

บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา

ประจำจังหวัดสงขลา

**THE ROLE FOR PROMOTION IN BUDDHIST'S AFFAIR OF SONGKHLA
BUDDHIST OFFICE**

พระชนินสิทธิ์ สุทธิจิตโต (ภูเมศโปศยานนท์)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

ทบพทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา

ประจำจังหวัดสงขลา

พระชนินสิทธิ์ สุทธิจิตโต (ภุมศโปสยานนท์)

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**The Role for Promotion in Buddhist's Affair of Songkhla
Buddhist Office**

Phrachaninsit Sutticitto (Phumetposayanon)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Social Development)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2017

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ เรื่อง“บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดสงขลา” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ
(รศ.ดร.ปัญญา เลิศไกร)

กรรมการ
(พระครูวิรัตธรรมโชติ, ดร.)

กรรมการ
(รศ.ดร.กัณฑ์กมล หนูทองแก้ว)

กรรมการ
(รศ.สมบุรณ์ บุญฤทธิ์)

กรรมการ
(พระครูอรุณสุตาลังการ, ผศ.ดร.)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระครูวิรัตธรรมโชติ, ดร.

ประธานกรรมการ

รศ.ดร.กัณฑ์กมล หนูทองแก้ว

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระชนินสิทธิ์ สุทธิจิตโต)

- ชื่อวิทยานิพนธ์ : บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา
ประจำจังหวัดสงขลา
- ผู้วิจัย : พระชนินสิทธิ์ สุทธิจิตโต (ภูเมศโปสยานนท์)
- ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาสังคม)
- คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์
: พระครูวิรัตธรรมโชติ, ดร.
พธ.บ.(สังคมวิทยา), M.A.(Sociology), Ph.D.(Social science)
- : รศ.ดร.กัณฑ์กมล หนูทองแก้ว
พธ.บ.(สังคมวิทยา), M.A.(Sociology), Ph.D.(Sociology)
- วันสำเร็จการศึกษา :/...../.....

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ๒) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลาจำแนกตามอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม และวุฒิการศึกษาบาลี และ ๓) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประเภทการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระสงฆ์ในจังหวัดสงขลาจำนวน ๒,๗๓๒ รูป กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางกลุ่มตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๓๘ รูป สุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติทดสอบเอฟ (F – test)

ผลการวิจัยพบว่า

๑) บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๘$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านพัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๔.๑๔$) รองลงมา คือ ด้านส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ($\bar{X} = ๔.๑๓$) ส่วนด้านส่งเสริมการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก ธรรมบาลี และแผนกสามัญศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๓.๖๙$) เมื่อจำแนกตามอายุ พรรษา วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาบาลี และวุฒิการศึกษาสามัญพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา อยู่ในระดับมากทุกด้าน

๒) ผลการเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลาจำแนกตามความเห็นของพระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษาต่างกัน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพระสงฆ์ที่มี การศึกษาสามัญ การศึกษานักธรรม และการศึกษาบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๓) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมบทบาทการส่งเสริม กิจการพระพุทธศาสนา ของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอแนะแนวทางการส่งเสริมบทบาทการส่งเสริม กิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลาด้านพัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์ มากที่สุด โดยให้ข้อเสนอแนะว่า สำนักงานพระพุทธศาสนาควรร่วมกับคณะสงฆ์ในการปกป้องคุ้มครอง และช่วยเหลือพระสงฆ์กรณีพิพาทกับคฤหัสถ์ รวมทั้งร่วมกับคณะสงฆ์ในการดูแลพระสงฆ์ชราภาพ รongลงมา รongลงมาได้แก่ การส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยให้ข้อเสนอแนะว่า สำนักงานพระพุทธศาสนาควรจัดโครงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่เยาวชนและจัดกิจกรรมเพื่อการเผยแผ่ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นต้น

Thesis Title : The Role for Promotion of Buddhist’s Affair of Songkhla Buddhist office

Researcher : Phrachaninsit Suthicitto (Phumetposayanon)

Degree : Master of Arts (Social Development)

Thesis Supervisory Committee

: Phrakhruwiratthammachot, Dr.
 B.A.(Sociology), M.A. (Sociology), Ph.D.(Social Science)

: Assoc.Prof.Dr. Kantaphon Nuthongkaew
 B.A.(Sociology), M.A.(Sociology), Ph.D.(Sociology)

Date of Graduation :/...../.....

Abstract

The objectives of this thesis were as follows: 1) to study the role for promotion of Buddhist’s affair of Buddhist office in Songkhla Province. 2) to compare the role for promotion of Buddhist’s affair of Buddhist office in Songkhla Province in terms of ages, periods of monkhood, formal education, Dhamma studies, and Pali studies as differently. 3) to study the way to promote role of Buddhist’s affair of Buddhist office in Songkhla Province. This is quantitative research on survey study, the instrument for data collection by questionnaire from monks in Songkhla province there are amount 338 persons Data analysis by Frequency, Percentage, arithmetic mean, standard deviation, and F-test.

The findings were as follows:

1) The role for promotion of Buddhist’s affair of Buddhist office in Songkhla Province by overview was at more level (X=3.98) for all aspects. When considered in each aspect found that the aspects of Buddhist affair development and respond Songkhla’s affair was the highest mean (X=4.14) and followed up the aspect of Buddhism promotion (X=4.13) and the aspect of virtue consciousness on Buddhist principle was lowest mean (X=3.69). When classified in terms of ages, periods of monkhood, Dhamma study levels, Pali study levels, and formal education levels found that there were at more levels for all aspects.

2) The compare result on the role for promotion of Buddhist’s affair of Buddhist office in Songkhla Province in terms of ages, periods of monkhood, by

overall, found that there were not different, and in terms of degrees of education, Dhamma studies, and Pali studies found that there were different as statistically significance at .05.

3) The suggestion on way to promote on the role for of Buddhist's affair of Buddhist office in Songkhla Province found that they had recommended that on the aspect of Buddhist's affair and respond of Songkhla's work was the highest frequency, the suggested that the Buddhist office should co-operate with Songkhla for protection and help monk on the care of conflict with Lay people throughout taking care of old monk and followed up the aspect of Buddhism dissemination with the suggestion that the Buddhist office should have project for dissemination of Buddhism to the youths and to have activities for dissemination in the holy day etc.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้ฉบับนี้สำเร็จได้อย่างสมบูรณ์ ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ช่วยเหลือจากผู้มีพระคุณหลายท่าน ที่ช่วยให้คำแนะนำชี้แนะแนวทางในการเขียนวิทยานิพนธ์ จนได้เนื้อหาวิทยานิพนธ์ที่ครบถ้วนสมบูรณ์

ขอกราบขอบคุณพระครูอรุณสุตลังการ, ผศ.ดร. ประธานหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพ และพระครูวิรัตธรรมโชติ, ดร. อาจารย์ที่ปรึกษา ขอขอบคุณ รศ.ดร.กัณฑ์กมล หนูทองแก้ว และ ผศ.ดร.ดิเรก นุ่นกล้า ที่ได้กรุณาให้ความรู้และคำแนะนำตลอดจนข้อคิดเห็นต่างๆ ในการวิจัยในครั้งนี้

ขอกราบขอบคุณ และเจริญพรขอบคุณอาจารย์ประจำหลักสูตรทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ ให้คำแนะนำ และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยมาตั้งแต่ต้นจนกระทั่งสำเร็จการศึกษา

ขอกราบขอบคุณและเจริญพรขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง ๓ ท่านที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญเสียสละเวลาช่วยเหลือ ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือวิจัย ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอขอบคุณคณะสงฆ์จังหวัด ที่กรุณาให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงทุกประการ และขอขอบคุณเลขานุการเจ้าคณะที่อนุเคราะห์เอื้อเฟื้อในการประสานงานในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอเจริญพรขอบคุณเจ้าหน้าที่ห้องสมุด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ที่อำนวยความสะดวกในการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขอขอบคุณท่านผู้ประสานงานข้อมูลการทำวิทยานิพนธ์ และผู้ใกล้ชิด ที่ให้กำลังใจและสนับสนุนในทุกๆ เรื่อง จนทำให้ผู้จัดทำวิทยานิพนธ์ได้รับประโยชน์จากการศึกษา

ประโยชน์และคุณค่าอันพึงมีจากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบความดีทั้งหมดนี้เพื่อบูชาบิดามารดา และบูรพาอาจารย์ รวมทั้งผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่มีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนเป็นกำลังใจตลอดเวลา คือ คุณพ่อและคุณแม่ พระอุปัชฌาย์ รวมทั้งเพื่อนๆ ที่ช่วยเหลือและเป็นกำลังใจตลอดมา ในโอกาสนี้ด้วย

พระชนินสิทธิ์ สุทธิจิตโต
มีนาคม ๒๕๖๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฎ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฐ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย	๒
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๓
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๓
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๔
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๕
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท	๘
๒.๑.๑ ความหมายของบทบาท	๘
๒.๑.๒ ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท (Role Theory)	๙
๒.๑.๓ ประเภทของบทบาท	๑๒
๒.๒ การส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา	๑๕
๒.๒.๑ บทบาทด้านการถวายความอุปถัมภ์พระสงฆ์	๑๕
๒.๒.๒ บทบาทด้านการส่งเสริมด้านความมั่นคงของพระพุทธศาสนา	๑๖
๒.๓ ความรู้เกี่ยวกับสำนักงานพระพุทธศาสนา	๑๙
๒.๓.๑ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ	๒๐
๒.๓.๒ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสงขลา	๒๔
๒.๔ บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา	๒๗
๒.๔.๑ การพัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์	๒๗
๒.๔.๒ การส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๔๑
๒.๔.๓ การปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรม	

ทางพระพุทธศาสนา	๔๒
๒.๔.๔ การส่งเสริมการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม บาลี และแผนกสามัญศึกษา	๔๓
๒.๔.๕ จัดการศึกษาสมทบให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพระพุทธศาสนา	๔๔
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๖
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๕๑
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑ รูปแบบการดำเนินการวิจัย	๕๒
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๕๒
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๕๔
๓.๔ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๕๕
๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๕๕
๓.๖ การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล	๕๕
๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๕๖
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
๔.๑ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๕๙
๔.๒ ขั้นตอนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๕๙
๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๖๐
ตอนที่ ๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๖๐
ตอนที่ ๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธ ศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา	๖๒
ตอนที่ ๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการวิเคราะห์บทบาทการส่งเสริม กิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำ จังหวัดสงขลา จำแนกตามอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ การศึกษานักธรรม และการศึกษาบาลี	๖๙
ตอนที่ ๔ ผลการเปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทการส่งเสริม กิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำ จังหวัดสงขลา จำแนกตามอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ การศึกษา นักธรรม และการศึกษาบาลี	๗๙
ตอนที่ ๕ ผลการรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา บทบาทการส่งเสริมกิจการ พระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธ ศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา	๘๗
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๘๙
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๙๒

	๗
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๙๔
บรรณานุกรม	๙๖
ภาคผนวก	๙๙
ภาคผนวก ก รายงานผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย	๑๐๐
ภาคผนวก ข หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย	๑๐๒
ภาคผนวก ค ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC)	๑๐๖
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม	๑๑๔
ภาคผนวก จ ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)	๑๑๗
ภาคผนวก ฉ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๒๑
ประวัติผู้วิจัย	๑๒๙

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๒.๑	แสดงจำนวนวัดและพระสงฆ์ จำแนกตามอำเภอ จังหวัดสงขลา ประจำปี ๒๕๖๐	๒๖
๓.๑	แสดงจำนวนวัดและพระสงฆ์ จำแนกตามอำเภอ จังหวัดสงขลา ประจำปี ๒๕๖๐	๕๓
๓.๒	แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอำเภอ	๕๓
๔.๑	จำนวนและร้อยละของสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	๖๐
๔.๒	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการ พระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา	๖๒
๔.๓	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการ พระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ด้าน พัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์	๖๓
๔.๔	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการ พระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ด้าน ส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๖๔
๔.๕	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการ พระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ด้าน ปลุกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	๖๖
๔.๖	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการ พระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ด้าน ส่งเสริมการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก ธรรม บาลี และแผนกสามัญ ศึกษา	๖๗
๔.๗	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการ พระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ด้าน จัดการ ศาสนสมบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพระพุทธศาสนา	๖๘
๔.๘	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการ พระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา จำแนก ตามอายุ	๖๙
๔.๙	แสดงค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการ พระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดสงขลาจำแนก ตามพรรษา	๗๑
๔.๑๐	แสดงค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการ พระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดสงขลาจำแนก ตามวุฒิการศึกษาสามัญ	๗๓

๔.๑๑	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม	๗๓
๔.๑๒	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา จำแนกตามการศึกษาบาลี	๗๕
๔.๑๓	แสดงผลการเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ที่มี อายุ ต่างกัน	๗๗
๔.๑๔	แสดงผลการเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ที่มี พรรษา ต่างกัน	๗๙
๔.๑๕	แสดงผลการเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ที่มี วุฒิการศึกษาสามัญ ต่างกัน	๘๑
๔.๑๖	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ของระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา พัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์ ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน	๘๒
๔.๑๗	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ของระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา พัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์ ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรม ต่างกัน	๘๓
๔.๑๘	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ของระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการ พระพุทธศาสนา ของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา โดยภาพรวม ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรม ต่างกัน	๘๔
๔.๑๙	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ของระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการ พระพุทธศาสนา ของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ด้านพัฒนา กิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์ที่มีการศึกษานักธรรม ต่างกัน	๘๕
๔.๒๐	แสดงผลการเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงาน พระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ที่มี วุฒิการศึกษาบาลี ต่างกัน	๘๖
๔.๒๑	แสดงข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา	๘๗

สารบัญภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๑	โครงสร้างการบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ	๒๓
๒	สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย	๕๑

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙ ซึ่งมีจำนวน ๔๕ เล่ม ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙ เป็นหลักการอ้างอิงพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย จะระบุ เล่ม/ชื่อ/หน้า เช่น ที.สี. (ไทย) ๙/๑๙๘/๑๖๑. หมายความว่า ระบุถึงสุดตันตปิฎก ที่ขนิทาย สีลขันธวรรค ฉบับภาษาไทย พระไตรปิฎกเล่มที่ ๙ ชื่อที่ ๑๙๘ หน้า ๑๖๑ เป็นต้น ในการวิจัยได้ใช้ชื่อย่อดังต่อไปนี้

พระวินัยปิฎก			
เล่ม	คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
๑-๒	วิ.มหา. (ไทย) =	วินัยปิฎก มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
๖-๗	วิ.จู. (ไทย) =	วินัยปิฎก จูฬวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก			
เล่ม	คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
๑๘	ส.สพ. (ไทย) =	สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค	(ภาษาไทย)
๒๕	ขุ.ธ. (บาลี) =	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ฆมมปทปาติ	(ภาษาบาลี)
	ขุ.ธ. (ไทย) =	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท	(ภาษาไทย)
๒๖	ขุ.เถร. (ไทย) =	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย เถรคาถา	(ภาษาไทย)
๓๒	ขุ.อป. (ไทย) =	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อปทาน	(ภาษาไทย)

๒. คำย่อชื่อคัมภีร์อรรถกถา

อรรถกถาพระวินัยปิฎก			
คำย่อ		ชื่อคัมภีร์	ภาษา
วิ.อ. (บาลี)	=	วินัยปิฎก สมณตปาสาทิกา ปาราชิกกถุฑ-สัมมาธิเสสาทิ มหาวรรคาคาทิอรรถกถา	(ภาษาบาลี)
วิ.อ. (ไทย)	=	วินัยปิฎก สมณตปาสาทิกา ปาราชิกกถุฑ-สัมมาธิเสสาทิ มหาวรรคาคาทิอรรถกถา	(ภาษาไทย)

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก			
คำย่อ		ชื่อคัมภีร์	ภาษา
ขุ.ธ.อ. (บาลี)	=	ขุททกนิกาย ฆมมปทอรรถกถา	(ภาษาบาลี)
ขุ.ธ.อ. (ไทย)	=	ขุททกนิกาย ธรรมบทอรรถกถา	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วัดอยู่คู่กับพระพุทธศาสนามาช้านานจึงทำให้วัด ซึ่งเป็นศาสนสถานทางพระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคมไทยนอกจากจะเป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจของสงฆ์และแหล่งส่งเสริมเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยตรงแล้ววัดยังเป็นศูนย์กลางของชุมชนที่เป็นแหล่งรวมของกิจกรรมต่างๆ มากมายในสมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าได้มอบภารกิจต่างๆ ให้แก่คณะสงฆ์ซึ่งหมายถึงหมู่คณะกลุ่มพุทธบริษัทได้สืบทอดพระพุทธศาสนารักษาพระสัทธรรมไว้แต่ยุคกาลผ่านไปก็ย่อมมีการแปรเปลี่ยนรูปแบบองค์กรไปหลากหลายตามเหตุปัจจัยการบริหารจัดการไปตามภูมิประเทศและการปกครองของแต่ละประเทศซึ่งไม่เหมือนรูปแบบองค์กรพระสงฆ์ในอดีตคติบทบาทหลักของพระสงฆ์ในปัจจุบัน นอกเหนือจากการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยที่เป็นบทบาทหลักแล้วยังมีบทบาทอื่นอีกหลายประการเช่นการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาการพัฒนาคนการพัฒนาสังคมและการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของชาวบ้านแต่กลับถูกมองข้ามจากกลุ่มชนชั้นนำทั่วไปดูเหมือนจะเข้ากับสุภาษิตที่ว่า “ใกล้เกลือกินด่าง”

การบริหารงานของพระสังฆาธิการต้องมียุทธศาสตร์ประกอบหรือทรัพยากรที่มีความสำคัญพื้นฐานและต้องเป็นพื้นฐานในการบริหารนั้นซึ่งประกอบไปด้วยคนเงินวัสดุสิ่งของและการจัดการด้านเครื่องมือเครื่องจักรรวมถึงอำนาจหน้าที่ระยะเวลาในการทำงานและความสะดวกต่างๆในการทำงาน ด้วยเท่าที่ได้กล่าวมานี้มีความสำคัญและมีความผูกพันต่อเนื่องกันอย่างใกล้ชิดความสำเร็จในการบริหารสำหรับพระสังฆาธิการทางคณะสงฆ์นั้นจะสำเร็จลงเช่นเดียวกับหน่วยงานอื่นๆได้หรือจะประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถของพระสังฆาธิการที่จะนำทรัพยากรดังกล่าวออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์และได้ผลอย่างคุ้มค่าซึ่งจัดว่าเป็นหน้าที่ของพระสังฆาธิการควรให้ความสนใจอย่างจริงจังกับการบริหารกล่าวคือเพื่อให้การบริหารของกิจการคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตลอดทั้งการประหยดยิ่งขึ้น^๑

การบริหารกิจการคณะสงฆ์หรือการปกครองคณะสงฆ์โดยหลักคือการปกครองตามพระธรรมวินัยและใช้กฎหมายหรืออำนาจรัฐเป็นหลักสนับสนุนคราวใดเมื่อเกิดความไม่เรียบร้อยขึ้นในคณะสงฆ์จนเป็นเหตุขัดข้องและจำเป็นต้องพึ่งรัฐจึงได้อาศัยอำนาจรัฐมาช่วยจัดการแก้ปัญหาในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชเมื่อครั้งพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมากในประเทศอินเดียขึ้นคณะสงฆ์และทางศาสนาได้ดำเนินมาในลักษณะเช่นนี้โดยเฉพาะเมื่อกล่าวถึงประเทศไทยครั้งในสมัย

^๑ กรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการบริหารศึกษาคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๓๘), หน้า ๑.

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระองค์ทรงถวายอำนาจรัฐช่วยจัดระบบปกครองขึ้นเป็นครั้งแรกด้วยการที่ทรงตราพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์รัตนโกสินทร์ศก ๑๒๑ ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ โดยยกเลิกฉบับแรกนั้นก็เพื่อจัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ใหม่ให้มีรูปแบบคล้ายกับการปกครองของฝ่ายอาณาจักรครั้งถึงรัชกาลปัจจุบันได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ใช้ อยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้งสองฉบับนี้เป็นฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบันถือว่าเป็นรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์และเป็นหลักในการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ด้วยครั้งต่อมาก็ได้กำหนดให้มีเถรสมาคมออกข้อบังคับวางระเบียบออกคำสั่งมีมติและออกประกาศโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัย

สำนักงานพระพุทธศาสนา ถือเป็นหน่วยงานที่สำคัญในการให้การสนับสนุนงานกิจการพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดีโดยสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา มีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ภายใต้วิสัยทัศน์ขององค์กร คือ พระพุทธศาสนามีความเจริญมั่นคง พุทธศาสนิกชนเข้มแข็ง สามารถนำหลักธรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างยั่งยืนและเกิดสุข ยุทธศาสตร์ โดยมีพันธกิจ ในการทำงาน บำรุง ดูแล ให้การคุ้มครองพระพุทธศาสนา และส่งเสริมการเผยแผ่หลักธรรมให้ประชาชนนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ได้จริง และได้กำหนดยุทธศาสตร์ ๒ ประการ ได้แก่ ๑) การทำงาน บำรุง ส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา และให้การคุ้มครองพระพุทธศาสนา และ ๒) การนำหลักธรรมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชีวิตและสังคม ซึ่งมีกลยุทธ์ในการพัฒนา ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) พัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์ ๒) ส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๓) ปลุกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ๔) ส่งเสริมการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก ธรรม บาลี และแผนกสามัญศึกษา และ ๕) จัดการศาสนสมบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพระพุทธศาสนา

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษาบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนและพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของจังหวัดสงขลาให้มีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ของการบริหารงานของพระสงฆ์ต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลาจำแนกตามอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม และวุฒิการศึกษาบาลี

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ ต้องการทราบบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลาว่าเป็นอย่างไร

๑.๓.๒ ต้องการทราบผลการเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลาจำแนกตามอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิก่อนการศึกษานักธรรม และวุฒิก่อนการศึกษามัธยมศึกษา ว่าเป็นอย่างไรร

๑.๓.๓ ต้องการทราบแนวทางการส่งเสริมบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประเภทการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการศึกษาไว้ ๕ ด้าน ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์ในเขตพื้นที่จังหวัดสงขลาจำนวน ๒,๗๓๒ รูป

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหา ได้แก่ โดยมุ่งศึกษาบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลาใน ๕ ด้านคือ

๑.๔.๒.๑ พัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์

๑.๔.๒.๒ ส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๑.๔.๒.๓ ปฏิบัติศาสนกิจด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

๑.๔.๒.๔ ส่งเสริมการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก ธรรม บาลี และแผนกสามัญศึกษา

๑.๔.๒.๕ จัดการศาสนสมบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพระพุทธศาสนา

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ศึกษาวิจัย ได้แก่ พระสงฆ์ในเขตพื้นที่จังหวัดสงขลา

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านตัวแปร

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรในการวิจัยไว้ ดังนี้

๑.๔.๔.๑ ตัวแปรต้น ได้แก่

จำแนกตามอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาบาลี และตำแหน่งทางคณะสงฆ์ของพระสงฆ์ จังหวัดสงขลา

๑.๔.๔.๒ ตัวแปรตาม ได้แก่

บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลาใน ๕ ด้าน คือ ๑) พัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์ ๒) ส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๓) ปลุกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ๔) ส่งเสริมการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก ธรรม บาลี และแผนกสามัญศึกษา และ ๕) จัดการศาสนสมบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพระพุทธศาสนา

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลาดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยจะทำการศึกษาวิจัยตั้งแต่เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ ถึงเดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๙

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกันมีความเห็นต่อบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลาแตกต่างกัน

๑.๕.๒ พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกันมีความเห็นต่อบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลาแตกต่างกัน

๑.๕.๓ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกันมีความเห็นต่อบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลาแตกต่างกัน

๑.๕.๔ พระสงฆ์ที่มีวุฒิกศึกษานักธรรมต่างกันมีความเห็นต่อบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลาแตกต่างกัน

๑.๕.๕ พระสงฆ์ที่มีวุฒิกศึกษาบาลีต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลาแตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ บทบาท หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำเกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา

๑.๖.๒ สำนักงานพระพุทธศาสนา หมายถึง สำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดสงขลาที่รับผิดชอบในการดูแลกิจการพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา

๑.๖.๓ การส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา หมายถึง สำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดสงขลาช่วยเหลือและให้การสนับสนุนคณะสงฆ์ในการดำเนินการกิจการพระพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลาประกอบด้วยภารกิจ๕ด้าน ตามกลยุทธ์ของสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด

สงขลาได้แก่ ๑) พัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์ ๒) ส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๓) ปลุกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ๔) ส่งเสริมการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก ธรรม บาลี และแผนกสามัญศึกษา และ ๕) จัดการศาสนสมบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพระพุทธศาสนา

๑.๖.๓.๑ พัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์หมายถึง การที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสงขลา มีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการออกระเบียบปฏิบัติที่ยังประโยชน์เกื้อกูลให้เกิดแก่พุทธศาสนิกชน ในการแต่งตั้งคณะกรรมการวัดการวางแผนการดำเนินงาน และจัดทำโครงการเพื่อการพัฒนาวัดประจำปี มีการจัดสวัสดิการภายในวัดให้แก่พระภิกษุสามเณร และบุคลากรภายในวัดระงับอธิกรณ์การวินิจฉัยปัญหาเพื่อยุติเหตุความขัดแย้ง และการปกป้องพระพุทธศาสนาและคณะสงฆ์

๑.๖.๓.๒ ส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหมายถึงการที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสงขลา มีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการแนะนำสั่งสอนอบรมประชาชนเกี่ยวกับศาสนพิธีวิธีการเผยแผ่ธรรมะ กิจกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบต่างๆ เช่น หนังสือ สื่อ ศูนย์ปฏิบัติธรรม และการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาในวันสำคัญต่างๆ

๑.๖.๓.๓ ปลุกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หมายถึงการที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสงขลา มีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดอบรมคุณธรรมจริยธรรม แก่เยาวชน ประชาชน และส่วนราชการต่างๆ ส่งเสริมกิจกรรมสร้างศาสนทายาท ส่งเสริมค่านิยมที่เหมาะสม เพื่อปลุกจิตสำนึกแก่เยาวชน

๑.๖.๓.๔ ส่งเสริมการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก ธรรม บาลี และแผนกสามัญศึกษาหมายถึงการที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสงขลา ให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม บาลี ในวัด หรือในสำนักเรียน และส่งเสริมการศึกษาแผนกสามัญศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์

๑.๖.๓.๕ จัดการศาสนสมบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพระพุทธศาสนาหมายถึงการที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสงขลา ร่วมกับคณะสงฆ์ในการวางแผนในการก่อสร้างอาคารเสนาสนะภายในวัดการควบคุมดูแลการก่อสร้างโดยส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมในความเป็นไทยการอุดหนุนงบประมาณ การจัดงานเพื่อหารายได้บำรุงวัดการดูแลซ่อมแซมและปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัดที่ชำรุดทรุดโทรมการจัดการพื้นที่วัดเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชนการใช้พื้นที่วัดเป็นศูนย์กลางในการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อน

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ได้ทราบบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดสงขลา

๑.๗.๒ ได้ทราบผลเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลาจำแนกตามอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม และวุฒิการศึกษาบาลี

๑.๗.๓ ได้ทราบแนวทางการส่งเสริมบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา

๑.๗.๔ ได้นำผลการวิจัยไปใช้ในการส่งเสริมบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนา โดยการมีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการส่งเสริมกิจการทางพระพุทธศาสนาในด้านต่างๆ อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท
 - ๒.๑.๑ ความหมายของบทบาท
 - ๒.๑.๒ ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท (Role Theory)
 - ๒.๑.๓ ประเภทของบทบาท
- ๒.๒ การส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา
 - ๒.๒.๑ บทบาทด้านการถวายความอุปถัมภ์พระสงฆ์
 - ๒.๒.๒ บทบาทด้านการส่งเสริมด้านความมั่นคงของพระพุทธศาสนา
- ๒.๓ ความรู้เกี่ยวกับสำนักงานพระพุทธศาสนา
 - ๒.๓.๑ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
 - ๒.๓.๒ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสงขลา
- ๒.๔ บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา
 - ๒.๔.๑ การพัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์
 - ๒.๔.๒ การส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
 - ๒.๔.๓ การปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
 - ๒.๔.๔ การส่งเสริมการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม บาลี และแผนกสามัญศึกษา
 - ๒.๔.๕ จัดการศาสนสมบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพระพุทธศาสนา
- ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

๒.๑.๑ ความหมายของบทบาท

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ ได้กล่าวว่า^๑ บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่เห็นได้ เป็นการกระทำของบุคคล ผู้ที่มีสถานภาพเหมือนกันย่อมมีการแสดงบทบาทแบบเดียวกัน ตามบรรทัดฐานที่กำหนดไว้

ลือชา ธรรมวินัยสถิต ได้กล่าวว่า^๒ บทบาทของความหมายในแง่ทางโครงสร้างของสังคมว่า บทบาท หมายถึง ภาระหน้าที่ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะพึงกระทำตามสถานภาพที่ตนดำรงอยู่ เมื่อบุคคลใดได้เข้าไปมีสถานภาพหนึ่ง ๆ แล้วย่อมแสดงบทบาทตามสถานภาพนั้น ๆ สถานภาพและบทบาทจึงเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เปรียบได้กับเหรียญที่ต้องมี ๒ ด้านเสมอ เมื่อสถานภาพเป็นตัวกำหนดแบบแผนความสัมพันธ์นั้นมีความสอดคล้องกันและเป็นไปตามแบบแผนที่กำหนด ดังนั้น บทบาทจึงเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของโครงสร้างทางสังคมประการหนึ่ง

สงวน สุทธิเลิศอรุณ ได้กล่าวว่า^๓ บทบาท คือ การประกอบพฤติกรรมตามตำแหน่งหน้าที่ ซึ่งเป็นไปตามความคาดหวังของสังคม ตามลักษณะการรับรู้และตามที่แสดงจริง บทบาทเป็นผลรวมของสิทธิ์และหน้าที่ เช่น บุคคลที่เป็นครู ก็ต้องประกอบพฤติกรรมในการสอนและอบรม เมื่อแสดงพฤติกรรมดังกล่าวแล้วจะเป็นไปตามที่สังคมคาดหวังหรือไม่ก็ตาม

สงวนศรี วิรัชชัย ได้กล่าวว่า^๔ บทบาท หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมประจำตำแหน่ง ซึ่งประกอบด้วยสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่ง เมื่อบุคคลดำรงตำแหน่งใดก็ต้องแสดงพฤติกรรมตามระบุเป็นบทบาทของตำแหน่งนั้น

สนธยา พลศรี ได้กล่าวว่า^๕ บทบาท หมายถึง หน้าที่ของบุคคลตามสถานภาพหรือตำแหน่งฐานะที่ตนดำรงอยู่ บทบาทจึงเป็นกลไกอย่างหนึ่งของสังคมที่ทำให้คนที่อยู่ร่วมกันสามารถสร้างระบบความสัมพันธ์ต่อกันได้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย บุคคลจะมีสถานภาพและบทบาทหลายสถานภาพและแตกต่างกันออกไป เช่น เป็นพ่อ แม่ ลูก ครู อาจารย์ ทหาร ตำรวจ แพทย์ นักเรียน นักศึกษา นิสิต เป็นต้น

จากความหมายข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมหรือการกระทำที่บุคคลมีภาระหน้าที่ที่จะพึงกระทำตามสถานภาพที่ตนดำรงอยู่ ซึ่งเป็นกลไกอย่างหนึ่งของสังคมที่ทำให้คนที่อยู่ร่วมกันสามารถสร้างระบบความสัมพันธ์ต่อกันได้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย

^๑ จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ, **สังคมวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๓๗.

^๒ ลือชา ธรรมวินัยสถิต, **มนุษย์กับสังคม**, (เพชรบุรี: สถาบันราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๓๙), หน้า ๔๗.

^๓ สงวน สุทธิเลิศอรุณ, **ทฤษฎีและปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรพัฒนาพาณิชย์, ๒๕๔๗), หน้า ๖๘.

^๔ สงวนศรี วิรัชชัย, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: ศึกษาพรการพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๒๐.

^๕ สนธยา พลศรี, **หลักสังคมวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒๕.

๒.๑.๒ ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท (Role Theory)

แนวคิดทฤษฎีบทบาท (Role Theory) มีส่วนช่วยให้สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมมนุษย์ได้ ดังนั้นสมาชิกทุกคนในสังคมจึงควรที่จะเรียนรู้บทบาทของกันและกัน บุคคลจะแสดงบทบาทหน้าที่ของตนเองได้ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพบทบาทที่ได้รับมาตามข้อตกลงของสังคม ได้มีนักทฤษฎีกล่าวถึงทฤษฎีบทบาท ดังนี้

ทิตยา สุวรรณขุ ได้กล่าวว่า บทบาทเป็นลักษณะพฤติกรรมที่กำหนด และยังได้แบ่งหน้าที่ออกเป็น “บทบาทในอุดมคติ” (Ideal Role) หรือบทบาทของผู้ดำรงตำแหน่ง อารมณ์ขณะแสดงบทบาท และอุปกรณ์ของผู้ดำรงตำแหน่งที่มีอยู่ ปฏิกริยาของผู้เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตามได้สรุปฐานะตำแหน่ง และบทบาททางสังคมไว้ ดังนี้

๑. มีสถานภาพ (Status) อยู่จริงในสังคม และมีอยู่ก่อนตัวตนจะเข้าไปครอง
๒. มีบทบาทที่ควรจะเป็นอยู่แต่ละตำแหน่ง
๓. วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีในสังคมนั้นๆ เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการกำหนดฐานะตำแหน่ง และบทบาทที่ควรจะเป็น

๔. ฐานะ ตำแหน่งแต่ละบทบาทนั้น ได้มาจากการขัดเกลาทางสังคม (Socialization)

๕. บทบาทที่ควรจะเป็นนั้นไม่แน่นอนเสมอไปว่าจะเหมือนกัน พฤติกรรมที่เป็นจริงของคนที่ครองฐานะตำแหน่ง เพราะพฤติกรรมจริงเป็นผลของปฏิกริยาของคนที่ครองตำแหน่งที่มีบทบาทที่ควรจะเป็นบุคลิกภาพของตนเอง และคนอื่นที่เข้าร่วมพฤติกรรมและเครื่องกระตุ้นที่อยู่ในเวลา และสถานที่ที่เกิดจากการติดต่อทางสังคม

ประพันธ์ อำพันประสิทธิ์ ได้กล่าวว่า ทฤษฎีบทบาท ได้กำหนดปรัชญาที่น่าสนใจไว้ว่า ชีวิตสังคมถูกสร้างขึ้นมาจากคนแต่ละคนในสังคมล้วนมีตำแหน่งทางสังคมทั้งสิ้น เช่น ในฐานะลูกน้อง คู่ครอง พ่อแม่ หัวหน้าและลูกน้อง เป็นต้น ในฐานะที่สังคมได้กำหนดบทบาทเพื่อปัจเจกชน แต่ละคนจะได้ปฏิบัติให้สอดคล้องกับโครงสร้างทางสังคมที่วางไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแบบที่เป็นบทบาทผู้กระทำ ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้โดยบทบาทที่เป็นตัวแบบ ได้ชี้ถึงวิถีทางเพื่อกระทำบางสิ่งบางอย่างที่ถูกต้อง ซึ่งบิดเดิล (Biddle) ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทว่ามีลักษณะสำคัญ ๕ ประเด็นดังนี้^๖

๑. ทฤษฎีว่าด้วยบทบาทในการทำงาน (Functional Role Theory) ทฤษฎีนี้มุ่งต่อบทบาทหรือพฤติกรรม อันเป็นลักษณะของบุคคลผู้มีตำแหน่งทางสังคมภายในระบบสังคมที่มั่นคง

๒. ทฤษฎีบทบาทที่เป็นปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์ (Symbolic Interaction Role Theory) ทฤษฎีนี้มุ่งไปที่บทบาทของผู้กระทำแต่ละคนวิวัฒนาการของบทบาทต่าง ๆ โดยอาศัยปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวิธีการที่ผู้กระทำทางสังคมเข้าใจ โดยตีความหมายของพฤติกรรมเหล่านั้น

^๖ ทิตยา สุวรรณขุ, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาสังคม, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณสุขมหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๗), หน้า ๖๐.

^๗ ประพันธ์ อำพันประสิทธิ์, จิตวิทยาสังคม, (สงขลา: ภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๔), หน้า ๕๑.

๓. ทฤษฎีบทบาทโครงสร้าง (Structural Role Theory) ทฤษฎีนี้มุ่งต่อโครงสร้างทางสังคมหรือตำแหน่งโครงสร้างทางสังคมที่ได้แบ่งพฤติกรรมที่กำหนดไว้เป็นแบบเดียวกัน ซึ่งมุ่งต่อตำแหน่งทางสังคมอื่นๆ ในโครงสร้าง

๔. ทฤษฎีบทบาทขององค์กร (Organization Role Theory) ทฤษฎีนี้มุ่งต่อบทบาทต่างๆ ที่มาด้วยกันกับตำแหน่งหน้าที่ทางสังคม ที่ยึดถือเป็นอันเดียวในระบบสังคมที่วางไว้ก่อนเป็นระบบที่มุ่งงาน และมีการจัดลำดับชั้นไว้เป็นอย่างดี

๕. ทฤษฎีว่าด้วยบทบาทของความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Role Theory) ทฤษฎีนี้มุ่งถึงความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทที่คาดหวังกับพฤติกรรม

สงวน สุทธิเลิศอรุณ ได้สรุปทฤษฎีบทบาทต่อไปนี้

๑. ทฤษฎีบทบาทของราล์ฟ ลินตัน (Ralp linton's Role Theory) ได้กล่าวว่าตำแหน่งหรือสถานภาพเป็นผู้กำหนดบทบาท เช่น บุคคลที่มีตำแหน่งเป็นครูต้องแสดงพฤติกรรมเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูกศิษย์

๒. ทฤษฎีบทบาทของแนเดล (Nadel's Role Theory) ได้กล่าวว่า บทบาท คือ ส่วนประกอบที่ส่งผลต่อพฤติกรรม ๓ ลักษณะ คือส่วนประกอบที่ส่งเสริมบท เช่น ครู ต้องพูดเก่งหรือมีอารมณ์ขัน ส่วนประกอบที่มีผลสำคัญต่อบทบาทและขาดมิได้ เช่น เป็นแพทย์ต้องรักษาคนไข้ และส่วนประกอบที่เป็นไปตามกฎหมาย เช่น ครูต้องเป็นสมาชิกคุรุสภาโดยกำหนดให้เป็นสมการได้ดังนี้

$$P = f(a, b, c \dots) \text{ ถ้ากำหนดให้}$$

P คือ บทบาท

a คือ ส่วนประกอบที่ส่งเสริมบทบาท

b คือ ส่วนประกอบที่มีผลต่อบทบาทและขาดมิได้

c คือ ส่วนประกอบที่เป็นไปตามกฎหมาย

จากสมการอธิบายได้ว่า บทบาทจะต้องประกอบด้วยส่วนประกอบหลาย ๆ ส่วนอย่างน้อย ๓ ส่วน ขึ้นไปจนถึง n ส่วน

๓. ทฤษฎีบทบาทของโฮมันน์ (Homan's Role Theory) ได้กล่าวว่าบุคคลจะเปลี่ยนบทบาทไปตามตำแหน่งเสมอ เช่น ตลอดกลางวันแสดงบทบาทสอนหนังสือ เพราะมีตำแหน่งเป็นครูสอน ตอนเย็นแสดงบทบาทเรียนหนังสือ เพราะมีตำแหน่งเป็นนิสิตภาคสมทบ เป็นต้น

๔. ทฤษฎีบทบาทของพาร์สัน (Parson's Role Theory) กล่าวว่าไว้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคมทำให้มนุษย์ต้องเพิ่มบทบาทของตน เช่น บุคคลที่มีเพื่อนมากก็ต้องแสดงบทบาทมากขึ้นเป็นเงาตามตัว

๕. ทฤษฎีบทบาทของเมอร์ตัน (Merton's Role Theory) ได้กล่าวไว้ว่า บุคคลแต่ละคนจะต้องมีตำแหน่งและบทบาทควบคู่กันไปซึ่งไม่เหมือนกัน บทบาทจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับทักษะของสังคมที่เขาสังกัดอยู่ตลอดจนลักษณะของบุคคลในสังคมนั้น

๖. ทฤษฎีบทบาทของกู๊ด (Good's Role Theory) กล่าวว่าไว้ว่า บทบาท คือ แบบแผนของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของแต่ละบุคคลและบทบาทดังกล่าวควรเป็นไปตามข้อตกลงที่มีต่อสังคมนั้น ๆ

๗. ทฤษฎีบทบาทของกัสกิน (Guskin's Role Theory) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมของแต่ละบุคคลแต่ละคนคือผลที่ได้จากตำแหน่งทางสังคมของเขานั้นเอง และทฤษฎีบทบาทจัดเป็นข้อตกลงประการแรกที่สถาบันต่าง ๆ ในสังคมคาดหวังว่าบุคคลที่ได้รับตำแหน่งต่าง ๆ ควรปฏิบัติอย่างไรบ้าง

จากทฤษฎีที่ระบุข้างต้น สวงน สุทธิเลิศอรุณ ได้สรุปแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทที่คาดหวังและการแสดงบทบาท บทบาทที่คาดหวังแบ่งได้เป็น ๓ ลักษณะ ดังนี้^๕

๑. บทบาทที่เป็นจริง (Actual Role) เป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพแสดงจริง ซึ่งอาจจะเป็นบทบาทหน้าที่ที่สังคมคาดหวัง หรือบทบาทที่ตนคาดหวัง หรืออาจไม่เป็นบทบาทที่ตนหรือสังคมคาดหวังก็ได้

๒. บทบาทตามความคาดหวัง (Expected Role) เป็นบทบาทหน้าที่ที่ผู้อื่นคาดหวัง เจ้าของควรมีบทบาทเช่นไร

๓. บทบาทตามลักษณะการรับรู้ (Perceived Role) เป็นบทบาทหน้าที่ที่เจ้าของสถานภาพรับรู้ว่าตนเองควรมีบทบาทเช่นไร

การแสดงบทบาทนั้น ต้องเข้าถึงความหมายของบทบาท ๔ ประการ ได้แก่

๑. ความคาดหวังในบทบาท (Role-expectation) คือ บทบาทที่มีอยู่ในระบบสังคมเป็นบทบาทที่บุคคลในสังคมคาดหวังให้บุคคลอื่นปฏิบัติอยู่เมื่อดำรงตำแหน่งอยู่ในสังคม

๒. การรับรู้บทบาท (Role-precipitation) คือ การที่บุคคลมองเห็นหรือคาดหวังว่าตนเองควรมีบทบาทเช่นไร ซึ่งอาจจะสอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมหรือไม่ก็ได้

๓. บทบาทของพฤติกรรมที่ปฏิบัติจริง (Actual behavior) ของบุคคลซึ่งอยู่ในสถานะทางอาชีพหรือการเงิน

๔. การยอมรับบทบาท (Role-acceptation) คือการที่บุคคลปฏิบัติตามความคิดโดยผ่านกระบวนการของบทบาททั้ง ๓ ที่กล่าวมาแล้ว

อัลพอร์ท (Allport) ได้กล่าวว่า บทบาทของบุคคลว่าขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้^๖

๑. บทบาทที่สังคมคาดหวัง (Role expectation) คือบทบาทที่สังคมคาดหวังให้บุคคลปฏิบัติตามความคาดหวังที่กำหนดโดยกลุ่มสังคมและโดยสถานภาพที่บุคคลนั้น ๆ ครองอยู่

๒. การรับรู้บทบาท (Role conception) คือ การที่บุคคลรับรู้ในบทบาทของตนเองว่าควรมีบทบาทอย่างไร และสามารถจะมองเห็นบทบาทของตนเองได้ ตามการรับรู้ที่ ซึ่งเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความต้องการของบุคคลนั่นเอง โดยการรับรู้ในบทบาทและ ความต้องการของบุคคลย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ตลอดจนเป้าหมายในชีวิตและค่านิยมของบุคคลที่สวมนบทบาทนั้น

๓. การยอมรับบทบาทของบุคคล (Role acceptance) จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีความสอดคล้องกับบทบาทตามความคาดหวังของสังคม และบทบาทที่ตนรับอยู่ การยอมรับบทบาทเป็น

^๕ สวงน สุทธิเลิศอรุณ, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: ส่งเสริมวิชาการ, ๒๕๒๕), หน้า ๕๖.

^๖ Allport, Gordon, **Personality: A Psychological Interpretation**, (New York: Holt, 1973), p. 181-184.

เรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจในบทบาท และการสื่อสารระหว่างสังคมและบุคคลนั้น ทั้งนี้ก็เพราะว่า บุคคลอาจไม่ได้ยินดียอมรับบทบาทเสมอไป แม้ว่าจะได้รับการคัดเลือกจากสังคมให้รับตำแหน่ง และมีบทบาทหน้าที่ปฏิบัติตาม เพราะถ้าหากบทบาทที่ได้รับนั้นทำให้ได้รับผลเสียหายหรือเสียผลประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าขัดแย้งกับความต้องการ (Role conflict) หรือค่านิยมของบุคคลนั้น ผู้ครองตำแหน่งอยู่ก็พยายามหลีกเลี่ยงบทบาทนั้นไม่ยอมรับบทบาทนั้น

๔. การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของบุคคล (Role performance) เป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพแสดงจริง (Actual role) ซึ่งอาจจะเป็นการแสดงบทบาทตามที่สังคมคาดหวังหรือเป็นการแสดงบทบาทตามการรับรู้ และตามความคาดหวังของตนเอง การที่บุคคลใดจะปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ได้เพียงใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับระดับการยอมรับบทบาทนั้น ๆ ของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้นอยู่ เนื่องจากความสอดคล้องกับบทบาทตามความคาดหวังของสังคมและการรับรู้บทบาทของตนเอง

จากทฤษฎีที่กล่าวมานี้ สรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคล ซึ่งอยู่ในฐานะหรือตำแหน่งหรือสถานภาพอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งสังคมได้กำหนดให้มีหน้าที่ต้องปฏิบัติ การปฏิบัติหน้าที่ตามหน้าที่ตำแหน่งตามสถานภาพที่ตนเองเป็นอยู่ ถ้าตำแหน่งหรือสถานภาพเปลี่ยนไป บทบาทก็เปลี่ยนตามไปด้วย ดังนั้นตำแหน่งและสถานภาพกับการปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบตามตำแหน่งและสถานภาพจึงควบคู่กันเสมอ

๒.๑.๓ ประเภทของบทบาท

ประเภทของบทบาทมีผู้จำแนกไว้ต่าง ๆ กันมากมาย ดังนี้

จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์ ได้แยกลักษณะบทบาทเป็น ๓ ประเภท คือ^{๑๑}

๑. บทบาทในอุดมคติ (Ideal Role) เป็นบทบาทที่กำหนดไว้เป็นกฎหมายหรือตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคม เป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ซึ่งผู้มีสถานภาพหนึ่ง ๆ ควรกระทำแต่อาจไม่มีใครทำตามนั้นก็ได้

๒. บทบาทที่บุคคลเข้าใจ (Perceived Role) เป็นบทบาทที่ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้นๆ ที่คาดคิดด้วยตัวเองว่าควรเป็นอย่างไรทั้งนี้ขึ้นอยู่กับค่านิยม ทัศนคติ บุคลิกภาพและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

๓. บทบาทที่แสดงออกจริง (Actual or Enacted Role) เป็นการกระทำที่บุคคลปฏิบัติจริง ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วย สถานการณ์ดังกล่าวอาจเป็นสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคมเช่น การกีดกันของกลุ่มต่าง ๆ และบทบาทที่กระทำจริงอาจสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับบทบาทในอุดมคติหรือบทบาทที่บุคคลรับรู้ก็ได้

เดโช สนวนานนท์ ได้กล่าวว่า บทบาทอาจแบ่งได้เป็น ๒ ประเภทคือ^{๑๒}

๑. บทบาทที่รัดกุม คือบทบาทที่มีข้อกำหนดที่จะต้องปฏิบัติตาม ที่แน่นอนตายตัว ยืดหยุ่นไม่ได้ เช่น บทบาทของเจ้าบ่าวเจ้าสาวในพิธีแต่งงาน บทบาทของนายกรัฐมนตรี เป็นต้น

^{๑๑}จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์, สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓), หน้า ๔๕.

^{๑๒}เดโช สนวนานนท์, จิตวิทยาสังคม, (กรุงเทพมหานคร: โพธิ์สามต้นการพิมพ์, ๒๕๑๘), หน้า ๓๕.

พฤติกรรมที่จะต้องแสดงออกตามบทบาทนั้นๆ อำนาจหน้าที่รับผิดชอบอาจจะมีระบุไว้ชัดเจนในรูปของกฎหมาย ระเบียบ แบบแผน

๒. บทบาทที่ยืดหยุ่นได้ คือ บทบาทที่ยอมให้พฤติกรรมอันสัมพันธ์กับบทบาทนั้นเปลี่ยนแปลงได้ตามสมควร ไม่มีข้อกำหนดตายตัวเช่น บทบาทของบิดาแสดงได้ดีถึงฐานะของบิดาเป็นต้น แต่พฤติกรรมของบิดาต่อบุตรอาจแปรผันได้มากพอสมควรระว่างบิดาแต่ละคน

ไวรัช เจียมบรรจง ได้กล่าวว่า ประเภทของบทบาทในสังคมทั่วไปแยกไว้ ๕ ประเภทคือ^{๑๒}

๑. บทบาทตามเพศ และวัย เช่น บทบาทของผู้ชาย ผู้หญิง เด็ก ผู้ใหญ่ เป็นต้น
๒. บทบาททางอาชีพ เช่น บทบาทของคนขายของ อาจารย์ ทนายความเป็นต้น
๓. บทบาททางครอบครัว เช่น พ่อ แม่ ลูก
๔. บทบาทในกลุ่มเพื่อน
๕. บทบาทของกลุ่มที่มีความสนใจคล้ายกัน เช่น บทบาทของสมาชิกในกลุ่มชมรมต่างๆ

เป็นต้น

สุดา ภิรมย์แก้ว ได้กล่าวว่า บทบาทแยกได้ ๓ ประเภทคือ^{๑๓}

๑. บทบาทในอุดมคติ (**Ideal Role**) ได้แก่บทบาทที่กำหนดไว้ตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคมเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติเป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ ซึ่งผู้ที่มีสถานภาพ นั้น ๆ ควรกระทำแต่อาจไม่มีใครทำตามนั้นได้

๒. บทบาทที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้ (**Perceived Role**) เป็นบทบาทที่บุคคลคาดคิดด้วยตัวเองว่าเป็นอย่างไร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทัศนคติ ค่านิยม บุคลิกภาพ รวมทั้งประสบการณ์ของแต่ละบุคคลด้วย

๓. บทบาทที่บุคคลแสดงออกจริง (**Enacted Role**) เป็นบทบาทที่บุคคลปฏิบัติจริง ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วย จึงทำให้การแสดงบทบาทมีความแตกต่างกันออกไป

อรุณ รักธรรม ได้กล่าวว่า บทบาทแยกได้ ๓ ประเภทคือ^{๑๔}

๑. บทบาทจริง (**Actual Role**) เป็นพฤติกรรมที่แท้จริงของผู้ที่ถูกควบคุมโดยอารมณ์ เจตคติ พฤติกรรมส่วนตัว และปัญหาในการปฏิบัติงาน

๒. บทบาทที่ถูกกำหนด (**Prescription Role**) เป็นขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบซึ่งหน่วยงานหรือองค์กรเป็นผู้กำหนด

๓. บทบาทที่คาดหวัง (**Expectation Role**) เป็นความคาดหวังของบุคคลหรือสังคมที่มีต่อบุคคลผู้ครองตำแหน่งและเป็นความคาดหวังของตนเองต่อบทบาทนั้น ๆ

^{๑๒} ไวรัช เจียมบรรจง, **จิตสังคมวิทยาเล่ม ๒**, (นนทบุรี: โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์ปากเกร็ด, ๒๕๒๙), หน้า ๑๐๙.

^{๑๓} สุดา ภิรมย์แก้ว, **มนุษย์กับสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๖๓.

^{๑๔} อรุณ รักธรรม, **พระสงฆ์กับการพัฒนาชนบทไทย**, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิชย์, ๒๕๒๖), หน้า ๕๖.

เจคอบ โมรีโน (Jacob Moreno) ได้กล่าวว่า บทบาทแบ่งชนิดได้ ๓ ประเภทคือ^{๑๕}

๑. **Psychosomatic Role** บทบาทที่มีพฤติกรรมสัมพันธ์กับต้องการพื้นฐานทางชีวภาพตามเงื่อนไขของวัฒนธรรม และเป็นบทบาทที่ผู้แสดงไม่รู้ตัว (Unconscious)

๒. **Psychodramatic Role** บทบาทที่ปัจเจกบุคคลแสดงพฤติกรรมตามความคาดหวังเจาะจงตามบริบทเฉพาะสังคม

๓. **Social Role** บทบาทที่ปัจเจกบุคคลปฏิบัติตามความคาดหวังทั่ว ๆ ไป ตามแบบประเพณีสังคม

โจนาธาน เอช ทรูเนอร์ (Jonathan H. Turner) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของบทบาทที่เน้นการโดยมากมีอยู่ ๓ ประการด้วยการคือ^{๑๖}

๑. **Prescribed Roles** บทบาทตามใบสั่ง เป็นบทบาทที่เน้นให้ปัจเจกบุคคลปฏิบัติตามความคาดหวังตามแต่ละสถานภาพโลกสังคม (Social World) ถูกสมมติว่ามีใบสั่งจัดไว้ชัดเจนบุคคลจะรู้ใบสั่งนั้นด้วยอัตตา (Self) และสามารถในการแสดงบทบาทระดับการคล้อยตามความต้องการ (ให้แสดงบทบาท) ของแต่ละสถานภาพ

๒. **Subjective Roles** บทบาทตามใจเป็นบทบาทที่ปัจเจกบุคคลผู้ครองสถานภาพนั้นๆ แสดงออกหลังจากรับรู้ และตีความหมาย ปรับความคาดหวังต่าง ๆ ที่ผ่านอัตตาตัวตนโลกสังคมถูกสร้างขึ้นด้วยการประเมินตามอัตตวิสัยในสถานการณ์มีปฏิสัมพันธ์

๓. **Enacted Role** บทบาทจริง ในที่สุดแล้วความคาดหวังและการประเมินความคาดหวังตามอัตตวิสัยของปัจเจกบุคคลก็จะแสดงออกมาเป็นพฤติกรรม บทบาทนี้จึงเป็นพฤติกรรมจริงที่เปิดเผยโลกสังคมเป็นเครือข่ายพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกัน

มินซ์เบิร์ก (Mintzberg) กล่าวว่า บทบาทจัดเป็นกลุ่มพฤติกรรมสำคัญ ๓ กลุ่มคือ^{๑๗}

๑. พฤติกรรมผู้นำด้านมนุษยสัมพันธ์ (Interpersonal) ประกอบด้วยบทบาทด้านการเป็นสัญลักษณ์ขององค์การบทบาทในฐานะผู้ประสานงานและบทบาทของหัวหน้างาน

๒. พฤติกรรมเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารขององค์การ (Information) เป็นเรื่องเกี่ยวกับบทบาททางการตรวจสอบติดตามบทบาทด้านการเผยแพร่ข้อมูลและบทบาทในฐานะโฆษกของหน่วยงาน

๓. พฤติกรรมของผู้นำในด้านการตัดสินใจ (Decision-Making) เป็นบทบาทที่สำคัญ ๔ ด้าน ที่ผู้นำจะต้องปฏิบัติคือบทบาทในฐานะผู้ประกอบการบทบาทของผู้จัดสรรทรัพยากรบทบาทของผู้พิทักษ์และบทบาทในฐานะนักเจรจาต่อรอง

สรุปได้ว่า บทบาทคือ^{๑๘} การแสดงออก หรือการกระทำให้เกิดผลขึ้นจะโดยสถานภาพของบุคคลหรือความคาดหวังของบุคคลอื่นที่มีต่อบุคคลที่ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ ในสังคมนั้น ๆ

^{๑๕} Jacob Moreno อ้างใน Jonathan H. Turner, **The Structure of Sociological theory**, (California: wads worth Publishing company, 1991), p. 25.

^{๑๖} Jonathan H. Turner, **The Structure of Sociological theory**, (California: Wadsworth Publishing company, 1991), p. 415.

^{๑๗} Mintzberg H, **The Nature of Managerial Work**, (Harper Row, 1973), p. 12.

เช่นเดียวกันกับแนวคิดที่ได้กล่าวไว้ว่า “เมื่อบุคคลอยู่ในองค์การ ความคาดหวังขององค์การถือว่าเป็น บทบาทคาดหวังที่มีความสำคัญมากและเป็นมาตรฐานสำหรับการประเมินพฤติกรรมอย่างเป็นทางการ” โดยนัยนี้ก็หมายความว่า บทบาท ย่อมขึ้นอยู่กับข้อกำหนดตามสถานภาพเป็นสำคัญ ส่วน บทบาทตามความคาดหวังของสังคมถือเป็นบทบาทเสริมอีกด้วย

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองสืบมาตั้งแต่เมื่อครั้งอดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจาก เหล่าสาวกได้ช่วยกันทำหน้าที่เผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้าให้กว้างไกลและคอยอุปถัมภ์บำรุง ส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงเป็นปึกแผ่นสืบมา อุบาสกเป็นสาวกกลุ่มหนึ่งที่ได้มีบทบาท ช่วยส่งเสริมสนับสนุนพระพุทธศาสนาให้มีความเจริญรุ่งเรือง ในพระไตรปิฎกได้กล่าวถึง บทบาทของ อุบาสกไว้ในลักษณะต่าง ๆ กัน ดังนี้

๒.๒.๑ บทบาทด้านการถวายความอุปถัมภ์พระสงฆ์ เป็นการทำหน้าที่บำรุงพระสงฆ์ใน ด้านการดำรงชีพให้อยู่โดยไม่เดือดร้อน กล่าวคือ

๑) บทบาทด้านการถวายภัตตาหารเป็นประจำ บทบาทในด้านนี้มีอย่างสม่าเสมอ นับตั้งแต่ในระยะเริ่มต้นที่มีการเผยแผ่ธรรม อุบาสก ทั้งที่เป็นพราหมณ์ เศรษฐี คฤหบดี พ่อค้าพาณิช ผู้เลื่อมใสในคำสอนของพระพุทธเจ้าต่างพากัน อุปถัมภ์บำรุงพระสงฆ์โดยการถวายภัตตาหารเป็น จำนวนมากถึงแม้พระสงฆ์จะไปบิณฑบาตทางไหนก็มีผู้ทำบุญถวายทานโดยตลอดจึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองได้รวดเร็วขึ้น อุบาสกที่มีบทบาทในด้านนี้โดยตรง ส่วนใหญ่แล้ว ต่างมีโรงงานเป็นของตนเอง ซึ่งใช้ เป็นสถานที่ให้ทานอยู่เป็นประจำในบ้าน ดังนั้น จึงเป็นการสะดวก ต่อการถวายความอุปถัมภ์ พระสงฆ์ ได้อย่างสม่าเสมอ อนาถบิณฑิกเศรษฐี ซึ่งเป็นผู้ที่มีความศรัทธา ในพระพุทธศาสนา มาก ที่บ้านของท่านจะ จัดเตรียมสถานที่และตกแต่งอาสนะเพื่อถวายภัตตาหาร เลี้ยงพระภิกษุสงฆ์วันละ ๒,๐๐๐ รูป เป็นประจำ ท่านมีกิจวัตรประจำ คือ การเข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้า เพื่อสดับฟังธรรมทุกวัน เวลาไปก่อน เวลาอาหารก็ จะนำอาหารขบฉันไปถวาย เวลาไปในตอนหลังจะ เอาเภสัช ๕ อย่าง และปานะ ๘ ประการ ไปถวาย เป็นประจำเวลาไปฟังธรรมท่านไปด้วยความเป็น คนใจบุญ^{๑๘}

๒) บทบาทด้านการถวายสิ่งของอุปโภคและยารักษาโรค บทบาทในด้านนี้ อุบาสกที่ กระทำอยู่เป็นประจำเช่นเดียวกับการถวายอาหาร เนื่องจากว่าเครื่องอุปโภค อันหมายถึง เครื่องอัฐฐบริหาร เช่น ผ้าไตรจีวร เครื่องใช้ที่จำเป็นอย่าง อื่น ๆ และยารักษาโรคเป็นสิ่งที่พระสงฆ์พึงต้องใช้ใน ชีวิตประจำวันเพื่อให้เกิดความสบาย พอสมควร อันส่งผลต่อการปฏิบัติศาสนกิจได้ อุบาสกจำนวนมากที่มีบทบาทในลักษณะนี้ เช่น พระเจ้าอุเทน กษัตริย์เมืองโกสัมพี ได้ถวายจีวรแก่พระอานนท์เถระ เพราะมีความ ศรัทธาในการใช้สอยผ้าของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่มีความมัยยัสต์ และประหยัด เพราะได้ทรง สดับว่า ภิกษุที่รับจีวรแล้วจะมอบจีวรของตนแก่ผู้มีจีวรที่เก่ากว่า จากนั้นจะนำเอาผ้า

^{๑๘} กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือการบริหารคณะสงฆ์**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ การ ศาสนา, ๒๕๕๐), หน้า ๓.

^{๑๙} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๑๔๑. วิ.จุ. ๗/๒๕๖/๑๒๙.

เก่าเหล่านั้นทำ เป็นผ้าปูที่นอนผ้าปูพื้น ผ้าเช็ดเท้าจากนั้นแล้วใช้ผสมดินเหนียวฉาบทาฝา ทรงพิจารณาเห็นว่า พระสงฆ์ใช้ผ้าอย่างคุ่มค่าจึงเกิดความเลื่อมในศรัทธาได้ถวายผ้าที่ค่าเป็นจำนวนมาก ทั้งผ้าที่มีราคา ๕๐๐ กหาปณะ ๑,๐๐๐ กหาปณะ และ ๑๐๐,๐๐๐ กหาปณะ โดยได้ถวายเป็นชุด ๆ ตามราคาจิวร ทำให้พระสงฆ์มีเครื่องใช้ สอยไม่เดือดร้อน^{๒๐}

๒.๒.๒ บทบาทด้านการส่งเสริมด้านความมั่นคงของพระพุทธศาสนา เป็นบทบาทที่ส่งเสริมเป็นไปเพื่อความเจริญมั่นคงของพระพุทธศาสนา แยกอธิบายได้ ดังนี้

๑) บทบาทด้านการสร้างเสนาสนะและถาวรวัตถุ เสนาสนะที่อยู่อาศัย ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นมากสำหรับการดำเนินชีวิตทั้งของ คฤหัสถ์และบรรพชิต จัดเป็นปัจจัยหนึ่งในบรรดาปัจจัย ๔ ซึ่งมีความจำเป็นสำหรับพระสงฆ์คือ ผ้าห่ม (จีวร) อาหาร (บิณฑบาต) ที่อยู่อาศัย (เสนาสนะ) ยารักษาโรค (เภสัช) รวมเรียกว่า^{๒๑} จตุปัจจัย หลักฐานที่ปรากฏชัดในพระไตรปิฎกว่า มีอุบาสกได้สร้างเสนาสนะถวายไว้ในพระพุทธศาสนา เช่น สร้างกุฏิ ศาลา เจตีย์ วิหาร ดังตัวอย่างต่อไปนี้ พระเจ้าพิมพิสาร ภายหลังได้ฟังธรรมแล้วเกิดความเลื่อมใส ได้ถวายพระเวฬุวัน ซึ่งเป็น พระราชอุทยานของพระองค์แต่พระพุทธเจ้า เพื่อเป็นที่พักอาศัยของพระสงฆ์ และเป็นวัดแรกในพระพุทธศาสนา^{๒๒} โฆสกเศรษฐี ได้สร้างโฆสิตารามถวายโดยเฉพาะได้ตั้งโรงทานให้แก่คนเดินทางไกล และคนกำพร้าทุกๆ วัน^{๒๓}

๒) บทบาทด้านการชำระอธิกรณ์และปัญหา พระพุทธศาสนาเมื่อมีความเจริญรุ่งเรืองขึ้นมาก็ไม่อาจที่จะพ้นจากภัยอันตราย จากสิ่งรอบข้างได้จึงทำให้เกิดเป็นปัญหา ซึ่งภัยดังกล่าวมานั้นได้เกิดขึ้นจากเจ้าลัทธิผู้สอนลัทธิ ศาสนาต่าง ๆ บ้างเกิดจากความประพฤตินี้ที่ไม่เหมาะสมของพระพุทธสาวกเองบ้างจนเป็นปัญหา และอธิกรณ์ขึ้น เมื่อเกิดปัญหาหรือเกิดอธิกรณ์ขึ้นเหล่าพุทธสาวกได้ช่วยกันแก้ไขปัญหา และ อธิกรณ์นั้นให้หมดไป อุบาสกก็เป็นผู้หนึ่งที่ได้ทำหน้าที่ในด้านนี้ กล่าวคือได้ช่วยชำระอธิกรณ์ที่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาให้ หมดไปได้ เช่น ครั้งหนึ่งธิดาของเศรษฐีในเมืองราชคฤห์เกิดตั้งครรภ์ ขึ้นภายหลังจากที่บวชเป็นภิกษุณี ทำให้เกิดปัญหา เนื่องจากนางภิกษุณีที่ร่วมสำนักต่าง ก็พากันโจทก์ ใส่ร้ายและได้แจ้งเรื่องที่เกิดขึ้นแก่ พระเทวทัต พระเทวทัตกลัวว่าความเสียชื่อเสียง จะเกิดขึ้นแก่ พวกภิกษุณีผู้ทำตามโอวาทของตน จึง สั่งให้นางภิกษุณีนั้นไปเสียจากสำนัก นางภิกษุณีได้ขอร้องและบอกความประสงคว่าที่นางไปยัง พระเชตวันมหาวิหาร เมื่อนางไปถึงพระพุทธเจ้าทรง ทราบแล้วว่า ครรภ์ของนางตั้งขึ้นตั้งแต่ก่อนที่ นางจะบวชแล้ว แต่เพื่อจะเปลื้องถ้อยคำของพวกคนที่อาจจะกล่าวตำหนิพระองค์ว่าไม่ทรงมีความ ยุติธรรม จึงได้เชิญพวกอุบาสกประกอบด้วย พระเจ้าปเสนทิโกศล อนาถบิณฑิกเศรษฐี จูฬอนาถปิณฑิกเศรษฐี และนางวิสาขามหาอุบาสิกา และตระกูล อุบาสกอุบาสิกาใหญ่อื่น ๆ มาแล้วให้ทำการชำระ อธิกรณ์ที่เกิดขึ้นปรากฏว่า อุบาสกได้ทำการชำระอธิกรณ์ร่วมกับอุบาสิกาและพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งมีพระ อุบาสิเป็น

^{๒๐} วิ. จู. (ไทย) ๗/ ๒ /๓๙๒.

^{๒๑} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๕๒.

^{๒๒} วิ. มหา. (ไทย) ๔/ ๓/๗๐-๗๒.

^{๒๓} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๒/๒๗-๑ .

ประธานในการวินิจฉัยตรวจสอบมีการตรวจดูมือ เท้า สะตือ และที่สุดท้องของนางภิกษุณี ภายในม่าน และนับวันนับเดือนดู ก็ได้ความจริงว่า นางภิกษุณีได้ตั้งครรภ์ในเวลาที่น่าเป็นคฤหัสถ์แล้ว จึงทำให้นางภิกษุณีรูปนั้นพ้นจากมลทินกล่าวหาได้^{๒๔}

๓) บทบาทด้านการปกป้องพระพุทธศาสนา การป้องกันภัยถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรือง บทบาทในด้านนี้อุบาสกได้กระทำไว้อย่างสม่ำเสมอ เช่น พระเจ้าอชาตศัตรู ได้ช่วยปกป้องคุ้มครอง พระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงเมื่อ ครั้งที่มีการทำสังคายนาครั้งแรก พระองค์ได้ทรงรับเป็นภารุระ ในการช่วยเหลือให้ภิกษุสงฆ์ผู้ทำการสังคายนาในครั้งนั้น ได้รับความสะดวกสบาย คือ พระองค์ได้ช่วย ปฏิสังขรณ์มหาวิหารถึง ๑ ตำบลในเมืองราชคฤห์ เพื่อใช้เป็นสถานที่พักอาศัยของพระภิกษุสงฆ์ พระองค์ได้ช่วยปกป้องกันภัยต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นแก่พระสงฆ์ ผู้ทำการสังคายนา และได้อุปัฏฐาก บำรุงพระสงฆ์ด้วยอาหารบิณฑบาตในที่สุด การทำสังคายนาพระธรรมวินัยก็สำเร็จด้วยดี^{๒๕} พระเจ้าอโศกมหาราช ได้ทรงอุปถัมภ์การทำสังคายนาครั้งที่ ๓ ซึ่งทำที่ อโศการาม กรุงปาตลีบุตร ประเทศอินเดีย พระโมคคัลลีบุตรติสสเถระ เป็นประธาน มีพระสงฆ์ ประชุมกัน ๑,๐๐๐ รูป ทำอยู่ ๙ เดือน จึงแล้วเสร็จ สังคายนาครั้งนี้ ภายหลังจากที่พระพุทธเจ้า ทรงปรินิพพานแล้ว ๒๓๔ หรือ ๒๓๕ ปี ข้อปรารภในการทำ สังคายนาครั้งนี้ คือ พวกเดียรฉีย์ หรือนักบวชศาสนาอื่น ๆ มาปลอมบวชแล้วแสดงลัทธิศาสนาและความเห็นของตนว่า เป็น พระพุทธศาสนา พระโมคคัลลีบุตร ติสสเถระ ได้ขอความอุปถัมภ์จากพระเจ้าอโศกมหาราช ชำระสอบสวนกำจัดเดียรฉีย์เหล่านั้น จาก พระธรรมวินัยได้แล้ว จึงสังคายนาพระธรรมวินัย^{๒๖}

๔) บทบาทด้านการสนับสนุนพระสงฆ์เผยแผ่พระพุทธศาสนา อุบาสกหลายท่านได้สร้างบทบาทในด้านนี้โดยวิธีต่าง ๆ กัน เช่น แสดงธรรมให้ฟังบ้าง สนทนาธรรมบ้าง การโต้วาที กับบุคคลอื่น ๆ ซึ่งอาจจะเป็นผู้บวชหรือเป็นผู้บวชถือลัทธิอื่นมา ก่อน เช่น ดังตัวอย่างต่อไปนี้ จิตตคฤหบดี นอกจากจะมีศรัทธาถวายทานให้ความอุปถัมภ์พระสงฆ์ และสร้าง เสนาสนะสถานไว้ในพระพุทธศาสนาแล้วท่านยังได้แสดงธรรมอันเป็นคำสอนของ พระพุทธเจ้าให้กับบุคคลอื่น ๆ ให้มีความรู้เข้าใจในธรรมยิ่งขึ้น ท่านจะใช้เวลาภายหลังจากที่ได้ทำบุญ ภัตตาหารแด่พระสงฆ์เสร็จแล้ว สนทนาธรรมกับพระสงฆ์อยู่เสมอ ๆ ครั้งหนึ่งท่านได้ถามปัญหาธรรม กับพระสงฆ์ที่นิมนต์มาฉันที่บ้าน ถึงเรื่องความต่างแห่งธาตุกับพระเถระผู้เป็นหัวหน้า แต่พระเถระไม่ ตอบแม้ว่าจะถูกถามถึง ๓ ครั้งก็ยังไม่ตอบ ในที่สุดอสิทตตะจึงอาสาตอบคำถามแทน ท่านได้สนทนา ธรรมกับท่านเศรษฐีได้ตอบกันจนทำให้ผู้ที่อยู่ในที่ประชุมนั้นเกิดความรู้แจ้งในธรรมะยิ่งขึ้น^{๒๗}

๕) บทบาทด้านการชักชวนคนเข้าวัดฟังธรรม การชักชวนผู้คนไปฟังธรรม เป็นอีก บทบาทหนึ่งที่อุบาสกได้กระทำเพื่อสืบต่ออายุของ พระพุทธศาสนาไว้มีบุคคลหลายคนที่ได้ฟังธรรม เพราะการชักนำของอุบาสก การที่บุคคลนับถือ พระพุทธศาสนาและนำเอาหลักธรรมปฏิบัตินั้น

^{๒๔} ชุ.ธ.อ. (ไทย) ๒/๑๑ -๑๑๙.

^{๒๕} วิ.อ. (ไทย) ๑/๑๐-๑๔.

^{๒๖} สุชีพ ปุญญานุภาพ, **พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน**, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๙.

^{๒๗} ส. สพ. (ไทย) ๑ /๕๓๗/๑๔๗.

หมายถึงว่า พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรือง เพราะหลักธรรมที่สำคัญ ๆ อันเป็นหลักของพระพุทธศาสนาจะได้รับการสืบทอดต่อไป อุบาสกที่ กระทำลักษณะนี้ เช่น พระเจ้าพิมพิสาร ภายหลังจากที่ทรงพาบริวาร ไปเฝ้าพระพุทธเจ้าที่สวนตาล หนุมชื้อ ถัฏฐิวัน กระทั่งบริวารประกาศตนเป็นอุบาสกและได้บรรลุนิพพานเป็นจำนวนมาก ครั้งหนึ่ง พระนางเขมาอัครมเหสีของพระองค์เป็นผู้ ลุ่มหลงในรูปร่างของตน ไม่ปรารถนาจะไปเฝ้า พระพุทธเจ้า เพราะพระนางได้สดับฟังว่า พระพุทธเจ้า ตรัสสติเตยนโทษของรูปไว้ พระเจ้าพิมพิสาร จึงหาวิธีจะพา นางไปเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อฟังธรรม ได้สั่งพวกนักกวีแต่งเพลงขับพรรณนาความงาม ของพระเวฬุวัน เมื่อนักฟ้อนขับเพลง พระนางได้ฟังแล้วมีความปรารถนาจะไปพระเวฬุวัน เมื่อไปเฝ้าพระพุทธเจ้า พระองค์ได้เนรมิตสตรีรูปงามให้พระนางเห็น แล้วทรงทำให้รูปนั้นเปลี่ยนสภาวะไปตามลำดับจนเหลือ แต่ร่างเพียงกระดูก พระนางเห็นแล้วเกิดความสลดใจคิดว่าในรูปนี้ไม่สาระอยู่ เลยและเมื่อได้ฟังธรรม แล้วพระนางได้บรรลุโสดาปัตติผล พระเจ้าปเสนทิโกศล ได้สนทนากับหมู่พระราชา ๔ พระองค์เรื่องกามคุณว่า อะไรเป็น ยอดของกามคุณ พระราชาเหล่านั้นตอบว่า รูป...เสียง....กลิ่น....รส....โณภูฐัพพะ ว่าเป็นยอดของกาม คุณ แต่ก็หาข้อสรุปตกลงกันไม่ได้ พระองค์จึงได้ชักชวนให้ไปเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อ ฟังธรรมและทูลถาม ปัญหาเมื่อได้ฟังธรรมแล้ว ก็หมดความสงสัยมีความเลื่อมใสในพระรัตนตรัย เลิกการลุ่มหลงในกามคุณ อีกต่อไป^{๒๘}

๖) บทบาททั่วไป นอกจากนี้แล้วอุบาสกยังมีบทบาทอีกหลาย ๆ ด้านที่ได้ทำหน้าที่ช่วยเหลือสังคม หรือที่ เรียกว่า สังคมสงเคราะห์ คือ การให้ความช่วยเหลือบุคคลผู้ยากไร้หรือได้รับความลำบาก ให้มีความ เป็นอยู่ที่ดีขึ้น หรือมีอาหาร มีที่พักอาศัย มีงานทำ มีเสื้อผ้าใส่ มีคนคอยดูแล เวลาเจ็บไข้ได้ป่วย อุบาสกผู้มีฐานะเป็นเศรษฐีนอกเหนือจากที่ช่วยอุปการะผู้ที่ยากไร้ที่มาของฟังฟังให้ มีงานทำ และ อาหาร เครื่องอุปโภคบริโภค แล้วยังได้จัดสร้างโรงทานใช้เป็นสถานที่แจกจ่ายของไว้ตามประตูบ้านของตน ใครที่ขัดสนหรือได้รับความเดือดร้อนก็สามารถไปฟังฟังขออาศัยฝากปากฝากท้อง และชีวิตยัง สถานที่แห่งนี้ได้โดยมีเจ้าหน้าที่คอยให้การดูแลในการแจกเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อทุกคนที่มา ขอรับสิ่งของเสมอเหมือนกัน

สรุป บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ของอุบาสกอุบาสิกา มี ๒ ประการสำคัญ ได้แก่ ๑) บทบาทด้านการถวายความอุปถัมภ์พระสงฆ์ ซึ่งประกอบด้วย (๑) บทบาทด้านการถวายความอุปถัมภ์พระสงฆ์ (๒) บทบาทด้านการถวายสิ่งของอุปโภคและยารักษาโรค ๒) บทบาทด้านการส่งเสริมด้านความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ซึ่งประกอบด้วย (๑) บทบาทด้านการสร้างเสนาสนะและถาวรวัตถุ เสนาสนะที่อยู่อาศัย (๒) บทบาทด้านการชำระอธิกรณ์และปัญหา (๓) บทบาทด้านการปกป้องพระพุทธศาสนา (๔) บทบาทด้านการสนับสนุนพระสงฆ์เผยแผ่พระพุทธศาสนา (๕) บทบาทด้านการชักชวนคนเข้าวัดฟังธรรม และ (๖) บทบาททั่วไป ซึ่งสำนักงานพระพุทธศาสนา มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมด้านความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ซึ่งจะให้รายละเอียดต่อไป

^{๒๘} พ.ร.บ. (ไทย) ๒๐/๒๑.

๒.๓ ความรู้เกี่ยวกับสำนักงานพระพุทธศาสนา

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติมีภารกิจเกี่ยวกับการดำเนินงานสนองงานคณะสงฆ์และรัฐ โดยการทำงานบำรุง ส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ให้การอุปถัมภ์คุ้มครองและส่งเสริมการพัฒนาพระพุทธศาสนา ดูแลรักษาจัดการศาสนสมบัติ พัฒนาพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนา รวมทั้งให้การสนับสนุน ส่งเสริม พัฒนาบุคลากรทางศาสนา

ด้วยตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ในการสนองงานคณะสงฆ์และรัฐ ประกอบกับรัฐบาลมีนโยบายในการอุปถัมภ์ คุ้มครอง และทำงานบำรุงศาสนา ส่งเสริมการปกครองและกลไกที่รับผิดชอบด้านศาสนา เพื่อให้การบริการจัดการ ส่งเสริมทำงานบำรุงศาสนา มีความเป็นเอกภาพและประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมความเข้าใจอันดีและสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา เพื่อนำหลักธรรมของศาสนาไปใช้ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนใช้หลักธรรมในการดำรงชีวิตมากขึ้น ดังนั้น วัดจึงต้องได้รับการพัฒนาในด้านการบูรณปฏิสังขรณ์ให้มีความมั่นคงแข็งแรง ปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เพื่อสามารถใช้ประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมได้อย่างสมบูรณ์แบบการพัฒนาวัด เพื่อให้วัดมีสภาพสะอาด สงบ และสว่าง เพื่อสร้างความสุขทางด้านจิตใจให้กับประชาชน จึงควรพัฒนาวัดแบบบูรณาการ ให้สอดคล้องกับภารกิจ ๖ ด้าน ของคณะสงฆ์ โดยระดมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เช่น ชุมชนรอบวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนราชการ สถานศึกษาในพื้นที่ เพื่อจุดมุ่งหมายให้วัดมีสภาพความเป็นศูนย์กลางชุมชนอย่างแท้จริง และยั่งยืน^{๒๙}

๒.๓.๑ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย ด้วยคนไทยส่วนใหญ่ได้เคารพนับถือพระพุทธศาสนาเป็นสรณะแห่งชีวิต สืบต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน นับแต่โบราณกาลจวบจนปัจจุบันที่ชาติไทยเรามีความมั่นคง ดำรงเอกราช มีอธิปไตยเป็นอิสระเสรีอยู่ได้ตราบเท่าทุกวันนี้ ก็ด้วยคนในชาติยึดมั่นอยู่ในสามัคคีตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีอันดีงาม ซึ่งเป็นปัจจัยเสริมสร้างสามัคคีธรรมระหว่างคนในชาติ ส่วนใหญ่มีพื้นฐานมาจากพระพุทธศาสนา ดังนั้น หลักธรรมคำสั่งสอนทางศาสนาจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาและความมั่นคงของประเทศชาติ

การบริหารกิจการพระศาสนานั้น เป็นหน้าที่ของคณะสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ แต่เนื่องจากอาณาจักรและศาสนจักร ต้องประสานกัน เพื่อความมั่นคงของประเทศชาติ รัฐบาลในฐานะผู้รับสนองพระราชมหาราชของพระมหากษัตริย์ จึงเข้าไปมีส่วนร่วม ในการดำเนินงานกิจการทางศาสนาตามประวัติและพัฒนาการโดยลำดับ ดังนี้

- สมัยกรุงสุโขทัยและกรุงศรีอยุธยา มีราชบัณฑิต และหมื่นราชสังฆการี รับมอบหมายภารกิจด้านการศาสนา

- ต้นกรุงรัตนโกสินทร์ มีหน่วยงานรับผิดชอบ ๓ หน่วยงานคือ กรมธรรมการ กรมสังฆการี และกรมราชบัณฑิต

^{๒๙} กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, คู่มือการพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน. (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๔) หน้า ๖.

พ.ศ. ๒๔๓๐ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้ง กรมศึกษาธิการ ขึ้นดูแลโรงเรียนต่าง ๆ ในขณะนั้น

พ.ศ. ๒๔๓๕ รวมกรมธรรมการ กรมสังฆการี กรมพยาบาล กรมพิพิธภัณฑสถาน และกรมศึกษาธิการ เป็นกระทรวงธรรมการ

พ.ศ. ๒๔๔๑ “ประกาศจัดการเล่าเรียนในหัวเมือง” ให้ราษฎรมีความรับผิดชอบ และให้รู้จักการประกอบอาชีพ ในทางสุจริต โดยให้พระภิกษุสงฆ์เป็นผู้สั่งสอนอบรม (พ.ศ. ๒๔๔๒ กระทรวงมหาดไทย ได้โอนหน้าที่การอุดหนุนการศึกษา ให้กระทรวงธรรมการตามเดิม)

พ.ศ. ๒๔๔๕ ประกาศใช้ “พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑” ซึ่งมีบัญญัติให้พระสงฆ์ทุกระดับ มีหน้าที่บำรุงการศึกษาในวัดอีกด้วย

พ.ศ. ๒๔๕๙ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ได้มีการปรับปรุงตำแหน่งหน้าที่ ในกระทรวงธรรมการ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยมีกองบัญชาการและแบ่งกรมใหญ่มีหัวหน้าเป็นอธิบดี ๒ กรม คือ กรมธรรมการ และ กรมศึกษาธิการ และใน ๒ กรมดังกล่าว ก็มีกรมเล็ก ๆ ซึ่งหัวหน้ามีตำแหน่งเป็นเจ้ากรมอยู่ในสังกัด คือ กรมสังฆการี กรมพระอาราม กองอธิกรณ์ ขึ้นอยู่กับกรมธรรมการ ส่วนกรมราชบัณฑิต กรมวิสามัญศึกษา กรมสามัญศึกษา ขึ้นกับกรมศึกษาธิการ

พ.ศ. ๒๔๖๒ ได้มีการเปลี่ยนชื่อ กระทรวงธรรมการ เป็น กระทรวงศึกษาธิการ และโปรดให้ย้ายกรมธรรมการ ไปรวมอยู่ในพระราชสำนักตามประเพณีเดิม

ซึ่งรวมกรมสังฆการีอยู่ด้วยกันไปสังกัดอยู่ในกระทรวงธรรมการ ทั้งนี้ “โดยที่ทรงพระราชดำริว่า การศึกษาไม่ควรจะแยกจากวัด”

พ.ศ. ๒๔๖๙ เปลี่ยนชื่อเป็น กระทรวงธรรมการ อีกครั้งหนึ่ง และย้ายกรมธรรมการ ซึ่งรวมกรมสังฆการีอยู่ด้วยกัน ไปสังกัดอยู่ในกระทรวงธรรมการ ทั้งนี้ “โดยที่ทรงพระราชดำริว่า การศึกษาไม่ควรจะแยกจากวัด”

พ.ศ. ๒๔๗๔ มีการเปลี่ยนแปลงราชการในกระทรวงธรรมการและกรมสังฆการีเข้าด้วยกันเดิม กรมธรรมการยังคงสังกัดอยู่ในกระทรวงธรรมการเรื่อยมา แม้ภายหลังสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง

พ.ศ. ๒๔๘๔ ได้มีประกาศพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม เปลี่ยนชื่อกระทรวงธรรมการ เป็น กระทรวงศึกษาธิการ และเปลี่ยนชื่อ กรมธรรมการ เป็น กรมการศาสนา

พ.ศ. ๒๕๔๕ ในวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๔๕ ได้มีการแบ่งส่วนราชการกรมการศาสนาเดิม ออกเป็น ๒ หน่วยงาน คือ กรมการศาสนา สังกัดกระทรวงวัฒนธรรม และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานที่ไม่สังกัดกระทรวงใด ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี มีภารกิจเกี่ยวกับการดำเนินงานสนองงาน คณะสงฆ์และรัฐโดยการทำนุบำรุง ส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้การอุปถัมภ์ คุ้มครองและส่งเสริมพัฒนางานพระพุทธศาสนา ดูแล รักษา จัดการศาสนาสมบัติ พัฒนาพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งให้การสนับสนุนส่งเสริม พัฒนาบุคลากรทางศาสนา

วิสัยทัศน์

พระพุทธศาสนามีความเจริญมั่นคง พุทธศาสนิกชนเข้มแข็ง สามารถนำหลักธรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนและเกิดสุข

พันธกิจ

ทำนุ บำรุง ดูแล ให้การคุ้มครองพระพุทธศาสนา และส่งเสริมการเผยแผ่หลักธรรมให้ประชาชนนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ได้จริง

ยุทธศาสตร์

๑. การทำนุ บำรุง ส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา และให้การคุ้มครองพระพุทธศาสนา
๒. การนำหลักธรรมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชีวิตและสังคม

กลยุทธ์

๑. พัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์
๒. ส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
๓. ปลุกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
๔. ส่งเสริมการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก ธรรมบาลี และแผนกสามัญศึกษา
๕. จัดการศาสนสมบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพระพุทธศาสนา

อำนาจหน้าที่

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติมีภารกิจเกี่ยวกับการดำเนินงานสนองงานคณะสงฆ์และรัฐโดยการทำนุบำรุงส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ให้การอุปถัมภ์คุ้มครองและส่งเสริมพัฒนางานพระพุทธศาสนา ดูแล รักษา จัดการศาสนสมบัติพัฒนาพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งให้การสนับสนุนส่งเสริม พัฒนาบุคลากรทางศาสนาโดยมีอำนาจหน้าที่ดังนี้^{๓๐}

๑. ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการคณะสงฆ์กฎหมายว่าด้วยการกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการศึกษาพระพุทธศาสนา รวมทั้งกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง
๒. รับสนองงาน ประสานงาน และถวายการสนับสนุนกิจการและการบริหาร การปกครอง คณะสงฆ์
๓. เสนอแนวทางการกำหนดนโยบายและมาตรการในการคุ้มครองพระพุทธศาสนา
๔. ส่งเสริม ดูแล รักษา และทำนุบำรุงศาสนสถานและศาสนวัตถุทางพระพุทธศาสนา
๕. ดูแลรักษา และจัดการวัดร้างและศาสนสมบัติกลาง
๖. พัฒนาพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา
๗. ทำนุบำรุงพุทธศาสนศึกษา เพื่อพัฒนาความรู้คู่คุณธรรม
๘. สนับสนุนและส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้ง การเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก

^{๓๐} สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://www.onab.go.th> [๓ ธันวาคม ๒๕๕๙].

๙. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานหรือนายกรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การเสริมสร้างเอกภาพให้กับสถาบันและกิจการทางพระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบ

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การส่งเสริมการพัฒนาาระบบการศึกษาสงฆ์ และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่าง เป็นระบบและครบวงจร

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับศาสนทายาท

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การเสริมสร้างศักยภาพให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนาโลก

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การพัฒนานโยบายและเสริมสร้างศักยภาพระบบบริหารจัดการ ศาสนสมบัติ

ยุทธศาสตร์ที่ ๖ การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ให้เป็นมืออาชีพ

ดวงตราสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ตรานี้ใช้ธรรมจักรบนฐานดอกบัว เรียกว่า "ไตรรัตนจักร" (กงล้อ คือ พระรัตนตรัย) เป็นสัญลักษณ์แทนพระรัตนตรัย คือ

ดอกบัวแทนพระพุทธเจ้า ดังพระบาลีในเถรคาถาว่า^{๓๑} "พระพุทธเจ้าทรงอุบัติขึ้นในโลก แต่ไม่ติดในโลกียวิสัย ดุจดอกบัวเกิดในน้ำแต่ไม่เปียกน้ำ

ดอกบัวแทนพระอริยสงฆ์ ดังพุทธวจนะในธรรมบทว่า^{๓๒} "ดอกบัวเกิดที่กองขยะที่เขาทิ้งไว้ข้างทางใหญ่ มีกลิ่นหอมรื่นรมย์ใจฉันทใด ท่ามกลางมหาชนผู้เฝ้าเวลา เป็นดุจสิ่งปฏิภูม พระสาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ย่อมรุ่งโรจน์ด้วยปัญญาฉันทนั้น"

^{๓๑} พุ.เถร. ๒๖/๓๘๘.

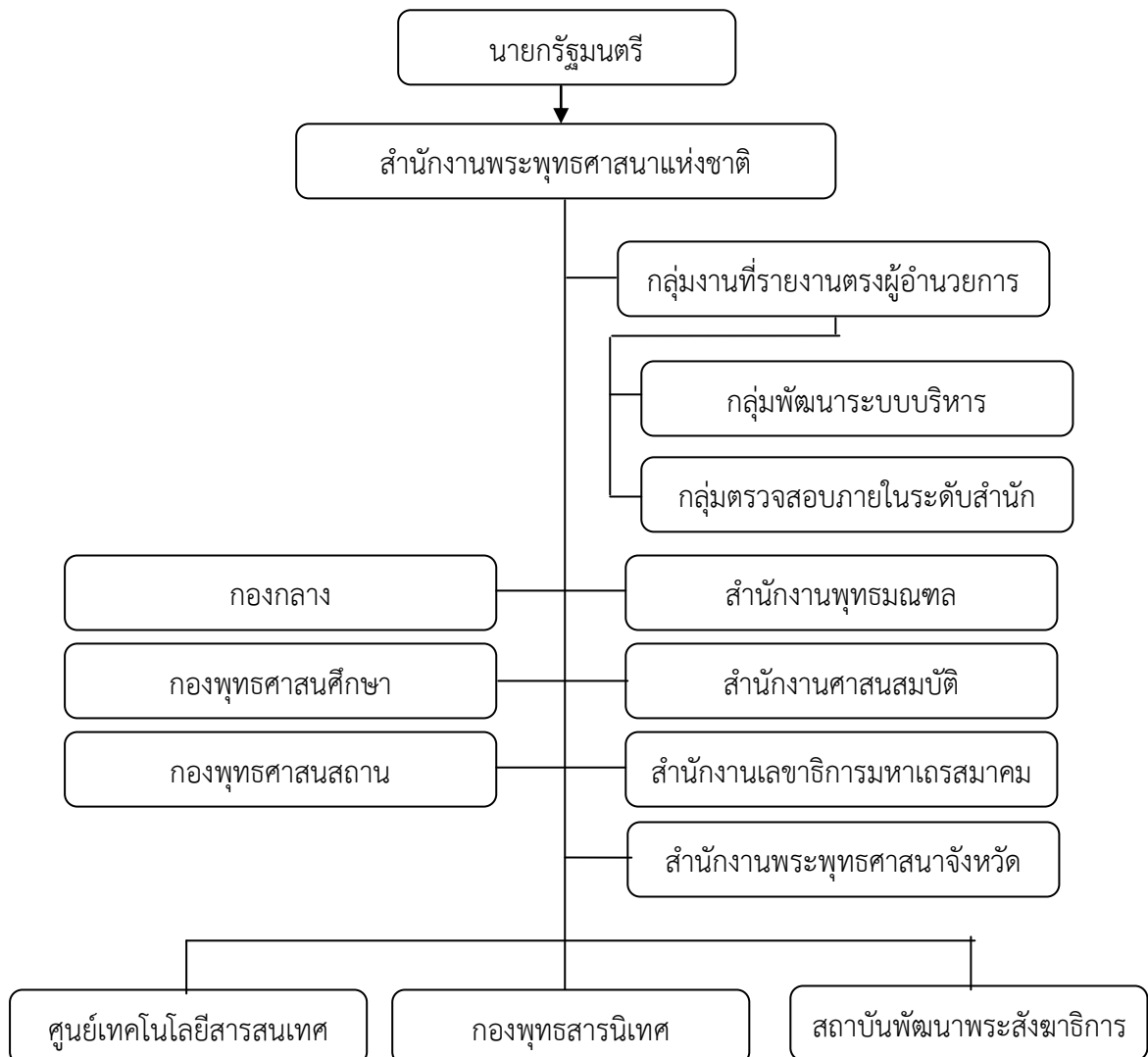
^{๓๒} พุ.ธ. ๒๕-๕๙.

ดอกบัวมี ๗ กลีบ เป็นสัญลักษณ์แทนดอกบัว ๗ ดอก ที่เกิดขึ้นรองรับพระบาทของ
เจ้าชายสิทธัตถะเมื่อคราวประสูติ หรือสัญลักษณ์แทนโพชฌงค์ ๗

ธรรมจักร เป็นสัญลักษณ์แทนพระธรรม คือ อริยสัจสี่ อันเป็นแก่นของพระพุทธศาสนา ที่
ทรงแสดงในวันเพ็ญเดือน ๘ วันที่พระรัตนตรัยครบสมบูรณ์

ซึ่งธรรมจักร ๑๒ ซี่ เป็นสัญลักษณ์แทนการรู้แจ้งอริยสัจแต่ละข้อด้วยญาณ ทั้ง ๓ (สัจ
ญาณ, กิจจญาณ, และกตญาณ) ($๓ \times ๔ = ๑๒$) พระบาลีในธัมมจักกัปปวัตตนสูตรว่า ธมมจักกั ปวัต
ติตํ อปุปฺภิวตฺตติยํ = กลั้วคือพระธรรมอันพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงหมุนไปแล้ว ไม่มีใครหมุนกลับได้

โครงสร้างสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

แผนภาพที่ ๒.๑ โครงสร้างการบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

กฎกระทรวง แบ่งส่วนราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๙ กำหนดให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีโครงสร้างส่วนราชการ ประกอบด้วย ๒ ส่วน คือ (๑) ราชการบริหารส่วนกลาง และ (๒) ราชการบริหารส่วนภูมิภาค^{๓๓}

๓.๑.๑.๑ ราชการบริหารส่วนกลาง ประกอบด้วย

- ๑) กองกลาง
- ๒) กองพุทธศาสนศึกษา
- ๓) กองพุทธศาสนสถาน
- ๔) สำนักงานพุทธมณฑล
- ๕) สำนักงานศาสนสมบัติ
- ๖) สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

๓.๑.๑.๒ ราชการบริหารส่วนภูมิภาค ได้แก่ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด

ทำนุ บำรุง ดูแล ให้การคุ้มครองพระพุทธศาสนา และส่งเสริมการเผยแผ่หลักธรรมให้ประชาชนนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ได้จริง

๒.๓.๒ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสงขลา

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสงขลา เป็นหน่วยงานสังกัดราชการส่วนภูมิภาค อยู่ในบังคับบัญชาของผู้ว่าราชการจังหวัด มีวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และอำนาจหน้าที่ดังนี้

วิสัยทัศน์

พระพุทธศาสนามีความเจริญมั่นคง พุทธศาสนิกชนเข้มแข็ง สามารถนำหลักธรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนและเกิดสุข

พันธกิจ

ทำนุ บำรุง ดูแล ให้การคุ้มครองพระพุทธศาสนา และส่งเสริมการเผยแผ่หลักธรรมให้ประชาชนนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ได้จริง

ยุทธศาสตร์

๑. การทำนุ บำรุง ส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา และให้การคุ้มครองพระพุทธศาสนา
๒. การนำหลักธรรมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชีวิตและสังคม

กลยุทธ์

๑. พัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์
๒. ส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
๓. ปลุกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
๔. ส่งเสริมการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก ธรรมบาลี และแผนกสามัญศึกษา
๕. จัดการศาสนสมบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพระพุทธศาสนา

^{๓๓}สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสงขลา, [ออนไลน์] แหล่งที่มา:http://ska.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=-39&Itemid=73 [๕ ตุลาคม ๒๕๕๙].

อำนาจหน้าที่

๑. ศึกษา วิเคราะห์ และรายงานข้อมูลสารสนเทศด้านพระพุทธศาสนา เพื่อกำหนดนโยบายในระดับจังหวัด รวมทั้งเสนอแนะแนวทางแก้ไข

๒. ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย แผนงาน โครงการของหน่วยงานในความดูแลของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด รวมทั้งรายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคให้หน่วยที่เกี่ยวข้องทราบ

๓. ส่งเสริม ดูแล รักษา และทำนุบำรุงศาสนสถานวัดถ้ำพระพุทธศาสนา รวมทั้งดูแลรักษา และจัดการวัดร้างและศาสนสมบัติกลางในจังหวัด

๔. ส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และแหล่งภูมิปัญญาของชุมชน รวมทั้งส่งเสริมให้มีศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของจังหวัด

๕. ส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้าน พุทธศาสนศึกษา รวมทั้งดูแลและควบคุมมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดภายในจังหวัดให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม และพัฒนาบุคลากรทางพระพุทธศาสนา

๖. รับสนองงาน ประสานงาน และสนับสนุนกิจการและการบริหารการปกครอง คณะสงฆ์ ตลอดจนการดำเนินการตามนโยบายและมาตรการในการคุ้มครองพระพุทธศาสนา

๗. ส่งเสริมและประสานการดำเนินงานในการปฏิบัติศาสนพิธีและกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๘. ปฏิบัติงานตามกฎหมายในความรับผิดชอบของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติซึ่งกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัดหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

๙. ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมายโครงสร้างบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสงขลา^{๓๔}

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่าบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา มีภารกิจเกี่ยวกับการดำเนินงานสนองงานคณะสงฆ์ ตามยุทธศาสตร์ ๕ ประการ ได้แก่ (๑) พัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์ (๒) ส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (๓) ปลุกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา (๔) ส่งเสริมการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก ธรรม บาลี และแผนกสามัญศึกษา และ (๕) จัดการศาสนสมบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพระพุทธศาสนา

จำนวนวัด พระภิกษุ และสามเณรในจังหวัดสงขลา

วัดที่มีพระสงฆ์ทั้งจังหวัดสงขลา จำนวน ๔๓๐ วัด เป็นวัดมหานิกาย จำนวน ๓๗๕ วัด ธรรมยุต จำนวน ๕๓ วัด และอื่นๆ อีก ๒ วัด สังกัดอานันมณิกาย และจันทนิกาย ซึ่งมีจำนวนพระภิกษุ จำนวน ๒,๗๓๒ รูป สามเณร จำนวน ๕๘๙ รูป รวมเป็นจำนวน ๓,๓๒๑ รูป ดังนี้^{๓๕}

^{๓๔} สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสงขลา, <http://pri.onab.go.th/index.php>. [๓ ธันวาคม ๒๕๕๙].

[ออนไลน์] แหล่งที่มา :

ตารางที่ ๒.๑ แสดงจำนวนวัดและพระสงฆ์ จำแนกตามอำเภอ จังหวัดสงขลา ประจำปี ๒๕๖๐

อำเภอ	จำนวนวัด	พระสงฆ์	สามเณร	รวม
๑. กระแสสินธุ์	๑๓	๘๐	๒๒	๑๐๒
๒. ควนเนียง	๒๐	๑๓๐	๖	๑๓๖
๓. คลองหอยโข่ง	๙	๖๙	๘	๗๗
๔. จิระนะ	๒๗	๑๐๙	๗	๑๑๖
๕. เทพา	๒๑	๑๒๕	๒๑	๑๔๖
๖. นาหวะวี	๒๕	๖๒	๗	๖๙
๗. นาหม่อม	๑๒	๗๔	๑๒	๘๖
๘. บางกล่ำ	๑๓	๖๙	๗	๗๖
๙. เมืองสงขลา	๓๙	๓๓๘	๑๒๙	๔๖๗
๑๐. ระโนด	๔๖	๒๔๐	๕๐	๒๙๐
๑๑. รัตภูมิ	๒๘	๑๔๐	๕	๑๔๕
๑๒. สิงหนคร	๔๖	๒๕๑	๓๔	๒๘๕
๑๓. สทิงพระ	๓๙	๒๐๔	๗๔	๒๗๘
๑๔. สะบ้าย้อย	๑๔	๘๘	๑๑	๙๙
๑๕. สะเดา	๒๔	๒๐๑	๓๙	๒๐๔
๑๖. หาดใหญ่	๕๔	๕๕๒	๑๕๗	๗๐๙
รวม	๔๓๐	๒,๗๓๒	๕๘๙	๓,๓๒๑

^{๓๕} บัญชีจำนวนวัด พระภิกษุ จังหวัดสงขลา แยกรายอำเภอ ประจำปี ๒๕๖๐. (ข้อมูล ณ มกราคม ๒๕๖๐) [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://ska.onab.go.th/attachments/article/194/watdata%201-60.pdf> [๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐]

๒.๔ บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา

๒.๔.๑ การพัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์

๒.๔.๑.๑ การส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา

การส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา จะต้องมองไปที่องค์ประกอบสำคัญของพระพุทธศาสนา ซึ่งมี ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านศาสนธรรม ศาสนบุคคล ศาสนพิธี และศาสนสถาน ซึ่งมีหลักการในการพัฒนาหรือส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา จะต้องให้ความสำคัญใน ๔ ด้าน ดังนี้^{๓๖}

๑) **ศาสนธรรม** หมายถึง คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ที่มีเป้าหมายสำหรับนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน สาระของการปฏิบัติธรรมะคือการปฏิบัติตามคำสั่งสอนทุกขั้นตอนของชีวิต มีความสำคัญในฐานะเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อให้เกิดความสุขสงบแก่ผู้ปฏิบัติ หากไม่เข้าใจหลักการของธรรมะ ก็อาจจะติดในรูปแบบและให้ความสำคัญในรูปแบบมากกว่าสาระ เช่น ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมของคนทั่วไป หมายถึงการไปปฏิบัติสมาธิภาวนาในสำนักปฏิบัติธรรมแห่งใดแห่งหนึ่ง หรืออาจจะบวชเป็นชีพรามณ์หนุ่มๆ ขาวหม่นขาว แล้วเรียกว่า "ปฏิบัติธรรม" นี่เป็นลักษณะของการไม่เข้าใจในหลักการที่แท้จริงของธรรมะ

๒) **ศาสนบุคคล** ได้แก่ บุคคลผู้นับถือพระพุทธศาสนา คือพระภิกษุ (ภิกษุณี) สามเณร อุบาสก และอุบาสิกาที่ยอมรับนับถือเอาพระพุทธศาสนาเป็นที่พึ่ง ศัพท์ดั้งเดิมใช้คำว่า "สาวก" แปลว่าผู้ฟัง หมายถึงผู้ที่ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า หน้าที่ของสาวกคือศึกษาและปฏิบัติตามคำสั่งสอนแล้วเกื้อกูลซึ่งกันและกันตามฐานะ พระภิกษุสงฆ์เกื้อกูลอุบาสก อุบาสิกาด้วยการให้ธรรมะเป็นทาน อุบาสกอุบาสิกาเกื้อกูลพระสงฆ์ด้วยการให้ความสะดวกสบายในด้านปัจจัย ๔ สาระของความเป็นพุทธศาสนิกชนคือการได้ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และปฏิบัติตนตามหน้าที่ของพุทธสาวกที่ดี หากไม่เข้าใจสาระที่แท้จริงของการเป็นสาวก ก็อาจจะถือเอาความเป็นสาวกเพียงแค่รูปแบบภายนอก เช่นการประกาศตนว่าเป็นชาวพุทธ ให้ผู้อื่นทราบเท่านั้น โดยไม่ได้เข้าถึงความเป็นสาวกโดยสาระ คือการปฏิบัติตนตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าอย่างเคร่งครัด

๓) **ศาสนพิธี** ได้แก่ พิธีการต่างๆ ที่มีการกระทำในพุทธศาสนา สาระของพิธีกรรมคือการกระทำเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสิ่งนั้นๆ อย่างตรงไปตรงมา เช่นการถวายสังฆทาน เป็นการถวายอาหารให้พระภิกษุสงฆ์ได้ฉันเพื่อเลี้ยงชีวิต พิธีฟังพระปาฏิโมกข์ของพระสงฆ์เป็นการฟังพระวินัยทั้ง ๒๒๗ ข้อ ที่เป็นพุทธบัญญัติ เพื่อทบทวนมิให้ลืมและตรวจสอบตนเองว่ามีศีลข้อใดบกพร่อง ฯลฯ ดังที่กล่าวมาจะเห็นว่าพิธีกรรมมีสาระอยู่ในตัวเอง แต่ถ้าไม่เข้าใจหลักการก็จะเกิดความเข้าใจผิด และปฏิบัติผิด เช่นการถวายสังฆทานเพื่อสะเดาะเคราะห์ เพื่อโชคลาภ บางครั้งของที่ถวายก็ใช้ประโยชน์โดยตรงไม่ได้ หรือการฟังปาฏิโมกข์กลายเป็นการสวดวินัยเป็นภาษาบาลีอย่างรวดเร็ว โดยผู้ฟังไม่เข้าใจเนื้อหา ก็ทำให้หลักการดั้งเดิมหายไป เป็นเพียงพิธีกรรมเท่านั้นก็มี

๔) **ศาสนสถาน** หมายถึง สถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับศาสนา โดยทั่วไปจะหมายถึงวัด อาราม หรือสำนักสงฆ์ อันเป็นสถานที่อยู่อาศัยของพระภิกษุสงฆ์สามเณรรวมทั้งแม่ชี และใช้ประโยชน์ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาด้วย ศาสน

^{๓๖} “พระพุทธศาสนาในกระแสการเปลี่ยนแปลง” [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://dekdeemedia.com/mcu/page06.html> [๑๕ มีนาคม ๒๕๖๐].

สถานเป็นหนึ่งในปัจจุบัน ๔ ที่จำเป็นต่อการดำรงอยู่ของมนุษย์ เรียกว่า "เสนาสนะ" สาระสำคัญของการใช้เสนาสนะคือการใช้เป็นที่พำนักอาศัย เพื่อหลบแดดหลบฝน ป้องกันแมลงหรือสัตว์ร้ายรบกวน เพื่อเป็นที่พักผ่อนหลับนอนให้เกิดความสะอาดปลอดภัยแก่การดำรงชีวิต ดังนั้น การใช้เสนาสนะอย่างเข้าใจสาระแท้จริง ย่อมไม่ติดในเสนาสนะ และไม่แสวงหาเสนาสนะที่เกินความจำเป็น ในลักษณะตรงกันข้าม หากไม่เข้าใจในสาระของการใช้เสนาสนะ ก็จะเกิดความตระหนี่ในที่อยู่อาศัย เกิดความต้องการตอบสนองความต้องการทางกายด้วยการสร้างอาคารสถานที่ใหญ่โต หรูหรา จนเกินความจำเป็นหรือสร้างเสนาสนะเพื่ออวดฐานะของตนเองหรือฐานะของวัด สำหรับศาสนสถานนี้ รวมเอาศาสนวัตถุไว้ในที่นี้ด้วย เพราะวัตถุต่างๆ อันได้แก่เครื่องใช้ไม้สอยที่ยอมรับกันว่าเป็นศาสนวัตถุ เช่น พระพุทธรูป ธรรมาสน์ โต๊ะหมู่บูชา ฯลฯ เป็นสิ่งที่นับเนื่องเข้าในศาสนสถาน แต่ถ้าพิจารณาดูศาสนวัตถุในครั้งพุทธกาลแล้วปรากฏมีไม่มากนัก ที่เห็นชัดคือ เครื่องของใช้สำหรับพระภิกษุสงฆ์ ๘ ประการ (อัฐบริขาร) เช่น เข็มเย็บผ้า ด้าย บาตร เครื่องกรองน้ำ เป็นต้น

๒.๔.๑.๒ การส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาในภาวะการเปลี่ยนแปลง

หลักการสำคัญของพุทธศาสนาดังกล่าวมา ควรนำมาพิจารณาประกอบกับลักษณะของพระพุทธศาสนาในสังคมไทยในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากหลักการดั้งเดิมมากขึ้นเพียงใด ควรจะปรับปรุงอย่างไรให้ถูกต้องตามหลักการที่แท้จริง จึงขอยกตัวอย่างของการเปลี่ยนแปลงลักษณะของพระพุทธศาสนาจากดั้งเดิมมาสู่ความเป็นพุทธศาสนาบนรากฐานของวัฒนธรรมไทยตามลำดับ ดังนี้^{๓๗}

(๑) การเปลี่ยนแปลงด้านศาสนธรรม

พระธรรมเป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา หากเข้าใจหลักธรรมผิดเพี้ยน ก็จะนำไปสู่การปฏิบัติที่คลาดเคลื่อนทำให้ไม่ได้รับประโยชน์ที่พึงมีพึงได้จากพระพุทธศาสนา และอาจกลายเป็นโทษเมื่อปฏิบัติไม่ถูกต้องตามธรรม ลักษณะความเข้าใจในธรรมและการปฏิบัติตามธรรมของชาวพุทธไทยที่ไม่ถูกต้องตามหลักการมีปรากฏอยู่มากมาย อีกทั้งได้รับความนิยมมากขึ้น กลายเป็นสิ่งที่แพร่หลายอยู่ในสังคมไทยมาโดยตลอด ดังขอยกตัวอย่างเช่น

(ก) ความเชื่อทางด้านไสยศาสตร์

ความเชื่อทางไสยศาสตร์ อันเป็นความเชื่อในเรื่องอำนาจลึกลับนอกกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ ซึ่งขัดกับหลักแห่งเหตุผลและหลักกฎแห่งกรรมโดยสิ้นเชิง เป็นสิ่งที่พระพุทธองค์ไม่สรรเสริญ แม้จะมีบางตอนในพระไตรปิฎกที่กล่าวถึงเรื่องไสยศาสตร์ แต่ก็กล่าวในลักษณะติเตียน เป็นของต่ำ แม้แต่เรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ พระพุทธองค์ก็ได้สรรเสริญกลับติเตียนและห้ามมิให้พระภิกษุสงฆ์แสดงอิทธิปาฏิหาริย์ ด้วยเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดความพ้นทุกข์ เป็นของต่ำ จึงไม่ควรยึดถือและส่งเสริม เพราะทำให้หลงยึดติดเพียงแต่อำนาจลึกลับเท่านั้น และกลายเป็นกำแพงปิดกั้นปัญญาให้รู้เข้าใจในธรรมชั้นสูงได้

ชาวพุทธไทยนับถือความเชื่อไสยศาสตร์มาเป็นเวลานานจนเคยตัว เมื่อมีผู้หวังดีมาบอกกล่าวให้ทราบถึงความไม่ถูกต้องที่ตนปฏิบัติอยู่ พร้อมกับยกเอาแก่นของ

^{๓๗}

“พระพุทธศาสนาในกระแสการเปลี่ยนแปลง” [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://dekdeemedia.com/mcu/page06.html> [๑๕ มีนาคม ๒๕๖๐].

พระพุทธศาสนาอธิบายให้ฟัง คนที่นับถือลัทธิไสยศาสตร์แบบงมงายก็จะแสดงอาการโกรธเคือง กลับหาว่าผู้หวังดีผู้นั้นอิจฉาบ้าง ใจแคบบ้าง เพราะไม่ยอมรับในแก่นพุทธธรรม เหตุผลอีกประการหนึ่งที่นักไสยศาสตร์มักกล่าวอ้างกันว่า "พระพุทธศาสนาเหมือนต้นไม้ที่ต้องประกอบด้วย แก่น เปลือก กระจ่ ใบ ฯลฯ จะขาดอันใดอันหนึ่งไปไม่ได้ พระพุทธศาสนาก็เช่นกัน มีทั้งแก่น เปลือก กระจ่ เป็นองค์ประกอบ หากมีแต่แก่น ไม่มีเปลือกห่อหุ้ม พระพุทธศาสนาก็อยู่ไม่ได้ ธรรมะเป็นแก่น ส่วนพิธีกรรม ประเพณี ความเชื่อต่างๆ รวมทั้งไสยศาสตร์ เป็นเปลือกห่อหุ้มไว้" ความเข้าใจในการเปรียบเทียบข้างต้นนี้ ไม่มีความถูกต้องตามความความเป็นจริงของพระพุทธศาสนา จริงอยู่พระพุทธศาสนาถือเอาพระธรรมเป็นแก่น เป็นสิ่งสูงสุดเหนือสิ่งทั้งหลาย พระธรรมจะคงอยู่ได้ต้องอาศัยเปลือกหรือกระจ่มาห่อหุ้มรักษา เปลือกหรือกระจ่ในที่นี้คืออะไร มิใช่เป็นความเชื่อไสยศาสตร์ หรือความเชื่อผิดๆ ตามที่คนกล่าวอ้างเพื่อเข้าข้างตัวเอง ถ้าเป็นเช่นนั้นจริง คนที่ไม่หวังดีต่อพระพุทธศาสนา ก็จะถือโอกาสจับเอาสิ่งที่เป็นความเชื่อ หรือคำสอนที่ผิดๆ เข้ามาแปลกปลอมแล้ว กล่าวอ้างว่าเป็นเปลือกของพระพุทธศาสนา โดยอ้างว่า หากไม่มีสิ่งนี้ พระพุทธศาสนาก็อยู่ไม่ได้ พระพุทธศาสนาก็จะไม่เป็นตัวของตัวเอง เปลือกที่แท้จริงที่ห่อหุ้มหรือเกื้อกูลให้ศาสนธรรมดำรงอยู่ได้ คือศาสนบุคคล ทำการสืบทอด ศาสนพิธีเป็นตัวเชื่อมโยง และศาสนสถานเป็นสถานที่เอื้ออำนวย ดังนั้น ศาสนบุคคล ศาสนพิธี ศาสนสถาน ที่ถูกต้องตามหลักการที่กล่าวเบื้องต้นนั้นแล ที่เป็นองค์ประกอบให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่ได้ตั้งแต่พุทธกาล จนมาถึงปัจจุบัน แต่ถ้าเปลือกดังกล่าวเป็นเปลือกเน่า ก็จะทำให้พระพุทธศาสนา มีสภาพที่แปรเปลี่ยนด้วยของเน่าไปด้วย

หากพิจารณาพระธรรมที่เป็นกฎเกณฑ์ของธรรมชาติอันเป็นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาโดยสภาวะที่แท้จริงแล้ว ย่อมดำรงอยู่ได้ด้วยตัวของมันเอง โดยไม่ต้องอาศัยปัจจัยใดๆ มารักษา เพราะโดยสภาวะพระธรรมคือกฎเกณฑ์ของธรรมชาติที่คงดำรงอยู่อย่างนั้น แม้พระพุทธเจ้าจะเกิดขึ้นก็ตาม ไม่เกิดขึ้นก็ตาม พระธรรมก็คงอยู่เป็นกฎเกณฑ์ตามธรรมชาติอยู่แล้ว พระพุทธองค์เป็นเพียงผู้ค้นพบพระธรรมแล้วนำมาสั่งสอนเท่านั้น

ดังนั้น ไสยศาสตร์จึงไม่ใช่เปลือกของพระพุทธศาสนา แต่เป็นลัทธินอกพระพุทธศาสนา เป็นตัวขัดขวางความเพียรและปัญญาของบุคคล เพราะพระพุทธศาสนาสอนให้พึ่งตนเองด้วยการกระทำ แต่ไสยศาสตร์สอนให้พึ่งพาอำนาจลึกลับ รอโชคบันดาล อ้อนวอนบนบาน สานกล่าวให้ตนเองพ้นทุกข์ ผิดกับหลักการของพระพุทธศาสนาที่สอนให้แก้ปัญหาด้วยปัญญา มิใช่หวังพึ่งเทพเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใดๆ

คนไทยส่วนใหญ่ที่นับถือพระพุทธศาสนา มีความเชื่อในไสยศาสตร์อย่างปักใจ มีการบนบานขอเลขหวย ไหว้ศาล อ้อนวอนบวงสรวงต่างๆ เมื่อมีสิ่งประหลาดเกิดขึ้นมา เช่น สัตว์หรือต้นไม้มีลักษณะผิดปกติ ประชาชนก็มักจะพากันไปกราบไหว้ เพื่ออ้อนวอนในลักษณะต่างๆ ตามความต้องการของตน เพราะคนไทยส่วนใหญ่มีความเชื่อพื้นฐานทางไสยศาสตร์ จึงเกิดมีนักธุรกิจที่หาเงินจากความเชื่อของประชาชน เช่น สำนักทรงเจ้าเข้าผี หมอผี หมอสะเดาะเคราะห์ หมอดู หรือแม้แต่สำนักผลิตเครื่องรางของขลังที่สร้างออกมาจำหน่ายสู่ท้องตลาดอย่างมีกำไรงดงาม ด้วยต้นทุนเพียงไม่กี่สตางค์ บางคราวก็มีการประกาศโฆษณาทางหน้าหนังสือพิมพ์ หรือป้ายคัทเอาทท์ เป็นต้น นี่ก็คือลักษณะความเชื่อทางไสยศาสตร์ในสังคมไทย

(ข) การยึดติดในรูปแบบมากกว่าสาระ

ลักษณะที่เปลี่ยนแปลงประการต่อมาคือ การยึดติดรูปแบบมากกว่าสาระ กล่าวคือการจับเอาธรรมะที่เป็นวิถีชีวิตมาใส่ในกระป๋องคือรูปแบบ แล้วให้ความสำคัญธรรมะที่อยู่ในกระป๋องมากกว่าการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เป็นการทำให้ความหมายดั้งเดิมของธรรมะแคบลง เช่นความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม โดยทั่วไปคนทั้งหลายมักจะเข้าใจว่า การปฏิบัติธรรมคือการไปปฏิบัติที่วัดหรือสำนักปฏิบัติธรรมแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยการนุ่งขาวห่มขาว รับศีล ๘ แล้วนั่งสมาธิเดินจงกรม จึงเกิดมีสำนักปฏิบัติธรรมที่เป็นรูปแบบขึ้น โดยตั้งชื่อว่าสำนักปฏิบัติธรรมบ้าง สำนักนิกกรรมฐานบ้าง หรือสำนักวิปัสสนากัมมัฏฐาน ความหมายของการปฏิบัติธรรมถูกจำกัดให้แคบลงเพียงปฏิบัติสมาธิภาวนาเท่านั้น หรือแม้แต่การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานก็ถูกจำกัดให้แคบอยู่ในรูปแบบของสำนักใดสำนักหนึ่งเท่านั้น หากพิจารณาถึงเป้าหมายของการปฏิบัติกรรมฐานตามนัยที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ทั้งที่เป็นสมถกัมมัฏฐาน และวิปัสสนากัมมัฏฐาน ก็จะพบว่า การปฏิบัติทั้งสมถะและวิปัสสนานิเวศเป็นการปฏิบัติในรูปแบบที่เป็นสำนัก สมถกัมมัฏฐานทำให้เกิดความสงบแก่จิตใจ จนจิตเป็นสมาธิ สามารถทำได้หลายวิธี เช่น กำหนดอนุสสติ ๑๐ มีพุทธานุสสติ ระลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้าเป็นต้น, อสุภะ ๑๐ กำหนดพิจารณาสิ่งที่ไม่สวยงาม ๑๐ ประการ, กสิณ ๑๐ การกำหนดเพ่งสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นอารมณ์จนเกิดสมาธิ เป็นต้น การปฏิบัติสมถกัมมัฏฐานย่อมสามารถปฏิบัติได้ทุกที่ทุกเวลาตามความสะดวกและตามอุปนิสัยหรือจริตของแต่ละคน ในส่วนของการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานก็เช่นกัน วิปัสสนาหมายถึงการยกจิตให้สูงขึ้นเพื่อให้เกิดการรู้แจ้งเห็นจริงในสภาวะธรรมทั้งหลายที่เกิดกับสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมโดยความเป็นไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ความเปลี่ยนแปลง ทุกขัง สภาพที่ทนอยู่ไม่ได้ และอนัตตา สภาพที่หาตัวตนที่แท้จริงไม่ได้ ในการปฏิบัติวิปัสสนานี้จะต้องใช้ปัญญาเป็นตัวพิจารณาเพื่อให้เกิดการรู้แจ้งเห็นแจ้ง (วิปัสสนา แปลว่า เห็นแจ้ง) แต่ในที่นี้บางสำนักสอนให้กำหนดเพื่อให้เกิดสมาธิเพียงอย่างเดียว โดยเข้าใจว่าสมาธิเพียงอย่างเดียวจะสามารถเข้าถึงการเห็นแจ้งได้โดยที่แท้สมาธิเป็นเพียงผลของสมถะเท่านั้น ลำพังเพียงสมาธิยังไม่อาจเห็นแจ้งตามแนววิปัสสนาได้ ต้องใช้ปัญญากำกับพิจารณาโดยอาศัยสมาธิเป็นฐาน การปฏิบัติวิปัสสนาตามนัยสติปัฏฐาน ๔ ก็เช่นเดียวกัน สำนักวิปัสสนาบางสำนักสอนให้ผู้ปฏิบัติธรรมเข้าใจสติปัฏฐานที่ไม่ครอบงำและยังสอนให้เกิดความเข้าใจผิดโดยการยึดติดกับสำนักหรือเจ้าสำนักไปจึงไม่อาจเข้าถึงสติปัฏฐานที่แท้

ก่อนอื่นควรเข้าใจถึงสาระของสติปัฏฐาน ๔ ก่อน สติปัฏฐาน หมายถึงการใช้สติเป็นฐานในการพิจารณาในสิ่ง ๔ ประการ ได้แก่พิจารณากายของตน พิจารณาเวทนา คือความรู้สึกต่างๆ พิจารณาจิต คือสภาพจิตว่าผ่องใสหรือเศร้าหมอง ประการใดและพิจารณาธรรม คือสภาวะที่แท้จริงของสรรพสิ่ง ทั้ง ๔ นี้สรุปลงเป็น ๒ คือพิจารณารูป ได้แก่ สิ่งที่เป็นรูปธรรมคือกายและสิ่งที่เกี่ยวเนื่องกาย และพิจารณานามธรรมคือสิ่งที่เกิดกับจิตทั้งหมดโดยการรู้เท่าทันตามความเป็นจริง ในการปฏิบัติสติปัฏฐานจะต้องปฏิบัติทุกขณะตลอดเวลาของชีวิต คือปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพราะชีวิตประจำวันของคนเรานั้นเกี่ยวข้องกับสิ่ง ๒ อย่างเท่านั้นคือสิ่งที่ป็นรูปธรรมกับนามธรรม หากไม่เข้าใจในสิ่งทั้งสองนี้แล้ว ก็จะทำให้เกิดความทุกข์ได้เพราะไม่รู้เท่าทันและต้องปฏิบัติให้ครอบงำประกอบทั้ง ๔ จะเลือกเอาเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งมาปฏิบัติไม่ได้

หลักการดั้งเดิมที่เปลี่ยนไปคือมักจะเข้าใจสติปัฏฐานเพียงรูปแบบในสำนักเท่านั้น หากผู้ใดจะปฏิบัติ สติปัฏฐานก็ต้องไปที่สำนัก ๓ วัน ๗ วัน เมื่อไปปฏิบัติจริงก็ไม่ได้ปฏิบัติครบองค์ของสติปัฏฐาน เพราะบางสำนักจะสอนเพียงแค่การนั่งสมาธิ เดินจงกรม อันเป็นส่วนของกายนุสสนาเท่านั้น บางที่อาจสอนให้กำหนดถึงเวทนานุสสนาบ้างแต่ก็มีเพียงส่วนน้อย เมื่อยึดติดในรูปแบบก็ไม่สามารถเข้าถึงวิปัสสนาที่แท้ เพราะความเข้าใจ ผิด ๓ ประการ คือ

๑. การปฏิบัติวิปัสสนากระทำเพียงระยะเวลาที่มาปฏิบัติอยู่ในสำนักเท่านั้น เมื่อออกจากสำนักไปดำเนินชีวิตตามปกติ ก็เป็นอันละไปทิ้งไป เพราะเข้าใจว่าวิปัสสนาต้องปฏิบัติในสำนักเท่านั้น มิได้ปฏิบัติวิปัสสนาในชีวิตจริงก็ไม่อาจได้รับผลของวิปัสสนาที่แท้ได้

๒. การปฏิบัติวิปัสสนาก็มัวมัวฐานที่ยึดติดในสำนักหรือเจ้าสำนักจึงไม่ใช่วิปัสสนาที่แท้ เพราะการปฏิบัติวิปัสสนาก็มัวมัวฐานมีเป้าหมายสูงสุดคือการลดการยึดมั่นคือมั่นในรูปและนาม หากการปฏิบัติที่ยึดถือรูปนามอยู่ ก็จะเป็นการทวนกระแสของวิปัสสนา

๓. การปฏิบัติวิปัสสนาจะต้องใช้ปัญญาเป็นตัวนำเพราะการจะเห็นแจ้งตามหลักวิปัสสนาต้องเห็นด้วยปัญญา สำนักปฏิบัติกรรมฐานบางแห่งใช้ศรัทธาเป็นตัวนำ คือให้เชื่อไว้ก่อนหากผู้ปฏิบัติธรรมสงสัยในข้อธรรมที่ยังไม่เชื่อตามอาจารย์ก็ไม่อาจจะถามได้ หากถามไปเพราะยังไม่เชื่อก็จะถูกมองว่าเป็นการเถียงหรือไม่ให้ความเคารพครูบาอาจารย์ ลักษณะอย่างนี้ ถือว่าเป็นการปิดกั้นปัญญาของผู้ปฏิบัติธรรม เพราะเมื่อสงสัยต้องถามได้ หากถามไม่ได้ ความสงสัยก็ยังอยู่ปัญญาก็ไม่เกิด ถ้าหากจะให้เชื่ออย่างเดียวก็ไม่ใช่วิธีการของวิปัสสนา แม้พระพุทธองค์ยังสรรเสริญพระอานนท์ที่ยังไม่เชื่อตามที่พระพุทธองค์เทศน์ แต่พระอานนท์ทูลว่าจะนำไปพิจารณา ต่อให้เห็นประจักษ์ด้วยปัญญาก่อนแล้วจึงเชื่อ นี่คือวิปัสสนาที่แท้

(ค) การผสมผสานด้วยแนวคิดวัตถุนิยม จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในระยะเวลาที่ผ่านมา สังคมไทยได้ก้าวเข้าสู่ยุคสมัยแห่งความเปลี่ยนแปลงจากยุคเกษตรกรรมเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม จนปัจจุบันนี้เรียกกันว่ายุคข้อมูลข่าวสารเป็นยุคที่มีความเจริญรุ่งเรืองด้านเทคโนโลยีอย่างมาก จากสังคมที่แปรเปลี่ยน ทำให้แนวคิดค่านิยมของคน ในสังคมเปลี่ยนตามยุคสมัย กระแสวัตถุนิยม บริโภคนิยม ได้รับการต้อนรับอย่างล้นเหลือจากมหาชนยุคปัจจุบัน จนแทบจะกล่าวได้ว่าทุกลมหายใจของผู้คนมุ่งมั่นอยู่กับวัตถุนิยม คำว่า “วัตถุนิยม” ในที่นี้ขอหมายถึงการยึดถือเอาวัตถุสิ่งของเงินทองรวมทั้งอำนาจเกียรติยศชื่อเสียงที่มากับวัตถุมานเป็นที่ตั้งในการดำรงชีวิต แนวคิดนี้ได้แพร่หลายไปสู่คนทุกระดับ แม้แต่ในวงการพระศาสนาที่ไม่อาจจะต้านทานกระแสวัตถุนิยมได้ ความเชื่อหรือค่านิยมทางจริยธรรม ได้ถูกผสมผสานกับแนวคิดแบบวัตถุนิยมโดยไม่รู้ตัว เช่น ความเชื่อเรื่องการทำบุญของคนไทย โดยเข้าใจว่าการทำบุญ คือการบริจาคเงิน หรือให้วัตถุสิ่งของเพียงอย่างเดียว อันที่จริงแล้วการทำบุญสามารถทำได้ทั้งทางกาย วาจาและใจ การบริจาคตาน การรับศีล การพัฒนาจิตใจ การอ่อนน้อมถ่อมตน การช่วยเหลือผู้อื่น การแนะนำผู้อื่นให้ทำดี ฯลฯ ก็ล้วนเป็นการทำบุญทั้งสิ้น ลักษณะของความเชื่อในเรื่องการทำบุญที่แฝงด้วยแนวคิดแบบวัตถุนิยม มีลักษณะ ๓ ประการ คือ

๑. การทำบุญจะต้องทำด้วยวัตถุเงินทอง ผู้ที่มีวัตถุเงินตรา จึงสามารถทำได้ การทำบุญที่ปราศจากวัตถุเงินทองจะถูกตำหนิติเตียน

๒. ใช้วัตถุเป็นเกณฑ์ในการทำบุญ เช่น ถวายเงินตรา มากได้เงินมาก ถวายน้อยก็ได้บุญน้อย ความสำคัญของการทำบุญอยู่ที่ระดับปริมาณวัตถุ โดยไม่ได้มองมิติทางด้านจิตใจ

๓. หวังผลของการทำบุญที่เป็นวัตถุนิยม เช่น ทำบุญแล้วปรารถนาขอให้รวย ขอให้โชคดี ขอให้เลื่อนยศตำแหน่ง ขอให้มิโชคลาภ ฯลฯ มิได้หลังทำบุญตามหลักการของพระพุทธศาสนา

หลักการทำบุญที่ถูกต้องในพระพุทธศาสนา คือ การกระทำอะไรก็ตามที่เป็นความดี ความถูกต้อง ทั้งทางกาย วาจา และใจ ล้วนเป็นบุญทั้งสิ้น ผลที่ได้รับจากการทำบุญ คือ ความสุขใจ อิ่มใจที่ได้ทำในสิ่งที่ดี และยังเป็นประโยชน์แก่บุคคลอื่นอีกด้วย ไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นวัตถุอย่างเดียว หากแม้จะทำบุญด้วยวัตถุสิ่งของ ก็มีได้กำหนดที่ปริมาณของวัตถุ แต่กำหนดที่เจตนาของผู้ถวาย สิ่งของที่ทำบุญเป็นของที่ได้มาด้วยความบริสุทธิ์ แม้จะมีค่าน้อยก็ตามและผู้รับเป็นผู้ควรแก่การถวาย จึงนับเป็นบุญแท้ การทำบุญนอกจากจะเป็นการแก้ทุกข์แก่ผู้อื่นด้วยสิ่งของแล้ว ในส่วนมิติทางด้านจิตใจ ผู้บริจาคสิ่งของยังได้พัฒนาจิตใจของตนในเรื่องทาน และเป็นการบรรเทาความตระหนี่ในวัตถุของตนให้ลดน้อยลง คือ เป็นการพัฒนาจิตใจอีกด้านหนึ่ง ค่านิยมที่ผิดในการทำบุญ ยังส่งผลต่อการปฏิบัติผิดอีกด้วย หากการทำความดีที่หวังผลเป็นวัตถุ หากมิได้รับผลที่เป็นวัตถุตามที่ตนคาดหวัง ก็จะเลิกล้มเลิกในการทำดี โดยคิดว่าทำดีไม่ได้ดี ความคิดแบบนี้มีอยู่มากมายในสังคมไทย จึงมีคำกล่าวที่ว่า "ทำดีได้ดีมีที่ไหน ทำชั่วได้ดีมีถมไป" เช่น ยกตัวอย่างว่า คนดีตั้งใจทำมาหากินด้วยความซื่อสัตย์สุจริตแต่ทำไม่ยากจน แล้วคนที่ทำไม่ดี เช่น ทำงานทุจริต โกงบ้าน โกงเมือง ทำไม่จึงร่ำรวย มีเงินมีทองมีหน้าตาในสังคม แล้วสรุปว่า ทำดีไม่ได้ดี ที่เป็นเช่นนี้เพราะเอาวัตถุมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินความดี คนที่ร่ำรวยจากการทำชั่ว ไม่ใช่ได้ดี เพราะความร่ำรวยมิใช่ความดี และคนที่ทำงานสุจริตแล้วยากจน ความจนมิใช่ความชั่ว แต่ความดีความชั่วอยู่ที่การกระทำ และผลของการกระทำ คนที่ร่ำรวยหากทำชั่วเชื่อว่าเขาจะมีความสุข ส่วนคนจนที่ทำดีแม้จะยากจนก็มีความสุขจากการกระทำ เพราะก่อนทำและหลังทำก็ล้วนทำด้วยความสบายใจ ไม่ต้องหวาดกลัว เพราะผลของความร่ำรวย ความยากจน มิใช่เกณฑ์เกณฑ์ตัดสินความดีความชั่ว การที่จะร่ำรวยมีเงินทองหรือยากจน ก็ต้องเกิดจากเหตุปัจจัยในตัวของมันอีกต่างหาก และเหตุปัจจัยนั้นก็ป็นกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ

(๒) การเปลี่ยนแปลงด้านศาสนบุคคล

ศาสนบุคคลประกอบด้วย ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ในปัจจุบันชาติ ภิกษุณีขาดหายไปจากพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท คงเหลือภิกษุและสามเณร อุบาสก อุบาสิกา แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ บรรพชิต และคฤหัสถ์ ทั้งสองฝ่ายมีลัทธิมีหน้าที่ของตนด้วยกันทั้งนั้น พระสงฆ์มีหน้าที่ในการศึกษาปฏิบัติและเผยแผ่ธรรม ส่วนอุบาสก อุบาสิกา มีหน้าที่ในการศึกษาปฏิบัติตามคำสอนและอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ อุบาสก อุบาสิกา ในปัจจุบัน ได้แตกต่างไปจากครั้งพุทธกาลอย่างมาก แต่เราต้องเข้าใจในความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวที่จะต้องเป็นไปตามยุคสมัย สิ่งที่ควรพิจารณา คือ บทบาทหน้าที่ที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นมีความสอดคล้องกับหลักการของพระพุทธศาสนาหรือไม่ หากขัดต่อหลักของพระพุทธศาสนาแล้ว จะมีผลเสียต่อพระพุทธศาสนาโดยรวมอย่างไร ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(๒.๑) บทบาทของพระภิกษุสงฆ์ บทบาทตามพระธรรมวินัยของพระภิกษุสงฆ์ คือการศึกษา ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธศาสนา แล้วนำมาเผยแพร่แก่ประชาชนทั่วไป แบ่งออกเป็นหน้าที่ต่อตนเอง คือการปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัยให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริงในพระธรรม อันเป็นการสลัดจากความทุกข์ทั้งปวง อันเป็นเป้าหมายหลัก แต่ในปัจจุบัน พระภิกษุสงฆ์ต้องมีภาระหน้าที่อื่นๆ ตามมาอีกมากมาย บางอย่างก็สอดคล้องกับพระธรรมวินัย บางอย่างก็ไม่สอดคล้องเท่าใด หรือถึงกับขัดกับพระธรรมวินัย อาจกล่าวได้ว่า พระสงฆ์มีชีวิตที่ต้องตอบสนองความต้องการของสังคมมากกว่าการตอบสนองตามวัตถุประสงค์ของพระธรรมวินัย จึงทำให้มีการปฏิบัติผิดต่อหลักพระธรรมวินัยขึ้น เช่นการประกอบกิจกรรมทางไสยศาสตร์ การละเลยหน้าที่หลักของตนเองไป เมื่อพิจารณาดูเป้าหมายของการบวชเป็นพระภิกษุของคนไทย ก็มีความเปลี่ยนแปลงจากดั้งเดิมอยู่มาก ซึ่งถือว่าเป็นการผสมผสานระหว่างพุทธศาสนากับคติความเชื่อของคนไทย เช่นการบวชตามประเพณี บวชเรียนศึกษา บวชแก้บน เป็นต้น การบวชในลักษณะดังกล่าวส่งผลทั้งด้านดีและด้านลบต่อพระพุทธศาสนา กล่าวคือ ในด้านดี ได้เปิดโอกาสให้บุคคลได้มีโอกาสบวชมากขึ้น ทั้งในระยะสั้น หรือระยะยาว ทำให้มีผู้สืบทอดธรรมเนียมประเพณีทางศาสนาต่อไป แต่ในด้านลบ ผู้ที่บวชโดยไม่มีศรัทธาจำนวนหนึ่งที่มีได้ศึกษาปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ได้ทำลายภาพพจน์และความเสื่อมเสียแก่สถาบันพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก

(๒.๒) บทบาทหน้าที่ของอุบาสกอุบาสิกา อุบาสก อุบาสิกา แปลว่า ผู้เข้าไปนั่งใกล้พระรัตนตรัย ซึ่งมีความหมายถึงการใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนา ทั้งในแง่ของการทำหน้าที่และการเข้าถึงธรรม หน้าที่ของอุบาสกอุบาสิกาตามหลักพุทธศาสนาคือการศึกษาหลักธรรมคำสั่งสอนตามที่พระสงฆ์นำมาเผยแพร่ แล้วปฏิบัติตามคำสอน ด้วยการดำเนินตามแนวทางแห่ง ทาน ศีล และภาวนา และทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาด้วยปัจจัย ๔ ปัจจุบัน อุบาสกอุบาสิกาไม่ค่อยเข้าใจในหน้าที่บทบาทของตน โดยนี้กว่าหน้าที่ในการดำรงศาสนานั้นเป็นของพระภิกษุสงฆ์เพียงด้านเดียว ขาดความรับผิดชอบร่วมกันในฐานะพุทธบริษัท ๔ เมื่อเป็นเช่นนั้น จึงเกิดภาพแห่งการแบ่งแยกระหว่างพระกับชาวบ้าน โดยคิดว่าเรื่องศาสนาเป็นของพระ ชาวบ้านไม่เกี่ยว ส่วนพระก็คิดว่า เรื่องชาวบ้านเป็นเรื่องของอุบาสกอุบาสิกาเอง ไม่ควรเกี่ยวข้อง อันที่จริง พระกับโยมมีความสัมพันธ์ต่อกันในฐานะสมาชิกของพุทธบริษัท ที่จะต้องรับภาระในพระพุทธศาสนาร่วมกัน ต่างเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน พระสงเคราะห์ญาติโยมด้วยหลักธรรม ชี้แนะแนวทางอันเกษมแก่ปวงชน ส่วนชาวบ้านสงเคราะห์พระสงฆ์ด้วยปัจจัย ๔ เพื่อการดำรงชีวิตพรหมจรรย์ให้บริบูรณ์ และการทำงานเพื่อสงเคราะห์ประชาชนตามหลักพระพุทธศาสนา

(๓) การเปลี่ยนแปลงด้านศาสนพิธี

พิธีกรรมของพระพุทธศาสนาจริงๆ มีไม่มากและไม่ลึกซับซ้อนอะไร สามารถอธิบายเหตุผลและเป้าหมายของพิธีกรรมนั้นๆ ได้ แต่พิธีกรรมทางศาสนาในสังคมไทยมีมากมาย โดยทั่วไปมักจะไม่เข้าใจในสาระและเป้าหมายของพิธีกรรมว่าทำเพื่ออะไร จึงปฏิบัติตามตามประเพณีที่สืบๆ กันมา เมื่อไม่ทราบสาระของของพิธีกรรม นานๆ เข้าก็เลยทิ้งสาระของพิธีกรรมไปคงปฏิบัติด้วยความไม่รู้ไม่เข้าใจหรือเปลี่ยนแปลงเจตนาดั้งเดิมของพิธีกรรมไป ลักษณะพิธีกรรมของสังคมไทย ได้แก่

(๓.๑) การถือรูปแบบมากกว่าสาระ คนไทยส่วนใหญ่ไม่เข้าใจในสาระคงถือพิธีกรรมตามรูปแบบ เช่น การฟังเทศน์ สาระสำคัญคือการรับฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าจากคำบอกกล่าวของพระสงฆ์เพื่อเป็นข้อปฏิบัติในชีวิตประจำวัน แต่การฟังเทศน์นิยมฟังตามประเพณีหรือฟังเพื่อเอาบุญไม่ได้ฟังเพื่อเอากุศลด้วย การเทศน์จะมีขึ้นได้ต้องมีคำอาราธนาธรรม พระต้องนั่งบนธรรมาสน์และกล่าวคำเทศนาตามประเพณี หากพระรูปใดเทศน์โดยไม่กล่าวคำเริ่มต้นด้วยภาษาบาลีตามประเพณี ก็มักจะถูกติเตียนจากผู้ฟังว่าเทศน์ไม่เป็น หรือบางครั้งก็แสดงอาการไม่พอใจว่าไม่ใช่เป็นการเทศน์จริงๆ แล้วการเทศน์เป็นการสอนธรรมแก่ประชาชน จะสอนด้วยวิธีใดก็ได้ เช่น โยมนั่งคุยธรรมะกับพระก็ได้ หรือพระพูดธรรมะให้โยมฟังสั้นๆ ในขณะที่โยมใส่บาตรก็จัดเป็นการเทศน์ทั้งสิ้น แม้พิธีการรับศีลก็ทำกันเพียงเป็นพิธีเท่านั้น รับศีลแล้วยังกลับไปผิดศีลต่อ ไม่ได้คำนึงถึงสาระของศีลทั้ง ๕ ที่ต้องปฏิบัติ จึงรับศีลกันเพียงพิธีเท่านั้น

(๓.๒) พิธีกรรมที่แฝงด้วยความเชื่อทางไสยศาสตร์ ความเชื่อทางไสยศาสตร์มีมาแต่ดั้งเดิม โดยเฉพาะอิทธิพลจากทางศาสนาพราหมณ์ พิธีกรรมหลายอย่างเป็นพิธีของพราหมณ์ ที่ผสมผสานกับพุทธ ซึ่งมีลักษณะเป็นไสยศาสตร์ เช่น พิธีเจริญพระพุทธมนต์ พิธีสืบทอดพระพุทธรูป สวดมนต์ พิธีสวดพระปริตร เป็นต้น พิธีที่ผสมกับความเชื่อทางไสยศาสตร์และศาสนาพราหมณ์ ตัวอย่างพิธีเจริญพระพุทธมนต์ ทั้งในงานมงคลและอวมงคล เจ้าภาพต้องการสวัสดิ์มงคลแก่ตัวเองจึงจัดพิธีขึ้น ความหมายจากคำอาราธนาพระปริตร บอกว่าเพื่อป้องกันความวิบัติต่างๆ ป้องกันสรรพทุกข์ สรรพภัย สรรพโรค เพื่อให้มีสรรพสมบัติพร้อม ถูตามนัยนี้จะเห็นได้ชัดว่าเป็นการทำเพื่ออ้อนวอนบวงสรวง เพื่อหวังพ้นทุกข์ด้านต่างๆ ของตน เป็นวิธีการที่เป็นไสยศาสตร์ ซึ่งขัดกับหลักกรรมของพระพุทธศาสนา

(๓.๓) พิธีกรรมที่เป็นเครื่องมือของพุทธพาณิชย์ เป็นการนำเอาความเชื่อ ค่านิยมในการทำบุญของชาวพุทธมาเป็นเครื่องมือของผู้แสวงหาเงินทองจากพิธีกรรม ดังจะเห็นได้จากพิธีกรรมหาเงินด้วยวิธีการต่างๆ โดยอาศัยพิธีทางศาสนาบังหน้า เช่น พิธีสวดภาณยักษ์ พิธีปิดทองลูกนิมิต พิธีสวดเคราะห์ ฯลฯ มีการประกาศโฆษณาเชิญชวนให้คนไปร่วมงานโดยรับบริจาคเป็นเงินตามจำนวนที่กำหนด หรือมีการแลกเปลี่ยนด้วยวัตถุมงคลชนิดต่างๆ วิธีการแบบพุทธพาณิชย์ได้รับความนิยมน้อยลงเพราะสอดคล้องกับลักษณะนิสัยของคนไทยที่ชอบทำบุญสุนทาน ขบวนการพุทธพาณิชย์ได้ขยายเครือข่ายไปสู่บุคคลอื่นอีกหลายกลุ่ม เช่น บริษัทที่ผลิตเครื่องสังฆภัณฑ์ก็ได้รับประโยชน์ตามมา ร้านขายสินค้าสังฆภัณฑ์ก็มีลูกค้าโดยไม่ขาดสาย จนถึงกับสร้างพระพุทธรูปที่หล่อด้วยทองสัมฤทธิ์ ซึ่งเป็นที่เคารพศรัทธาของพุทธศาสนิกชนมาเป็นเพียงสินค้าชิ้นหนึ่ง ที่วางขายบนทางเท้าอย่างไม่มีใครพนันถือ เพราะถือว่าเป็นสินค้าที่ขายได้กำไรเท่านั้น นี่เป็นเพียงส่วนหนึ่งของขบวนการพุทธพาณิชย์

(๔) การเปลี่ยนแปลงด้านศาสนสถาน

ศาสนสถานมีความจำเป็นในฐานะเป็นที่อยู่อาศัยและประกอบศาสนกิจ ค่านิยมในการสร้างศาสนสถานในสังคมไทย คือความโอ่อ่าใหญ่โต บางทีสร้างจนเกินความจำเป็น ในสมัยก่อนคนไทยนิยมสร้างวัดแข่งกันโดยเฉพาะพวกเศรษฐีคหบดีจะนิยมสร้างวัดประจำตระกูล ครั้นถึงปัจจุบันหน้าที่ในการสร้างถาวรวัตถุเป็นภาระของเจ้าอาวาสเป็นส่วนใหญ่ โดยขอรับบริจาคปัจจัยจากญาติโยมเพื่อสร้างอาคารสถานที่จำเป็น การก่อสร้างอาคารสถานที่อันจำเป็นก็ไม่เสียหายอะไรแต่

ถ้าสร้างเกินความจำเป็นก็นับเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมไม่ควร บางแห่งสร้างอุโบสถหรือวิหารอย่างใหญ่โต ใช้เงินเป็นจำนวนลิบๆ ล้าน แต่ใช้ประโยชน์ใช้สอยไม่มาก เป็นการสูญเสียเงินทองโดยใช้เหตุ หน้าที่ในการก่อสร้างถาวรวัตถุเป็นของคฤหัสถ์ญาติโยมที่จัดสร้างเพื่อประโยชน์ต่อพระศาสนา พระภิกษุต้องมีความสันโดษยินดีในเสนาสนะที่โยมถวายตามศรัทธา พระสงฆ์ไม่ควรจัดสร้างถาวรวัตถุด้วยตนเอง เพราะมีใช้หน้าที่ของพระสงฆ์

ค่านิยมในการสร้างวัดแบบใหญ่โตหรูหรา เกิดขึ้นในหมู่ชาวพุทธไทยทุกระดับ เมื่อเป็นเจ้าของทรัพย์สินใดสิ่งหนึ่งก็ต้องสลักชื่อหรือเขียนชื่อเจ้าภาพติดไปด้วย เพื่อแสดงให้รู้ว่าใครเป็นผู้บริจาคสร้างหรืออาจจะด้วยเหตุผลอื่น เช่น การแสดงฐานะของตนให้ผู้อื่นเห็นหรือต้องการให้ผู้อื่นยกย่องว่าเป็นคนใจบุญสุนทาน หรือเพื่อต้องการเกียรติยศชื่อเสียงให้ปรากฏแก่สาธารณชน ก็ขึ้นอยู่กับความต้องการของแต่ละคน นี่คือนิสัยที่เกิดขึ้นกับค่านิยมในการสร้างถาวรวัตถุในพระพุทธศาสนาสำหรับชาวพุทธไทย ดังนั้น ข้อควรพิจารณาในการสร้างศาสนสถาน คือความจำเป็นมากกว่าค่านิยมด้านอื่น

กล่าวโดยสรุป การส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา จะต้องมีการดำเนินการส่งเสริมใน ๔ มิติ ได้แก่ ด้านศาสนธรรม ศาสนบุคคล ศาสนพิธี และศาสนสถาน หรือ ศาสนวัตถุ ไปพร้อมๆ กัน เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา

แนวทางการปฏิบัติงานสนองงานคณะสงฆ์

นโยบายที่ควรจะเป็นและแนวปฏิบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้แก่^{๓๘}

นโยบายเกี่ยวกับสถาบัน

๑. ถวายการคุ้มครอง อุปถัมภ์ และสับสนุนด้านต่าง ๆ ในการปฏิบัติศาสนกิจของสมเด็จพระสังฆราช มหาเถรสมาคม เจ้าคณะพระสังฆาธิการ รวมทั้งคณะสงฆ์ไทยและคณะสงฆ์อื่น
๒. รับสนองโครงการ/แนวพระราชดำริ พระราชเสาวนีย์ และพระดำริ รวมทั้งพระราชกรณียกิจ/พระกรณียกิจ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ไทย และหรือคณะสงฆ์อื่น

๓. ประสานนโยบายของรัฐบาลและของคณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เกื้อกูลและส่งเสริมซึ่งกันและกัน

นโยบายเฉพาะ

๑. ดำเนินการให้มีกฎหมายคุ้มครองและอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาทุกองค์ประกอบ และทุกภาคส่วน รวมทั้งกฎหมายที่ยังประโยชน์เกื้อกูลให้เกิดแก่พุทธศาสนิกชน
๒. ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาของคณะสงฆ์ทุกประเภท รวมทั้งสนับสนุนโดยประสานกับมหาวิทยาลัยสงฆ์เพื่อให้ความรู้ของคณะสงฆ์มีความหลากหลายในรูปแบบและวิธีการศึกษา โดยไม่กระทบการศึกษาดั้งเดิมของคณะสงฆ์

^{๓๘} พิศาล แชมโสภา, “แนวทางการปฏิบัติงานสนองงานคณะสงฆ์” [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://phisalcham.blogspot.com/๒๐๑๓/๐๑/blog-post.html> [๓ ธันวาคม ๒๕๕๙].

๓. สนับสนุนให้ศาสนิกชนของแต่ละศาสนานำหลักหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือไปใช้ในการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน เพื่อพัฒนาตน ชุมชน และสังคม มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีความสมานฉันท์กับศาสนิกชนทุกศาสนา เพื่อความสงบสุขของประเทศชาติ

๔. ส่งเสริมและสนับสนุนการเผยแพร่พระพุทธศาสนาสู่ประชาชนทุกเพศทุกวัย ในระดับชาติและระดับนานาชาติ

๕. ดำเนินการเพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาของโลก

๖. นำหลักธรรมมาภิบาลมาใช้เป็นวัฒนธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากร เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาหน่วยงานสู่ระบบองค์กรเรียนรู้ เน้นศักยภาพของบุคลากรและประสิทธิภาพของงาน ให้บุคลากรของหน่วยงานปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนา เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิดความสงบสุขในชีวิต

นโยบายข้อ ๑

ดำเนินการให้มีกฎหมายคุ้มครองและอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาทุกองค์ประกอบและทุกภาคส่วน

มาตรการ

๑. เสนอให้มีการตรากฎหมายเพื่อคุ้มครองและอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา

ก. ทุกองค์ประกอบ คือ

- ศาสดา (ได้แก่ พระพุทธเจ้า หรือรูปเปรียบพระพุทธเจ้าคือ พระพุทธรูป รวมทั้งสัญลักษณ์อื่นที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่น รูปธรรมจักร)

- ศาสนธรรม (พระธรรมวินัย)

- ศาสนวัตถุสถาน (วัดและสถานที่)

- ศาสนบุคคล (พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา)

- ศาสนพิธี (พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา)

ข. ทุกภาคส่วน คือ

- ส่วนราชการ/หน่วยงานที่สนองงานเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

- องค์กรทางคณะสงฆ์ คือ เจ้าคณะพระสังฆาธิการระดับต่าง ๆ

มหาวิทยาลัยสงฆ์ มูลนิธิของวัด ฯลฯ

- องค์กรภาคประชาชน เช่น องค์กรพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก

พุทธสมาคม ยุวพุทธิกสมาคม เปรียญธรรมสมาคม มูลนิธิทางพระพุทธศาสนาที่เป็นของเอกชน องค์กรเอกชนอื่นๆ ฯลฯ

๒. ดำเนินการให้มีกฎหมายเพื่ออำนวยความสะดวกแก่คณะสงฆ์และพุทธศาสนิกชนในการจาริกแสวงบุญ ณ สังฆนียสถาน และสถานที่สำคัญของพระพุทธศาสนาทั้งในประเทศและต่างประเทศ

นโยบายข้อ ๒

ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาของคณะสงฆ์ทุกประเภท รวมทั้งสนับสนุนโดยประสานกับมหาวิทยาลัยสงฆ์เพื่อให้การศึกษาของคณะสงฆ์มีความหลากหลายในรูปแบบและวิธีการศึกษา โดยไม่กระทบการศึกษาดั้งเดิมของคณะสงฆ์

มาตรการ

๑. ถวายการอุปถัมภ์ ส่งเสริม และสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และแผนกบาลี ซึ่งเป็นระบบการศึกษาดั้งเดิมของคณะสงฆ์ และการศึกษาระบบอื่น ๆ โดยรูปแบบ และวิธีการต่าง ๆ

๒. ส่งเสริมการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่สูงกว่าระบบการศึกษาชั้นพื้นฐาน (ตั้งแต่ ป.ศ. ๔ ขึ้นไป) ให้มีความหมายในระดับชั้นนั้น ๆ จัดให้มีรูปแบบและวิธีการศึกษาที่หลากหลาย โดยให้ผู้จบการศึกษาประโยค ป.ศ. ๔-๙ มีวิทยฐานะเป็นปริญญาตรีถึงปริญญาเอก ตามลำดับและตามความเหมาะสม ซึ่งจะต้องศึกษาวิชาสามัญที่จำเป็นควบคู่กันไป เน้นการศึกษาตาม อัยยาศัยในการศึกษาประโยคบาลี ส่วนวิชาสามัญจะประสานกับมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ร่วมดำเนินการจัดทำหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอนให้มีความหลากหลาย โดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม ทั้งนี้ จะต้องไม่กระทบต่อระบบการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีแบบเดิมของคณะสงฆ์

๓. จัดให้มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาต้นแบบ ตามแนวพระดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ให้ครบทุกเขตการศึกษา และขยายผลไปยัง จังหวัด ทุกจังหวัด กลุ่มโรงเรียน โรงเรียน โดยให้มีแผนดำเนินการที่ชัดเจน จัดให้มีระบบการบริหาร สถานศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพ เช่น ปัญหาการขาดแคลนครูสอนและบุคลากร ปัญหา การขาดอุปกรณ์การสอน ปัญหาเรื่องสวัสดิการของครูและบุคลากรทางการศึกษา ปัญหาเกี่ยวกับ ผู้เรียน เป็นต้น

๔. ให้มีมาตรการในการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมทุกแผนก โดยให้สำนักงาน พระพุทธศาสนาจังหวัดประสานกับสถานศึกษา เพื่อให้พระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถเข้าไปแนะ แนวการศึกษาพระปริยัติธรรมทุกแผนก โดยมีกลุ่มเป้าหมายหลักคือ นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ และมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เพื่อแนะนำให้นักเรียนเข้าสู่ระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ให้มากยิ่งขึ้น

๕. ส่งเสริมให้วัดและสถานศึกษาจัดให้มีการเรียนการสอนธรรมศึกษา ด้วยวิธีการที่ หลากหลาย สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในเข้าสอบธรรมศึกษา รวมทั้งให้มีระบบการยกย่อง เชิดชูเกียรติที่เหมาะสม ทั้งแก่ผู้เข้าสอบ สถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้น ๆ

๖. สนับสนุนให้มีการศึกษาวิชาการทางพระพุทธศาสนา ด้วยรูปแบบและวิธีการ ต่างๆ แก่พุทธศาสนิกชนทุกเพศและทุกระดับวัย เน้นการศึกษาเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตนตาม หลักธรรมของพระพุทธศาสนา ให้ระบบการศึกษาเป็นระบบที่มีความหมายต่อการดำเนินชีวิต พร้อม ทั้งจัดให้มีระบบ ส่งเสริมยกย่องเชิดชูเกียรติที่เหมาะสม

๗. ส่งเสริม สนับสนุน และประสานงาน เพื่อพัฒนาพระสังฆาธิการให้มีวุฒิการศึกษา และทักษะในการบริหารจัดการวัดให้มากยิ่งขึ้น ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลาย เช่น การศึกษาทาง ไปรษณีย์ (บทเรียนสำเร็จรูป) โดยประสานมหาวิทยาลัยสงฆ์จัดหลักสูตรการเรียนการสอนที่เหมาะสม และโดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม

๘. ส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัย เพื่อพัฒนากิจการพระพุทธศาสนาและการปฏิบัติงาน ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

นโยบายข้อ ๓

สนับสนุนให้ศาสนิกชนของแต่ละศาสนานำหลักหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือไปใช้ในการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันเพื่อพัฒนาตน ชุมชน และสังคม มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีความสมานฉันท์กับศาสนิกชนทุกศาสนา เพื่อความสงบสุขของประเทศชาติ

มาตรการ

๑. จัดให้มีการประชุมร่วมระหว่างผู้นำพระพุทธศาสนาแต่ละนิกายและหรือผู้นำศาสนาต่าง ๆ ในระดับท้องถิ่น จังหวัด ประเทศ เพื่อกำหนดบทบาทในการเผยแผ่คำสอนของแต่ละศาสนาให้สอดคล้องกัน บนพื้นฐานความเข้าใจร่วมกัน ส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อกันและกัน เพื่อให้ศาสนิกชน ของแต่ละศาสนาปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนานั้น ๆ โดยมีพื้นฐานอยู่บนความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีความสมานฉันท์ในชุมชน สังคม ตลอดจนถึงประเทศชาติ

๒. จัดให้มีการศึกษาหลักธรรมของศาสนาต่าง ๆ ทุกศาสนา เพื่อให้ศาสนิกชนของแต่ละศาสนามีความรู้และเข้าใจในหลักปฏิบัติของศาสนานั้น ๆ ในรูปแบบต่าง เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ เว็บไซต์ ฯลฯ

๓. ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาพระพุทธศาสนาในระบบธรรมศึกษาให้แพร่หลายยิ่งขึ้น ประสานคณะสงฆ์ให้มีระบบและรูปแบบการศึกษาธรรมศึกษาให้มีความหลากหลาย สามารถตอบสนองความต้องการศึกษาธรรมศึกษาของประชาชนทั้งในและต่างประเทศ

๔. สนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางชุมชน โดยให้มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างความสมานฉันท์ของชุมชนต่างศาสนา เช่น กิจกรรมสาธารณประโยชน์ กิจกรรมอาสาสมัคร ต่าง ๆ ฯลฯ

๕. จัดและสนับสนุนการจัดกิจกรรมของแต่ละศาสนา เนื่องในโอกาสวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันเฉลิมพระชนมพรรษา เป็นต้น

นโยบายข้อ ๔

ส่งเสริมและสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่ประชาชนทุกเพศทุกวัย ในระดับชาติและระดับนานาชาติ

มาตรการ

๑. ส่งเสริมและสนับสนุนพระธรรมทูตที่ปฏิบัติศาสนกิจทั้งในประเทศและต่างประเทศด้วยวิธีการและรูปแบบต่างๆ เพื่อให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการฝึกอบรมก่อนปฏิบัติงานและระหว่างปฏิบัติงาน รวมทั้งให้มีการประเมินผลเป็นระยะ เพื่อการพัฒนาการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

- สนับสนุนด้านการฝึกอบรมถวายความรู้พระธรรมทูตและพระสงฆ์ที่ปฏิบัติหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาทุกประเภท โดยในต่างประเทศจะเน้นให้มีความรู้และทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษหรือภาษาของประเทศที่ไปปฏิบัติศาสนกิจ สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- สนับสนุนด้านเอกสาร ตำรา สิ่งพิมพ์อื่น ๆ โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีมาประกอบการดำเนินงานให้เหมาะสม เช่น วีซีดี โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อนำมาประกอบการศึกษา

พระพุทธศาสนา เกมธรรมะ เป็นต้น โดยในต่างประเทศจะเน้นสื่อที่เป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาของประเทศนั้น ๆ

- จัดและหรือสนับสนุนให้มีเว็บไซต์ทางพระพุทธศาสนา เพื่อเผยแพร่พระพุทธรูป-ศาสนา หลักธรรม เป็นต้น ทั้งภาคภาษาไทยและภาษาอังกฤษ รวมทั้งให้มีการเชื่อมโยงระหว่างเว็บไซต์ทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ

- จัดให้มีระบบถวายความสะดวก สร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติศาสนกิจ ที่เหมาะสม เช่น การเสนอมผลงานเพื่อประกาศเกียรติคุณ การตรวจเยี่ยมของคณะสงฆ์ระดับสูง ฯลฯ

๒. ส่งเสริมและสนับสนุนการเผยแพร่พระพุทธศาสนาทั้งภาควิชาการและภาคปฏิบัติ โดยเน้นการนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันจนเป็นนิสัย

๓. ส่งเสริมให้วัดที่มีความพร้อมและสามารถจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมให้มากยิ่งขึ้นอย่างน้อย ๑ ตำบลต่อ ๑ สำนัก โดยสนับสนุนให้มีการจัดอบรมพระวิปัสสนาจารย์ให้สามารถนำหลักธรรมไปอบรมประชาชน เน้นการปฏิบัติธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา ทั้งโดยผู้สอนและผู้ศึกษา

๔. ส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนจาริกแสวงบุญ ณ สังฆมณฑลสถาน แะสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาทั้งในและต่างประเทศ โดยจัดให้มีกฎหมายคุ้มครองและอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม

๕. ส่งเสริมให้มีการจัดทำแผนที่วัด โดยให้มีการแบ่งแยกเขตพุทธาวาส เขตสังฆาวาส และเขตต่าง ๆ เช่น เขตอภัยทาน ภายในวัด ให้ชัดเจนเป็นสัดส่วน ตามความเหมาะสมของวัดนั้น ๆ ให้มีเสนาสนะที่มั่นคงแข็งแรง สวยงาม ประหยัด และปรับภูมิทัศน์ให้เหมาะสม ปราศจากมลพิษ เป็นสถานที่สะอาด สงบ ร่มรื่น และร่มเย็น เหมาะสำหรับเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์และชาวพุทธทุกเพศ ทุกวัย เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจเพื่อความสงบสุขของจิต

๖. สนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์รวมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่วัดและชุมชนโดยรอบ ซึ่งรวมทั้งศาสนิกชนของศาสนาต่าง ๆ เพื่อความสามัคคีและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เช่น

- เป็นศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาและวิชาการต่าง ๆ
- ศูนย์การปฏิบัติศาสนกิจและการปฏิบัติธรรม
- ธนาคารข้าว
- ศูนย์ฝึกวิชาชีพ
- ศูนย์กระจายเสียงเสนอข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน
- วิทยุชุมชน เป็นต้น

๗. จัดให้มีเครือข่ายระหว่างองค์กรสาธารณกุศลทางพระพุทธศาสนา กลุ่มอาสาสมัคร ในทุกจังหวัด ให้มีความเข้มแข็งและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีศูนย์รวมที่วัดของเจ้าคณะจังหวัดหรือสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด เพื่อให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นแก่วัด ชุมชน หรือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ โดยให้มีคลังสิ่งของที่จำเป็นในการยังชีพเบื้องต้นพร้อมปฏิบัติการให้ความช่วยเหลือ และให้มีการปฏิบัติการให้ความช่วยเหลือที่รวดเร็ว ทัน

เหตุการณ์ ในจังหวัดนั้น ๆ รวมทั้งในพื้นที่จังหวัดใกล้เคียง และขยายผลไปสู่อำเภอต่าง ๆ ที่มีความพร้อม

๘. ประสานคณะสงฆ์และผู้นำศาสนาต่าง ๆ ในการสร้างเครือข่ายให้ความช่วยเหลือให้ครอบคลุมทั่วประเทศ รวมทั้งประสานงานกับคณะสงฆ์ในการระดมทุนเพื่อช่วยเหลือวัด ชุมชน และประชาชน โดยหลักการให้วัดและชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ เป็นต้นแบบและเป็นที่พักของวัดและชุมชนอื่น

๙. สนับสนุนให้วัดที่มีความพร้อมหรือสามารถให้จัดตั้งโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาให้มากยิ่งขึ้น

๑๐. จัดและสนับสนุนให้มีการยกย่องส่งเสริมวัด พระสงฆ์ หรือองค์กรทางพระพุทธศาสนาที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เช่น บริจาคเงินหรือช่วยเหลือสร้างอาคาร จัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอน ทุนการศึกษาแก่นักเรียน โดยประกาศยกย่องเชิดชูเกียรติตามความเหมาะสม

นโยบายข้อ ๕

ดำเนินการเพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาของโลก

๑. ปรับปรุงโครงสร้างพุทธมณฑล ทั้งด้านภารกิจและบุคลากร รวมทั้งองค์ประกอบด้านต่าง ๆ คือ อาคารสถานที่ ภูมิทัศน์ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ กิจกรรม การดำเนินการ เพื่อให้เหมาะสมกับการเป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนาของโลกอย่างแท้จริง

๒. สนับสนุนการจัดให้มีการประชุมสัมมนาทางวิชาการ การประกอบกิจกรรม/พิธีกรรม การแลกเปลี่ยนพระศนะของผู้นำ/นักวิชาการ ทางพระพุทธศาสนา อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง โดยประสานกับคณะสงฆ์ระดับต่าง ๆ รวมทั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นแกนนำในการดำเนินการ

๓. สนับสนุนให้มีการบริหารจัดการเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนิกายในพระพุทธศาสนาและศาสนาต่าง ๆ โดยประสานมหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นหลักในการดำเนินการ เช่น

- การแลกเปลี่ยนนักศึกษา/อาจารย์ ระหว่างสถาบันการศึกษาในประเทศและต่างประเทศ

- การมอบทุนการศึกษาพระพุทธศาสนา ระหว่างสถาบันการศึกษา และระหว่างประเทศ

๔. ส่งเสริมจังหวัดที่มีความพร้อมให้จัดตั้งอนุพุทธมณฑลจังหวัด อย่างน้อยภาคละ

๑ จังหวัด

นโยบายข้อ ๖

นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้เป็นวัฒนธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากร เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาหน่วยงานสู่ระบบองค์กรเรียนรู้ เน้นศักยภาพของบุคลากรและประสิทธิภาพของงาน ให้บุคลากรของหน่วยงานปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิดความสงบสุขในชีวิต

มาตรการ

๑. ปรับปรุงโครงสร้างสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดให้มีความเหมาะสม มีความคล่องตัวในทางปฏิบัติ สอดคล้องกับภารกิจตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งจัดเจ้าหน้าที่ทุกประเภทของหน่วยงานในตำแหน่งต่าง ๆ ให้เหมาะสม สามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการสนองงานของรัฐบาลและคณะสงฆ์

๒. ส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติทุกประเภทประพฤติและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หลักธรรมาภิบาล แนวเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัส รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ได้ศึกษาต่อ ฝึกทักษะ เข้ารับการอบรม เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นในการพัฒนางานในหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้หน่วยงานเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาหน่วยงานสู่ระบบองค์กรเรียนรู้ รวมทั้งจัดให้ปฏิบัติงานในตำแหน่งตามวุฒิและประสบการณ์ที่ได้รับ

๓. ปรับระบบการทำงานตามโครงสร้างใหม่ให้มีความคล่องตัว รวดเร็ว ลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น โดยจัดหาเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้สามารถใช้เครื่องมือเครื่องใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เน้นกระบวนการทำงานเชิงรุก การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร และประสานให้เกิดการมีส่วนร่วมในความร่วมมือในการสนองงานด้านพระพุทธศาสนากับหน่วยงานทางพระพุทธศาสนาและองค์กรทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ เพื่อให้การสนองงานพระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๔. จัดให้มีสวัสดิการของเจ้าหน้าที่ทุกประเภท เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน รวมทั้งจัดระบบอื่น ๆ ที่จะให้ความช่วยเหลือแก่เจ้าหน้าที่ในสังกัดให้มีความเป็นอยู่อย่างมีความสุขตามสภาพที่เหมาะสม

๕. จัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ในการปฏิบัติงานให้พอเพียงในการปฏิบัติงานเชิงรุก และการให้บริการแก่พระภิกษุสามเณรและผู้มาติดต่อขอรับบริการ

๖. ปรับปรุงด้านสถานที่ ภารกิจ และบทบาท ของสถาบันพระสงฆ์สามเณรให้สามารถรองรับการจัดอบรมพระสงฆ์สามเณรได้มากยิ่งขึ้น โดยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย

๗. ปรับปรุงฐานข้อมูลพื้นฐานและสารสนเทศทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ เพื่อเผยแพร่และให้บริการแก่ผู้ศึกษาค้นคว้าทางพระพุทธศาสนาทางระบบอินเทอร์เน็ต รวมทั้งสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ทุกประเภทสามารถใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติภารกิจด้านพระพุทธศาสนาให้มากยิ่งขึ้น

๒.๔.๒. การส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

เป็นภารกิจด้านการดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาให้ประชาชนได้รับ ทราบในทุก ๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจ ในหลักธรรมแล้ว นำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเทศนา การปาฐกถาในโอกาสและสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในวัด และ นอกวัด การบรรยายธรรมทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์ การเผยแผ่ธรรมด้วยสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์ หรือวีดิทัศน์ภารกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่วัดหรือพระภิกษุจัดกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นในวัด โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อการเผยแผ่ธรรมหรือต้องการให้ประชาชนเข้าวัดปฏิบัติธรรม หรือมุ่งเน้นสืบสานวัฒนธรรมไทยที่ได้รับ อิทธิพลมาจากหลักพระพุทธศาสนา เช่น การจัดงานเทศน์มหาชาติการจัด

งานในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การจัดงานในวันที่กำหนดเป็นวันสำคัญของไทย (วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ เป็นต้น) การจัดโครงการบรรพชา สามเณรภาคฤดูร้อน การจัดโครงการ บวชนЕКขัมมาจาริณี (ชีพร่าหมณ) การจัดอุปสมบทหมู่หรือจัดให้มีการ ปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ การจัดพิธีแสดงตนเป็น พุทธมามกะ การจัดให้มีการแสดงธรรม ในวันธัมมสวนะ (วันพระ) การจัดส่งพระภิกษุไปสอนศีลธรรมแก่นักเรียนตามโรงเรียนต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังมีการเผยแพร่ธรรมที่คณะสงฆ์ร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจัดให้ดำเนินการในรูปแบบ “หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.)” “การอบรมจริยธรรมนักเรียน ข้าราชการ และประชาชน” “การอบรมครูจริยศึกษา” “การส่งเสริมหน่วยเผยแพร่ศีลธรรม” “การส่งเสริมหน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะ ผู้เยาว์” เช่น โครงการอุทยานการศึกษาในวัด โครงการสวนสมุณไพรในวัด โครงการลานวัด ลานใจ ลานกีฬา โครงการวัดพัฒนาตัวอย่าง เป็นต้น กล่าวโดยสรุป การดำเนินการใด ๆ ของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ที่เป็นไปเพื่อการเผยแพร่ ธรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งในวัด นอกวัด ชื่อว่า ภารกิจด้านการเผยแพร่ทั้งสิ้น ปัจจุบันการเผยแพร่ ต้องดำเนินงานตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการเผยแพร่พระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๕๐

แนวทางการเผยแพร่พระพุทธศาสนา

๑. ส่งเสริมและสนับสนุนพระธรรมทูตที่ปฏิบัติศาสนกิจทั้งในประเทศและต่างประเทศ ด้วยวิธีการและรูปแบบต่างๆ เพื่อให้การเผยแพร่พระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการฝึกอบรมก่อนและระหว่างปฏิบัติงาน รวมทั้งให้มีการประเมินผลเพื่อการพัฒนาการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒. ส่งเสริมและสนับสนุนการเผยแพร่พระพุทธศาสนาทั้งภาควิชาการและภาคปฏิบัติ โดยเน้นการนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันจนเป็นนิสัย

๓. ส่งเสริมให้วัดที่มีความพร้อมและสามารถจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมให้มากยิ่งขึ้น อย่างน้อย ๑ ตำบลต่อ ๑ สำนัก โดยสนับสนุนให้มีการจัดอบรมพระวิปัสสนาจารย์ให้สามารถนำหลักธรรมไปอบรมประชาชน เน้นการปฏิบัติธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา ทั้งโดยผู้สอนและผู้ศึกษา

๔. ส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนจาริกแสวงบุญ ณ สังฆนียสถาน แะสถานที่สำคัญของพระพุทธศาสนา โดยจัดให้มีกฎหมายคุ้มครองและอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม

๒.๔.๓. การปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

เป็นภารกิจด้านการดำเนินการจัดการศึกษาที่เน้นการปลูกฝัง คุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน ให้มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อสามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นพลเมืองที่มีความรู้คู่คุณธรรม ของประเทศ โดยมีความมุ่งหมาย ๔ ลักษณะ คือ

๑. การจัดการศึกษาเป็นโรงเรียนตามแผนการศึกษาแห่งชาติโดยมุ่งให้พระภิกษุสามเณร นักเรียน ได้ศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม ได้แก่ โรงเรียนราษฎร์การกุศลของวัด ศูนย์การเรียนรู้ศีลธรรมในวัด (ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เดิม หรือวันหยุดอื่น ๆ) ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด วิทยาลัยและ มหาวิทยาลัยสงฆ์

๒. การสงเคราะห์ให้เด็กและประชาชนได้รับการศึกษาในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชน ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ เช่น การเป็นผู้นำในการตั้งโรงเรียนในชนบทที่ตั้งวัด การให้สร้างสถานศึกษาใน บริเวณวัด การให้ใช้หรือให้เช่าที่ดินวัด หรือที่ธรณีสงฆ์ในการสร้างสถานศึกษาของรัฐหรือท้องถิ่น การเป็นผู้ อนุเคราะห์โรงเรียนต่างๆ การให้ความอุปถัมภ์แก่เด็กกำพร้า

๓. การสอนศีลธรรมแก่นักเรียน นักศึกษาในระบบโรงเรียนตามแผนการศึกษาชาติ เช่น การสอนธรรมศึกษา การสอนศีลธรรม หน่วยงานพระธรรมทูต และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในการเผยแพร่ศีลธรรมในโรงเรียน และสถานศึกษาต่างๆ

๔. การสงเคราะห์แก่กุลเกอการศึกษา สถาบันการศึกษา หรือบุคลากรทางการศึกษา เช่น มอบทุนการศึกษา มอบอุปกรณ์การศึกษา ฯลฯ ภารกิจด้านนี้ ครอบคลุมถึงการที่พระภิกษุผู้เป็นเจ้าของอาวาสได้บริจาคทุนทรัพย์ส่วนตัว เพื่อการศึกษาแก่เด็กในระบบโรงเรียนของรัฐหรือของเอกชน หรือสร้างหรือซ่อมแซมอาคารสถานศึกษา หรือ การดำเนินการใด ๆ ของพระภิกษุที่มีความสามารถ โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยที่เป็นไป เพื่อการส่งเสริม การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียน จัดว่าเป็นภารกิจด้านการศึกษาสงเคราะห์ทั้งสิ้น

แนวทางการปฏิบัติในการปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

๑. สนับสนุนให้วัดที่มีความพร้อมหรือสามารถให้จัดตั้งโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาให้มากยิ่งขึ้น

๒. จัดให้มีการยกย่องส่งเสริมวัดที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เช่น บริจาคเงินช่วยเหลือสร้างอาคาร อุปกรณ์การเรียนการสอน ทุนการศึกษาแก่นักเรียน โดยประกาศยกย่องเชิดชูเกียรติตามความเหมาะสม

๒.๔.๔. การส่งเสริมการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม บาลี และแผนกสามัญศึกษา

การศึกษาในทางพระพุทธศาสนา เป็นการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม ทั้งแผนกธรรมและบาลีนอกจากจะเป็นการศึกษาหลักธรรมคำสั่งสอนแล้ว ยังได้ชื่อว่าเป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาไว้อีกด้วย โดยเฉพาะการศึกษาภาษาบาลีเพราะถ้าไม่รู้ภาษาบาลีแล้ว ก็จะไม่มีความสามารถรู้ และเข้าใจพระพุทธรวจนะในพระไตรปิฎก ถ้าขาดความรู้เรื่องพระไตรปิฎกแล้วพระพุทธศาสนา ก็จะต้อง เสื่อมสูญไปด้วย ด้วยเหตุนี้พระมหากษัตริย์ผู้เป็นศาสนูปถัมภกตั้งแต่โบราณมา จึงทรงทำการทำนุบำรุง สนับสนุนการเล่าเรียนพระปริยัติธรรม และทรงยกย่อง พระภิกษุสามเณร ที่เรียนรู้พระพุทธรวจนะให้มีฐานันดร พระราชทานราชูปการต่างๆ มีนิตยภัต เป็นต้น หลักการศาสนศึกษา เป็นภารกิจด้านการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของ คณะสงฆ์ทั้ง แผนกธรรม – บาลี แผนกสามัญ การอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง ภารกิจ ด้านนี้ครอบคลุมถึงการ ที่พระภิกษุทำหน้าที่เป็นครูสอน เป็นกรรมการตรวจข้อสอบธรรมบาลีสนามหลวง เป็นเลขานุการสอบธรรม – บาลีสนามหลวง เป็นผู้อำนวยความสะดวกหรือเป็นประธานจัดสอบธรรม – บาลีสนามหลวง และเป็นเจ้าสำนักเรียน ในฐานะที่เป็นเจ้าอาวาส นอกจากนี้ยังรวมถึงการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมทุก ๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อ พระธรรมวินัยเช่น มอบทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรที่สอบไล่ได้จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาพระปริยัติธรรม เป็นต้น

แนวทางในการส่งเสริมการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม บาลี และแผนกสามัญศึกษา

๑. ถวายการอุปถัมภ์ ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม - บาลี ซึ่งเป็นระบบการศึกษาดั้งเดิมของคณะสงฆ์ โดยรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ

๒. ส่งเสริมการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่สูงกว่าระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ตั้งแต่ ป.ศ. ๔ ขึ้นไป) ให้มีความหมายในระดับชั้นต่าง ๆ จัดให้มีรูปแบบและวิธีการศึกษาที่หลากหลาย โดยให้ผู้จบการศึกษาประโยค ป.ศ. ๔ - ๙ มีวิทยฐานะเป็นปริญญาตรีถึงปริญญาเอก ซึ่งจะต้องศึกษาวิชาสามัญที่จำเป็นควบคู่กันไป เน้นการศึกษาตามอัธยาศัยในการศึกษาประโยคบาลี ส่วนวิชาสามัญจะประสานกับมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ร่วมดำเนินการจัดทำหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอนให้มีความหลากหลาย โดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม ทั้งนี้ จะต้องไม่กระทบต่อระบบการศึกษาพระ-ปริยัติธรรมแผนกบาลีแบบเดิมของคณะสงฆ์

๓. จัดให้มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาดั้งเดิม ตามแนวพระดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ให้ครบทุกเขตการศึกษา และขยายผลไปยังจังหวัดทุกจังหวัด กลุ่มโรงเรียน โรงเรียน โดยให้มีแผนดำเนินการที่ชัดเจน จัดระบบเพื่อแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพ เช่น ปัญหาการขาดแคลนครูสอนและบุคลากร ปัญหาการขาดอุปกรณ์การสอน ปัญหาเรื่องสวัสดิการของครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้เรียน เป็นต้น

๔. จัดทำมาตรการในการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมทุกแผนก โดยให้สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดประสานกับสถานศึกษา เพื่อให้พระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถ เข้าไปแนะแนวการศึกษาพระปริยัติธรรมทุกแผนก โดยมีกลุ่มเป้าหมายหลักคือ นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ และมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เพื่อให้เข้ามาสู่ระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ให้มากยิ่งขึ้น

๕. ส่งเสริมให้วัดและสถานศึกษาจัดให้มีการเรียนการสอนธรรมศึกษา ด้วยวิธีการที่หลากหลาย สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในเข้าสอบธรรมศึกษา รวมทั้งให้มีระบบการยกย่องเชิดชูเกียรติที่เหมาะสม ทั้งแก่ผู้เข้าสอบ สถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้น ๆ

๖. สนับสนุนให้มีการศึกษาวิชาการทางพระพุทธศาสนา ด้วยรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ แก่พุทธศาสนิกชนทุกระดับวัย เน้นการศึกษาเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ให้ระบบการศึกษาเป็นระบบที่มีความหมายต่อการดำเนินชีวิต จัดให้มีระบบส่งเสริมยกย่องเชิดชูที่เหมาะสม

๒.๔.๕. จัดการศาสนสมบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพระพุทธศาสนา

การพัฒนาวัดในด้านวัตถุทุกอย่าง ไม่เฉพาะแต่ศาสนสถานเท่านั้น หากรวมไปถึงการทำวัดให้สะอาด ร่มรื่น สะดวกสบาย การทำถนน ทางเดิน ในวัด และการตกแต่งวัดให้ดูสวยงามให้สบายตาแก่ผู้พบเห็น นอกจากนี้การสาธารณูปการ เป็นงานประจำของเจ้าอาวาสอย่างหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องทำ ทั้งนี้เพื่อสร้างสิ่งที่เป็น รักษา สิ่งที่มีอยู่แล้วไว้และ ซ่อมแซมสิ่งที่ชำรุดทรุดโทรมให้คงสภาพไว้เพื่อประโยชน์แก่ชุมชนและพระสงฆ์ ภายในวัด ในการนี้ให้รวมถึง การดูแลรักษาศาสนสมบัติของพระพุทธศาสนาที่เป็นสมบัติส่วนรวมของสงฆ์มิใช่สมบัติส่วนตัวของผู้ใดผู้หนึ่ง โดยเฉพาะ มีพระพุทธานุญาตให้สงฆ์ช่วยกันดูแลรักษา เช่น ให้ตั้งพระภิกษุทำหน้าที่ดูแลรักษาวัสดุสิ่งของของ สงฆ์ซึ่งเรียกว่า ภัณฑาคาริก โดยเฉพาะ ศาสนสมบัติ แบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ

- ศาสนสมบัติวัด คือ ทรัพย์สินของวัดใดวัดหนึ่ง เป็นหน้าที่ของสงฆ์ในวัดนั้นซึ่งมี เจ้าอาวาส เป็นต้น ช่วยกันดูแล รักษา ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย

- ศาสนสมบัติกลาง คือ ทรัพย์สินอันมิใช่เป็นศาสนสมบัติ แต่เป็นของสงฆ์ส่วนกลาง เช่น ที่ดิน และผลประโยชน์วัดร้าง ทรัพย์สินที่มีผู้ยกให้สงฆ์ส่วนกลาง ศาสนสมบัติกลาง เป็นหน้าที่ของ ผู้ปกครองสงฆ์ระดับสูงสุดดูแล รักษา ทั้งนี้การจัดการศาสนสมบัติภายในวัด จะต้องยึดหลักให้ถูกต้องตาม กฎหมาย พระธรรมวินัย มติมหาเถรสมาคมและจะต้องไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน แก่ประชาชนโดยทั่วไป หากไม่จำเป็น

แนวทางในการจัดการศาสนสมบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพระพุทธศาสนา

๑. ส่งเสริมให้มีการจัดทำแผนที่วัด โดยให้มีการแบ่งแยกเขตพุทธาวาส เขตสังฆาวาส และเขตต่าง ๆ เช่น เขตอภัยทาน ภายในวัด ให้ชัดเจนเป็นสัดส่วน ตามความเหมาะสมของวัดนั้น ๆ

๒. ส่งเสริมให้วัดเป็นสถานที่สะอาด สงบ ร่มรื่น และร่มเย็น เหมาะสำหรับเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชน และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจเพื่อความสงบสุขของจิต

๓. สนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์รวมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่วัดและชุมชนโดยรอบ เช่น เป็นศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาและวิชาการต่าง ๆ ศูนย์การปฏิบัติศาสนกิจและการปฏิบัติธรรม เป็นธนาคารข้าว ศูนย์ฝึกวิชาชีพ ศูนย์กระจายข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน เป็นต้น

๔. ส่งเสริมและถวายเป็นการอุปัถุมณ์ให้วัดมีเสนาสนะที่มั่นคงแข็งแรง สวยงาม ประหยัด และปรับภูมิทัศน์ให้เหมาะสม ปราศจากมลพิษ

๕. เร่งรัดและดำเนินการออกเอกสารสิทธิที่ดินของวัดและหรือที่ธรณีสงฆ์ ที่ศาสนสมบัติกลาง ให้มีขอบเขตที่ชัดเจน เพื่อป้องกันการบุกรุกพื้นที่ของพระพุทธศาสนาซึ่งจะนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างวัดและชาวบ้านต่อไป

๖. ส่งเสริมจังหวัดที่มีความพร้อมให้จัดตั้งอนุพุทธมณฑลจังหวัด อย่างน้อยภาคละ ๑ จังหวัด

๗. จัดระบบการจดทะเบียนรายได้ตามระเบียบให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๘. เร่งรัดให้มีการจัดประโยชน์ที่ศาสนสมบัติกลางให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส รวมทั้งจัดให้มีระบบการตรวจสอบเพื่อการปรับแผนการดำเนินการเป็นระยะ

สรุป บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดสงขลา มี ๖ ภารกิจที่สำคัญ ได้แก่ ๑) การพัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์ ๒) การส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๓) การปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ๔) การส่งเสริมการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม บาลี และแผนกสามัญศึกษา และ ๕) จัดการศาสนสมบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพระพุทธศาสนา

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธนภัทร ทวีศรี ได้ทำการวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่า^{๓๙}

๑) พระสังฆาธิการมีความเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๐ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีระดับประสิทธิผลมากที่สุด คือ ด้านสถานที่ให้บริการ รองลงมา คือ ด้านการปฏิบัติงานของบุคลากร และที่อยู่ในระดับสุดท้าย คือ ด้านการวางแผนงาน ซึ่งอยู่ในระดับมาก

๒) การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรี โดยจำแนกตามข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสังฆาธิการที่มี อายุ การศึกษาสามัญ การศึกษาแผนกธรรม และ การศึกษาแผนกบาลี ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรี โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพระสังฆาธิการที่มี พรรษา และ ประสบการณ์ทำงาน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรี โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ โดยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า (๑) ด้านการวางแผนงาน สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรีควรเข้ามาดูแล ให้คำแนะนำทันทีเมื่อได้รับคำร้องขอ โดยไม่เลือกปฏิบัติ ควรเพิ่มเจ้าหน้าที่ให้เข้าไปศึกษาการทำงานของคุณะสงฆ์อย่างใกล้ชิด และควรมีการวางแผนประจำปีให้มากขึ้น และชี้แจงให้พระสงฆ์เข้าใจกว่าที่เป็นอยู่ (๒) ด้านกระบวนการให้บริการ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรีควรมีกระบวนการให้บริการที่รวดเร็ว และสะดวกให้มากขึ้น ควรมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้เร็วกว่าเดิม และเหลือเวลาพอที่คุณะสงฆ์จะเตรียมงานทัน และเจ้าหน้าที่ควรเพิ่มการลงพื้นที่ให้มากขึ้นเพื่อช่วยเหลืองานต่าง ๆ ของวัดตามอำนาจหน้าที่ที่มีอย่างเต็มความสามารถ (๓) ด้านการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรีควรให้บุคลากรบริการอย่างเท่าเทียมกัน ควรเพิ่มเติมการจัดให้มีการอบรมเรื่องระเบียบการปฏิบัติตนต่อพระสงฆ์ให้มีความเข้าใจมากขึ้น และควรจัดให้มีการสัมมนาเพื่อเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงาน (๔) ด้านสถานที่ให้บริการ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรีควรได้รับการขยายอาคารสถานที่ของสำนักงานเพื่อให้การทำงานมีความคล่องตัวและอำนวยความสะดวกได้มากขึ้น ควรจัดโต๊ะ เก้าอี้ไว้รองรับพระสงฆ์ที่เข้าไปติดต่อกิจธุระ และควรจัดให้มีพนักงานจัดการจอดรถให้มีระเบียบ

เกริกชัย เจริญไธสง และ นพพร จันทร์นำชู ได้ทำการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาวัดตามมาตรฐานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ๑) ระดับการพัฒนาวัดตามมาตรฐานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในจังหวัดนครปฐม ของกลุ่มตัวอย่างโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ๒) กลุ่มตัวอย่างที่มี อายุ ระดับการศึกษาทางเปรียญธรรม อายุของวัด และการเป็นวัดพัฒนา มีระดับการพัฒนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

^{๓๙} ธนภัทร ทวีศรี, “ประสิทธิภาพการบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรี” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

ระดับ ๐.๐๕ ๓) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ปัจจัยด้านองค์กร และปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคม สามารถทำนายระดับการพัฒนาวัดร่วมกันได้ร้อยละ ๕๕.๙๐ ๔) แนวทางการพัฒนาวัดตามมาตรฐานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในจังหวัดนครปฐม พบว่า ด้านสาธารณูปการ ควรเห็นถึงความจำเป็นในการสร้างถาวรวัตถุ ที่เน้นประหยัด และเน้นสุขลักษณะ ทั้งยังรักษาสิ่งแวดล้อม ด้านการปกครอง เจ้าอาวาสควรมีทักษะในการปกครองและมีคุณธรรมไม่ลำเอียง ด้านการศาสนศึกษา จะต้องตระหนักถึงความรู้และคุณภาพของชาวพุทธโดยเริ่มจากพระภิกษุและสามเณร ด้านการศึกษา สงเคราะห์ ควรมีการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ด้านการเผยแผ่ ควรสร้างบุคลากรด้านเผยแผ่ให้มากขึ้น และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ต้องมีใจใฝ่รับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมอย่างไม่ทอดธุระและไม่เห็นแก่ตัว^{๔๐}

ญาณสุวัฒน์ อินทาทอง ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานด้านศาสนสมบัติกลางของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยนาท ผลการศึกษาพบว่า^{๔๑} ประสิทธิภาพการการบริหารงานด้านศาสนสมบัติกลางของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยนาท ทั้ง ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านการวางแผนงาน ๒) ด้านกระบวนการให้บริการ ๓) ด้านการปฏิบัติงานของบุคลากร และ ๔) ด้านสถานที่ให้บริการ อยู่ในระดับดีมาก และผลการทดสอบสมมุติฐานพบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ต่างกัน ความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารงานด้าน ศาสนสมบัติกลางของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยนาท ไม่แตกต่างกัน

พระณปวร โทวาท สัจญา สัจญาวิวัฒน์ และ พระมหาสุทิตย์ อบอ่น ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ต้นแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า^{๔๒} ๑) การบริหารจัดการของศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนา ประจำจังหวัด จะเป็นศูนย์กลางและประสานงานบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและมีการปฏิบัติตามนโยบาย ข้อกำหนด ข้อบังคับ วัตถุประสงค์ ตามที่ศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนดหรือมอบหมาย ๒) องค์กรประกอบที่มี ความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการด้านภาวะผู้นำมีการเปลี่ยนแปลง ตำแหน่งงานตามวาระ เลยทำให้การดำเนินการด้าน การบริหารจัดการองค์กรขาดความต่อเนื่องและไม่ประสบผลสำเร็จ ด้านวัฒนธรรมองค์กร บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องการ เผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด มีทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อต่อองค์กรและ การปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรทำอย่างเป็นระบบ และ ๓) จากผลการวิจัยสามารถนำมาสรุปเป็นต้นแบบ

^{๔๐} เกริกชัย เรืองไธสง และ นพพร จันทรนำชู, “แนวทางการพัฒนาวัดตามมาตรฐานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในจังหวัดนครปฐม” วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๕๘), หน้า ๒๐๗ - ๒๑๘.

^{๔๑} ญาณสุวัฒน์ อินทาทอง, “การศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานด้านศาสนสมบัติกลางของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยนาท”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะรัฐศาสตร์: มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๕๘), หน้า บทคัดย่อ

^{๔๒} พระณปวร โทวาท สัจญา สัจญาวิวัฒน์ และ พระมหาสุทิตย์ อบอ่น, “ต้นแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดในประเทศไทย”, วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ฉบับ Supplementary ประจำเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๙, หน้า ๑๕๕ - ๑๖๘.

(Prototype) การบริหารจัดการองค์กรของศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดในประเทศไทย ได้ ดังนี้ (๑) มีผู้นำองค์กรดี (๒) การมีส่วนร่วมของบุคลากร และ (๓) มีการบริหารจัดการองค์กรครบถ้วน สมบูรณ์ ซึ่งต้นแบบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปใช้ ในการพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอื่นๆ ให้มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุด

พระมหาสมรรถชัย มั่งคามี ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดองค์กรปกครองคณะสงฆ์ไทย ได้ข้อสรุปจากการวิจัยพบว่า พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ มีหลักการสำคัญคือการยกเลิกระบบสภาทั้งหมด รื้อฟื้นมหาเถรสมาคมขึ้นมาใหม่ โดยมีสมเด็จพระสังฆราชทรงเป็นประธาน และได้มอบอำนาจการปกครองคณะสงฆ์ทั้งหมดไว้กับมหาเถรสมาคม แม้ว่ามหาเถรสมาคมจะสามารถช่วยลดความขัดแย้งระหว่างนิกายได้ แต่ปัญหาของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับนี้ก็คือความล่าช้าของระบบการบริหารจัดการ เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้ได้ยกเลิกองค์กรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้งหมดแล้วรวบอำนาจไว้ที่มหาเถรสมาคม จึงมีการแก้ไขเพิ่มเติมใน พ.ศ.๒๕๓๕ โดยการให้อำนาจสมเด็จพระสังฆราชเพิ่มองค์กรการบริหารกิจการคณะสงฆ์เข้ามาเป็นผู้ช่วยงานของมหาเถรสมาคม เรียกว่า “อนุกรรมการฝ่ายต่างๆ” ตามมติมหาเถรสมาคม แต่ปัญหาก็เกิดขึ้นอีกเพราะเหตุที่ว่า คณะอนุกรรมการไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ อำนาจการบริหารจัดการและการตัดสินใจยังคงขึ้นอยู่กับมหาเถรสมาคม ดังนั้น การจัดรูปแบบองค์กรปกครองสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพ จะต้องมีการจัดรูปแบบองค์กรให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน มีฝ่ายนโยบายและอำนวยการสั่งการ มีฝ่ายบริหารจัดการ และมีกลไกการแสดงความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ด้วย

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะถึงปัญหาและอุปสรรคการปกครององค์กรสงฆ์ไทยเพิ่มเติม คือ^{๔๓}

๑. การไม่เปิดช่องทางหรือโอกาสให้คณะสงฆ์ได้ทำงานตามกรอบของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เช่น มีโอกาสศึกษาได้หลากหลายขึ้น มีการกระจายอำนาจการบริหารได้มากขึ้นและสะดวกขึ้น มีช่องทางเผยแผ่มากขึ้น โดยมีหน่วยงานมีช่องทางรองรับจากภาครัฐ มีงบประมาณและหน่วยงานที่ดูแลจากภาครัฐโดยมีคณะสงฆ์เป็นผู้ดูแลและปฏิบัติการ

๒. ขาดการกระจายอำนาจไปสู่คณะสงฆ์ระดับปฏิบัติการ และขาดเสียงสะท้อนกลับจากระดับปฏิบัติการสู่ฝ่ายปกครองหรือฝ่ายบริหารนโยบาย

๓. ไม่ได้มีการปกครองให้เป็นไปตามระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ กล่าวคือ ปัจจุบันนี้ การปกครองคณะสงฆ์เป็นไปตามระบบพ่อปกครองลูก พี่ปกครองน้อง ไม่ยึดระเบียบว่าด้วยการปกครอง ทำให้การปกครองนั้นขาดระเบียบวินัย

๔. การปกครององค์กรสงฆ์ในปัจจุบัน เป็นแบบตัวใครตัวมัน เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็จะทำให้การแก้ไขกันเอง หรือเรียกมาคุยกันเพื่อหาข้อตกลง ถ้าหากตกลงกันไม่ได้ก็จะทำการร้องเรียนไปทางส่วนราชการหรือศาล การตัดสินใจปัญหาที่เกิดขึ้นก็ไม่เป็นไปอย่างเด็ดขาด ต่างจากส่วนราชการที่มีเจ้าหน้าที่คอยควบคุมดูแลอย่างดีและเด็ดขาด

^{๔๓} พระมหาสมรรถชัย มั่งคามี.รูปแบบการจัดองค์กรปกครองคณะสงฆ์ไทย. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีปทุม. ๒๕๕๒), หน้า บทคัดย่อ.

๕. บุคลากรในองค์กรสงฆ์ขาดความรู้ความสามารถในเรื่องการบริหารจัดการองค์กรอย่างมืออาชีพ

๖. ขาดการประชาสัมพันธ์ การประชาสัมพันธ์ต่างคนต่างทำไม่เป็นเอกภาพ เมื่อเกิดปัญหาในด้านลบ ทำให้ไม่สามารถสื่อสารทำความเข้าใจกับประชาชนได้ ทำให้เกิดความเสียหายอย่างมากต่อองค์กร

จंगล ศรีวัตปาน ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาเรื่องการศึกษาเรื่องการปฏิรูประบบราชการที่มีผลกระทบต่อข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ผลการศึกษาพบว่า^{๔๔} การปฏิรูประบบราชการที่มีผลกระทบต่อข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติโดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การปฏิรูประบบราชการที่มีผลกระทบต่อข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติอยู่ในระดับมาก ๒ ด้าน คือ ด้านการปรับปรุงระบบบริหารและวิธีการทำงาน และด้านการปรับปรุงบทบาทหน้าที่และโครงสร้างอำนาจและอยู่ในระดับปานกลาง ๔ ด้าน คือ ด้านการปรับปรุงโครงสร้างองค์กร ด้านการปรับปรุงระบบบริหารงานบุคคล ด้านการปรับปรุงระบบการเงินและงบประมาณ ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กรและค่านิยมผลการเปรียบเทียบการปฏิรูประบบราชการที่มีผลกระทบต่อข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ระยะเวลาการปฏิบัติราชการ พบว่า ข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติที่มีอายุ ระดับการศึกษา แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิรูประบบราชการที่มีผลกระทบต่อข้าราชการด้านบทบาทหน้าที่และโครงสร้างอำนาจ ด้านโครงสร้างองค์กร ด้านระบบบริหารและวิธีการทำงาน ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านระบบการเงินและงบประมาณ ด้านวัฒนธรรมองค์กรและค่านิยมไม่แตกต่างกัน แต่ข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติที่มีเพศ แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิรูประบบราชการที่มีผลกระทบต่อข้าราชการด้านการบริหารบุคคล ด้านระบบการเงินและงบประมาณ ด้านวัฒนธรรมองค์กรและค่านิยมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ แต่ในด้านอื่นๆไม่แตกต่าง ข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติที่มีรายได้แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิรูประบบราชการที่มีผลกระทบต่อข้าราชการด้านบทบาทหน้าที่และโครงสร้างอำนาจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕ แต่ในด้านอื่นๆไม่แตกต่างกัน และข้าราชการสำนักงานพระพุทธ ศาสนาแห่งชาติที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิรูประบบราชการที่มีผลกระทบต่อข้าราชการด้านระบบการเงินและงบประมาณแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ แต่ในด้านอื่นๆไม่แตกต่างกัน

^{๔๔} จंगล ศรีวัตปาน. การศึกษาเรื่องการศึกษาเรื่องการปฏิรูประบบราชการที่มีผลกระทบต่อข้าราชการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาบริการจัดการ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

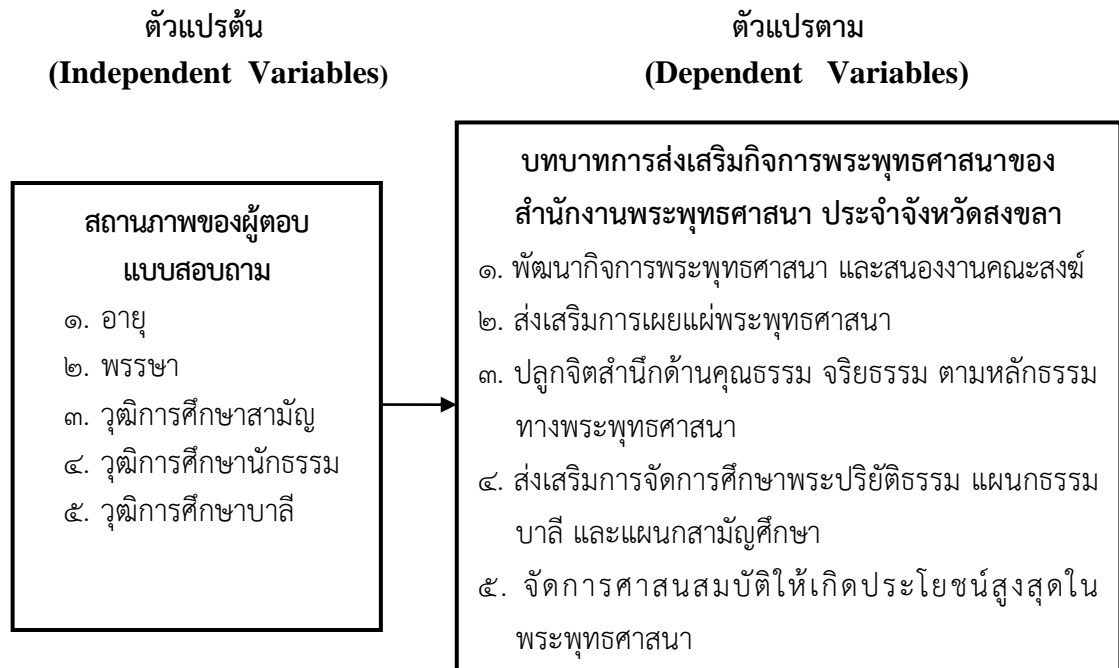
วิเชียร เส้นทอง และคณะ ได้ทำการวิจัย เรื่องสัมฤทธิ์ผลในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ไทยของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ผลการวิจัย พบว่า^{๕๕} ๑) สัมฤทธิ์ผลในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ไทยของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติทั้ง ๕ ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง อันดับที่มีระดับสัมฤทธิ์ผลของการบริหารจากมากไปน้อย ได้แก่ (๑) ด้านการศึกษาของคณะสงฆ์ (๒) ด้านการปฏิบัติธรรม (๓) ด้านการเผยแผ่ธรรม (๔) ด้านการปกครองคณะสงฆ์ และ (๕) ด้านการบูรณปฏิสังขรณ์วัดหรือศาสนสถาน ๒) ปัจจัยที่มีผลต่อสัมฤทธิ์ผลในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ไทยของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ประกอบด้วย ด้านการมีแผนงาน ด้านการจัดการองค์กร และด้านการให้ความร่วมมือ โดยปัจจัยทั้ง ๓ ร่วมกันมีผลต่อความผันแปรของสัมฤทธิ์ผลในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ไทยของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ ร้อยละ ๔.๘ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ และ ๓) ถ้าจะทำให้สัมฤทธิ์ผลในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ไทยของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติมีประสิทธิภาพ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ไทย ประกอบด้วย ด้านการมีแผนงาน ด้านการให้ความร่วมมือ สำหรับด้านงบประมาณที่ไม่เพียงพอและทั่วถึงสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรขอความร่วมมือโดยการทำบันทึกข้อตกลงเพื่อความเข้าใจร่วมกันกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งอยู่ในอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสรุปได้ว่า บทบาท คือ หน้าที่หรือพฤติกรรมอันพึงคาดหวังของบุคคลแต่ละคนในกลุ่มหรือในสังคมหนึ่งๆ หน้าที่หรือพฤติกรรมดังกล่าว โดยปกติเป็นสิ่งที่กลุ่มสังคมหรือวัฒนธรรมของกลุ่มหรือสังคมนั้นกำหนดขึ้น ฉะนั้น บทบาทจึงเป็นแบบแห่งความประพฤติของบุคคลในสถานะหนึ่งๆ ที่พึงมีต่อบุคคลอื่น ในสถานะอีกอย่างหนึ่งในสังคมเดียวกันหรือพฤติกรรมการกระทำของแต่ละบุคคล ซึ่งจะมีลักษณะแตกต่างกันไปตามตำแหน่งและหน้าที่ ซึ่งเป็นไปตามความคาดหวังของสังคมและสามารถคาดการณ์พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นได้

^{๕๕} วิเชียร เส้นทอง บุญทัน ดอกไธสง บุญเรือง ศรีเหรียญ และ วิทยา เจียรพันธ์, “สัมฤทธิ์ผลในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ไทยของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ”, วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๓ กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๗, หน้า ๘๓ - ๙๖.

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดสงขลา” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วย

แผนภาพที่ ๒.๒ สรุปรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยมีรูปแบบและวิธีดำเนินการ ดังนี้

๓.๑ รูปแบบการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประเภทการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์ในจังหวัดสงขลา จำนวน ๒,๗๓๒ รูป ดังนี้

ตารางที่ ๓.๑ แสดงจำนวนวัดและพระสงฆ์ จำแนกตามอำเภอ จังหวัดสงขลา ประจำปี ๒๕๖๐

อำเภอ	จำนวนวัด	พระสงฆ์
๑. กระแสสินธุ์	๑๓	๘๐
๒. ควนเนียง	๒๐	๑๓๐
๓. คลองหอยโข่ง	๙	๖๙
๔. จะนะ	๒๗	๑๐๙
๕. เทพา	๒๑	๑๒๕
๖. นาหวี	๒๕	๖๒
๗. นาหม่อม	๑๒	๗๔
๘. บางกล่ำ	๑๓	๖๙
๙. เมืองสงขลา	๓๙	๓๓๘
๑๐. ระโนด	๔๖	๒๔๐

๑ บัญชีจำนวนวัด พระภิกษุ จังหวัดสงขลา แยกรายอำเภอ ประจำปี ๒๕๖๐. (ข้อมูล ณ มกราคม ๒๕๖๐) [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://ska.onab.go.th/attachments/article/194/watdata%201-60.pdf> [๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐]

ตารางที่ ๓.๑ แสดงจำนวนวัดและพระสงฆ์ จำแนกตามอำเภอ จังหวัดสงขลา ประจำปี ๒๕๖๐ (ต่อ)

อำเภอ	จำนวนวัด	พระสงฆ์
๑๑. รัตภูมิ	๒๘	๑๔๐
๑๒. สิงหนคร	๔๖	๒๕๑
๑๓. สทิงพระ	๓๙	๒๐๔
๑๔. สะบ้าย้อย	๑๔	๘๘
๑๕. สะเตา	๒๔	๒๐๑
๑๖. ทาดิใหญ่	๕๔	๕๕๒
รวม	๔๓๐	๒,๗๓๒

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie และ Morgan^๒ ที่ประชากร ๒,๘๐๐ ระดับความคลาดเคลื่อนไม่เกิน .๐๕ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๓๘ รูป

สุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่มตามอำเภอ เป็น ๑๖ อำเภอ แล้วสุ่มแบ่งกลุ่มอย่างเป็นสัดส่วน โดยเลือกตัวอย่างจากแต่ละกลุ่มตามสัดส่วนประชากร ดังตารางที่ ๒

ตารางที่ ๓.๒ แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอำเภอ

อำเภอ	ประชากร (รูป)	กลุ่มตัวอย่าง (รูป)
๑. กระแสสินธุ์	๘๐	๑๐
๒. ควนเนียง	๑๓๐	๑๖
๓. คลองหอยโข่ง	๖๙	๙
๔. จิระนะ	๑๐๙	๑๓
๕. เทพา	๑๒๕	๑๕
๖. นาทะเลวี	๖๒	๘
๗. นาหม่อม	๗๔	๙
๘. บางกล่ำ	๖๙	๙
๙. เมืองสงขลา	๓๓๘	๔๒
๑๐. ระโนด	๒๔๐	๓๐

^๒ ส่งศรี ชมภูวงศ์, ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์, (นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช, ๒๕๕๔), หน้า ๑๑๓.

ตารางที่ ๓.๒ (ต่อ) แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอำเภอ

อำเภอ	ประชากร (รูป)	กลุ่มตัวอย่าง (รูป)
๑๑. รัตภูมิ	๑๔๐	๑๗
๑๒. สิงหนคร	๒๕๑	๓๑
๑๓. สทิงพระ	๒๐๔	๒๕
๑๔. สะบ้าย้อย	๘๘	๑๑
๑๕. สะเดา	๒๐๑	๒๕
๑๖. หาดใหญ่	๕๕๒	๖๘
รวม	๒,๗๓๒	๓๓๘

จากนั้นทำการเลือกตัวอย่างโดยการเลือกแบบบังเอิญ (Haphazard or Accidental Sampling) โดยผู้วิจัยพยายามเก็บตัวอย่างเท่าที่จะทำได้ตามที่พระสงฆ์ได้เข้าร่วมการประชุมของจังหวัด ตามที่มีอยู่และที่ได้รับความร่วมมือ จนได้กลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่ต้องการ ๓๓๘ รูป

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นมีลักษณะเป็นแบบปลายปิด (Closed – Ended) และแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open – Ended) โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบคำถามปลายปิด โดยถามข้อมูลเกี่ยวกับ อายุ วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาบาลี และวุฒิการศึกษาสามัญของพระสงฆ์ จังหวัดสงขลา

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ตามยุทธศาสตร์ ๕ ประการ ได้แก่ (๑) พัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์ (๒) ส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (๓) ปลุกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา (๔) ส่งเสริมการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก ธรรม บาลี และแผนกสามัญศึกษา และ (๕) จัดการศาสนสมบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพระพุทธศาสนา

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา

๓.๔ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนของการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา โดยกำหนดขั้นตอนของการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

๑. ศึกษาหลักการและแนวคิด จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำเนื้อหามาวิเคราะห์หาแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

๒. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาเรียบเรียง และสร้างเป็นแบบสอบถาม เป็นรายข้อ โดยให้ครอบคลุมบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา

๓. นำแบบสอบถามเสนอต่อคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบสำนวนภาษาและความถูกต้องของเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงให้ถูกต้อง

๔. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๓ ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เทียบตรงและความครอบคลุมตามเนื้อหาที่ต้องการศึกษา ตามวัตถุประสงค์แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามรายข้อ (Index of Item Objective Congruence : IOC) เท่ากับ ๐.๖๗ - ๑.๐๐

๕. นำแบบสอบถามที่ได้จากข้อ ๔ ไปทำการทดลองใช้ (Try Out) พระสงฆ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐ รูป เพื่อวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ

๖. นำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากพระสงฆ์ กลุ่มตัวอย่างต่อไป

๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

๑. ขอนหนังสือจากศูนย์บัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ถึงเจ้าคณะจังหวัดสงขลา เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล

๒. ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม จำนวน ๓๓๘ ชุด ไปแจกให้กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นพระสงฆ์ จังหวัดสงขลา

๓. รวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากกลุ่มตัวอย่าง ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนต่อไป

๓.๖ การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์ค่าสถิติต่าง ๆ และนำเสนอผลการวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่และร้อยละ นำเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยายผล

ขั้นตอนที่ ๒ ศึกษาบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายของเบสต์ (Best) ดังนี้^๓

ค่าเฉลี่ย	๔.๕๐ - ๕.๐๐	หมายความว่า	มีบทบาทมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	๓.๕๐ - ๔.๔๙	หมายความว่า	มีบทบาทมาก
ค่าเฉลี่ย	๒.๕๐ - ๓.๔๙	หมายความว่า	มีบทบาทปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	๑.๕๐ - ๒.๔๙	หมายความว่า	มีบทบาทน้อย
ค่าเฉลี่ย	๑.๐๐ - ๑.๔๙	หมายความว่า	มีบทบาทน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ ๓ เปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา จำแนกตาม อายุ วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาบาลี วุฒิการศึกษาสามัญ และตำแหน่งทางคณะสงฆ์ ของพระสงฆ์ จังหวัดสงขลา โดยใช้สถิติอนุमानสำหรับทดสอบสมมติฐาน เพื่ออธิบายความแตกต่างตามลักษณะประชากร ในกรณีตัวแปรต้นมากกว่าสองกลุ่มจะทำการทดสอบด้วยค่าสถิติทดสอบเอฟ (F-test) ถ้าพบความแตกต่างจะทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

ขั้นตอนที่ ๔ รวบรวมข้อมูลจากข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา โดยนำเสนอแจกแจงความถี่ เมื่อได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง ๔ ขั้นตอน แล้วนำผลที่ได้มาสรุป และรายงานผลการวิจัยต่อไป

๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๑) ค่า IOC สำหรับหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม^๔

$$\text{สูตร } \text{IOC} = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ค่าดัชนีความสอดคล้อง
	$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนที่คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

^๓ พิษณุ อภิสมภารโยธิน, การศึกษาผลการดำเนินงานโครงการส่งเสริมทักษะทางสังคม **Hail Trip**, (กรุงเทพมหานคร: คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๐), หน้า ๗๗.

^๔ เกษม สาทิตย์ทิพย์. **ระเบียบวิธีวิจัย**. (พิมพ์ครั้งที่ ๓), (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รัตนสุวรรณ, ๒๕๔๓), หน้า ๑๙๔.

๒) สูตรการหา “สัมประสิทธิ์แอลฟา” ($\alpha = \text{Coefficient}$) วิธีของครอนบาค (Cronbach) ดังนี้^๕

$$\text{สูตร } \alpha = \left(\frac{k}{k-1} \right) \left(1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right)$$

เมื่อ α	แทน	ความเที่ยงของแบบสอบถาม
k	แทน	จำนวนข้อคำถาม
$\sum S_i^2$	แทน	ผลรวมของความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
S_t^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งฉบับ

๓) ค่าร้อยละ (Percentage)^๖

$$\text{สูตร } P = \frac{f \times 100}{n}$$

เมื่อ P	แทน	ค่าร้อยละ
f	แทน	จำนวนข้อมูล (ความถี่)
n	แทน	จำนวนข้อมูลทั้งหมด

๔) ค่าเฉลี่ย (Mean, \bar{X})^๗

$$\text{สูตร } \bar{X} = \frac{\sum fx}{n}$$

เมื่อ \bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย
$\sum fx$	แทน	ผลรวมของข้อมูลทั้งหมด
N	แทน	จำนวนข้อมูลทั้งหมด

^๕ มนสิข ลิขิตสมบุรณ์. ระเบียบวิธีวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ ๘), (คณะ ศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยรัตนนคร, ๒๕๕๐), หน้า ๑๒๑.

^๖ กัลยา วานิชย์บัญชา, สถิติสำหรับงานวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาวสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์ และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๑๐๑.

^๗ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๐๕.

๕) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)^๘

$$\text{สูตร } S.D. = \sqrt{\frac{\sum (X - \bar{X})^2}{N}}$$

เมื่อ	S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	X	แทน	ค่าคะแนนแต่ละคน
	\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
	\sum	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

๖) ทดสอบเอฟ (F-test) ในการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง ๓ กลุ่ม โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) จากสูตร^๙

$$F = \frac{MS_b}{MS_w}$$

เมื่อ	F	แทน	ค่าแจกแจงของ F-Distribution
	MS_b	แทน	ผลรวมกำลัง ๒ เฉลี่ยระหว่างในกลุ่ม
	MS_w	แทน	ผลรวมกำลัง ๒ เฉลี่ยภายในกลุ่ม

^๘ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๐๖.

^๙ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๔๑.

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย เรื่อง บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล และเสนอข้อมูลตามลำดับดังนี้

- ๔.๑ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
- ๔.๒ ขั้นตอนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
- ๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๔.๑ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์ทางสถิติดังนี้ต่อไปนี้

\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
F	แทน	เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยมากกว่า ๒ กลุ่ม
SS	แทน	ผลรวมของกำลังสองของคะแนน
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยผลรวมกำลังสองของคะแนน
df	แทน	ขั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of freedom)
*	แทน	ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๔.๒ ขั้นตอนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผล โดยแบ่งเป็น ๕ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา

ตอนที่ ๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการวิเคราะห์บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา จำแนกตามอายุ วุฒิการศึกษา นักธรรม วุฒิการศึกษาบาลี และวุฒิการศึกษาสามัญ

ตอนที่ ๔ ผลการเปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับการวิเคราะห์บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ที่มีอายุ วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาบาลี และวุฒิการศึกษาสามัญ ต่างกัน

ตอนที่ ๕ ผลการรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมบทบาทการส่งเสริม
กิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ ๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนและร้อยละของสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพ	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
อายุ		
อายุน้อยกว่า ๓๕ ปี	๑๐๒	๓๐.๑๘
อายุ ๓๕ - ๖๐ ปี	๑๗๐	๕๐.๒๙
อายุ ๖๑ ปีขึ้นไป	๖๖	๑๙.๕๓
รวม	๓๓๘	๑๐๐.๐๐
พรรษา		
๑ - ๕ พรรษา	๑๗๓	๕๑.๑๘
๖ - ๑๐ พรรษา	๑๑๑	๓๒.๘๔
มากกว่า ๑๐ พรรษา	๕๔	๑๕.๙๘
รวม	๓๓๘	๑๐๐.๐๐
วุฒิการศึกษาสามัญ		
มัธยมศึกษาหรือต่ำกว่า	๑๗๖	๕๒.๐๗
ปวส. - ปริญญาตรี	๑๐๒	๓๐.๑๘
สูงกว่าปริญญาตรี	๖๐	๑๗.๗๕
รวม	๓๓๘	๑๐๐.๐๐
วุฒิการศึกษานักธรรม		
นักธรรมตรี	๙๐	๒๖.๖๓
นักธรรมโท	๘๒	๒๔.๒๖
นักธรรมเอก	๙๗	๒๘.๗๐
ไม่มีวุฒินักธรรม	๖๙	๒๐.๔๑
รวม	๓๓๘	๑๐๐.๐๐
วุฒิการศึกษาบาลี		
เปรียญธรรม ๑ - ๓ ประโยค	๘๔	๒๔.๘๕
เปรียญธรรม ๔ ประโยค ขึ้นไป	๒๗	๗.๙๙
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	๒๒๗	๖๗.๑๖
รวม	๓๓๘	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่าพระสงฆ์ที่ เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม เมื่อจำแนกตามอายุ ส่วนใหญ่ มีอายุ ๓๕ - ๖๐ ปี มีจำนวน ๑๗๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๒๙ รองลงมา อายุต่ำกว่า ๓๕ ปี มีจำนวน ๑๐๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๑๘ ส่วนอายุ ๖๑ ปีขึ้นไป มีจำนวนน้อยที่สุด ๖๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๕๓

เมื่อจำแนกตามพรรษา ส่วนใหญ่มีพรรษา ๑ - ๕ พรรษา จำนวนมากที่สุด ๑๗๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๑๘ รองลงมา คือ มีพรรษา ๖ - ๑๐ พรรษา มีจำนวน ๑๑๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๘๔ และมีพรรษา มากกว่า ๑๐ พรรษา มีจำนวน ๕๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๙๘

เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ ส่วนใหญ่มีการศึกษามัธยมศึกษาหรือต่ำกว่า จำนวนมากที่สุด ๑๗๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๐๗ รองลงมา คือ ปวส.- ปริญญาตรี มีจำนวน ๑๐๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๑๘

ส่วนการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีจำนวนน้อยที่สุด ๖๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๗๕ เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม ส่วนใหญ่มีการศึกษานักธรรมเอก จำนวนมากที่สุด ๙๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๗๐ รองลงมา คือ นักธรรมตรี มีจำนวน ๙๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๖๓ นักธรรมโท มีจำนวน ๘๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๒๖

และในส่วนพระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒินักธรรม มีจำนวนน้อยที่สุด ๖๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๔๑ เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษาบาลี ส่วนใหญ่ไม่มีการศึกษาบาลี จำนวนมากที่สุด ๒๒๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๗.๑๖ รองลงมา เปรียญธรรม ๑ - ๓ ประโยค ส่วนพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาบาลี ประโยค ๓ ขึ้นไป จำนวน ๘๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๘๕ และมีจำนวนน้อยที่สุด ๒๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗.๙๙

ตอนที่ ๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของ
สำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา

ตารางที่ ๔.๒ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการ
พระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา

บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงาน พระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา	ระดับบทบาทการส่งเสริม		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. พัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์	๔.๑๔	๐.๔๕	มาก
๒. ส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๔.๑๓	๐.๕๑	มาก
๓. ปลุกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา	๓.๖๙	๐.๕๐	มาก
๔. ส่งเสริมการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก ธรรม บาลี และแผนกสามัญศึกษา	๔.๐๐	๐.๔๔	มาก
๕. จัดการศาสนสมบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพระพุทธศาสนา	๓.๙๖	๐.๕๐	มาก
รวม	๓.๙๘	๐.๓๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงาน
พระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๓.๙๘$) เมื่อพิจารณา
เป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการ
พระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดสงขลา ด้านพัฒนากิจการพระพุทธศาสนา
และสนองงานคณะสงฆ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=๔.๑๔$) รองลงมา ได้แก่ ด้านส่งเสริมการเผยแผ่
พระพุทธศาสนา ($\bar{X}=๔.๑๓$) ด้านปลุกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทาง
พระพุทธศาสนา ($\bar{X}=๔.๐๐$) และด้านจัดการศาสนสมบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพระพุทธศาสนา
($\bar{X}=๓.๙๖$) ส่วนด้านส่งเสริมการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก ธรรม บาลี และแผนกสามัญ
ศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=๓.๖๙$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการ พระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ด้านพัฒนา กิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์

พัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์	ระดับบทบาทการส่งเสริม		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการ ออกระเบียบปฏิบัติที่ยังประโยชน์เกื้อกูลให้เกิดแก่ พุทธศาสนิกชน	๔.๐๓	๐.๗๘	มาก
๒. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการ แต่งตั้งคณะกรรมการวัด	๔.๐๓	๐.๗๑	มาก
๓. สำนักงานพระพุทธศาสนาได้มีส่วนร่วมร่วมกับคณะสงฆ์ในการ วางแผนการดำเนินงานและจัดทำโครงการเพื่อการพัฒนา วัดประจำปี	๔.๒๖	๐.๘๐	มาก
๔. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัด สวัสดิการภายในวัดให้แก่พระภิกษุสามเณร และบุคลากร ภายในวัด	๓.๙๒	๐.๙๑	มาก
๕. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการ จัดทำทะเบียนประวัติพระภิกษุ สามเณร และบุคลากร ภายในวัด	๔.๓๑	๐.๗๔	มาก
๖. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการระงับ อธิกรณ์ การวินิจฉัยปัญหาเพื่อยุติเหตุความขัดแย้ง	๔.๓๒	๐.๗๖	มาก
๗. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการ ปกป้องพระพุทธศาสนาและคณะสงฆ์	๔.๓๔	๐.๗๑	มาก
๘. สำนักงานพระพุทธศาสนา ร่วมกับคณะสงฆ์ในการออก กฎระเบียบข้อบังคับแก่พุทธศาสนิกชน เช่น การห้ามเล่น การพนันห้ามดื่มสุรา	๓.๙๖	๐.๗๖	มาก
รวม	๔.๑๔	๐.๕๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงาน พระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ด้านพัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๔$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า บทบาทการ ส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ด้านพัฒนา กิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์ ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่ ๗ ที่ว่าสำนักงาน พระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการปกป้องพระพุทธศาสนาและคณะสงฆ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

($\bar{X} = ๔.๓๔$) รองลงมา ได้แก่ ข้อ ๖ ที่ว่าสำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการระงับอิทธิฤทธิ์ การวินิจฉัยปัญหาเพื่อยุติเหตุความขัดแย้ง ($\bar{X} = ๔.๓๒$) และข้อที่ ๕ ที่ว่าสำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดทำทะเบียนประวัติพระภิกษุ สามเณร และบุคลากรภายในวัดประจำปี ($\bar{X} = ๔.๒๖$) ส่วนข้อที่ ๔ ที่ว่าสำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดสวัสดิการภายในวัดให้แก่พระภิกษุสามเณร และบุคลากรภายในวัด มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๓.๙๒$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ด้านส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ด้านส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	ระดับบทบาทการส่งเสริม		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการแนะนำสั่งสอนอบรมประชาชนให้เข้าใจในศาสนาพิธี	๔.๑๗	๐.๗๘	มาก
๒. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการอบรมพระสงฆ์สามเณรให้รู้จักวิธีการเผยแผ่ธรรมะ	๓.๙๐	๐.๘๙	มาก
๓. สำนักงานพระพุทธศาสนาจัดให้มีการเทศน์บรรยายในวันสำคัญทางศาสนา	๔.๑๙	๐.๗๙	มาก
๔. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดหาหนังสือ การไหว้พระสวดมนต์เพื่อผู้รักษาศีล ฟังธรรมได้ท่องเที่ยว อ่านตามควรแต่โอกาส	๔.๑๑	๐.๗๒	มาก
๕. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดให้มีกิจกรรมการบำเพ็ญกุศลในวันสำคัญ เช่น การหล่อเทียนเข้าพรรษา วันวิสาขบูชา เป็นต้น	๓.๘๘	๐.๗๘	มาก
๖. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดให้มีธรรมทูตหรือธรรมจาริกอบรมสั่งสอนประชาชนตามกาลสมควร	๔.๒๗	๐.๗๙	มาก
๗. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดให้มีศูนย์ปฏิบัติธรรมขึ้นภายในวัด	๔.๒๖	๐.๘๑	มาก
๘. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดให้มีโครงการปฏิบัติธรรม ในวันเสาร์-อาทิตย์และวันหยุดนักขัตฤกษ์	๔.๒๖	๐.๗๗	มาก
รวม	๔.๑๓	๐.๕๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ด้านส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๓$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ด้านส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทุกข้อ อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่ ๖ ที่ว่าสำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดให้มีธรรมทูตหรือธรรมจาริกอบรมสั่งสอนประชาชนตามกาลสมควร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๔.๒๗$) รองลงมา ได้แก่ ข้อที่ ๗ ที่ว่าสำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดให้มีศูนย์ปฏิบัติธรรมขึ้นภายในวัด ($\bar{X} = ๔.๒๖$) และข้อที่ ๘ ที่ว่าสำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดให้มีโครงการปฏิบัติธรรม ในวันเสาร์-อาทิตย์และวันหยุดนักขัตฤกษ์ ($\bar{X} = ๔.๒๖$) ส่วนข้อที่ ๒ ที่ว่าสำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการอบรมพระสงฆ์สามเณรให้รู้จักวิธีการเผยแผ่ธรรมะ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๓.๙๐$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการ พระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ด้านปลูก จิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ด้านปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรม ทางพระพุทธศาสนา	ระดับบทบาทการส่งเสริม		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัด อบรมจริยธรรมตามโรงเรียนและสถานที่ราชการ สม่่าเสมอ	๓.๙๐	๐.๘๐	มาก
๒. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการ จัดบวชสามเณรภาคฤดูร้อนและฤดูฝน เพื่อขัดเกลาหน่อ เนื้อพระศาสนา	๓.๘๔	๐.๙๖	มาก
๓. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการ จัดอบรมคุณธรรม จริยธรรมแก่เยาวชน อย่างต่อเนื่อง	๓.๗๕	๐.๘๑	มาก
๔. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการให้ รางวัลแก่นักเรียนที่ตั้งใจศึกษา ใฝ่หาความรู้ ชยัน อดทน	๓.๔๓	๑.๐๖	ปานกลาง
๕. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการให้ รางวัลแก่นักเรียนที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชน	๓.๔๖	๑.๐๘	ปานกลาง
๖. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการ ส่งเสริมค่านิยม ๑๒ ประการตามนโยบายรัฐบาล	๓.๕๒	๑.๐๓	มาก
๗. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการ พัฒนาบุคคลต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน	๓.๗๐	๐.๙๖	มาก
๘. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการ ปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรมแก่เยาวชน	๓.๘๙	๐.๙๒	มาก
รวม	๓.๖๙	๐.๕๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงาน พระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ด้านปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๙$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า บทบาทการ ส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ด้านปลูก จิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่ ๑ ที่ว่าสำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดอบรมจริยธรรมตามโรงเรียนและสถานที่ ราชการ สม่่าเสมอ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๓.๙๐$) รองลงมา ได้แก่ ข้อ ๒ ที่ว่าสำนักงานพระพุทธศาสนา มีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดบวชสามเณรภาคฤดูร้อนและฤดูฝน เพื่อขัดเกลาหน่อเนื้อพระศาสนา ($\bar{X} = ๓.๘๔$) และข้อที่ ๘ ที่ว่าสำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการปลูกจิตสำนึก ด้านคุณธรรมแก่เยาวชน ($\bar{X} = ๓.๘๙$) ส่วนข้อที่ ๔ ที่ว่าสำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะ

สงฆ์ในการให้รางวัลแก่นักเรียนที่ตั้งใจศึกษา ใฝ่หาความรู้ ขยัน อดทน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๓.๔๓$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการ พระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ด้านส่งเสริมการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก ธรรม บาลี และแผนกสามัญศึกษา

ส่งเสริมการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก ธรรม บาลี และแผนกสามัญศึกษา	ระดับบทบาทการส่งเสริม		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. สำนักงานพระพุทธศาสนาให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมในวัด	๔.๓๐	๐.๗๖	มาก
๒. การจัดหาทุนการศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณรที่สอบนักธรรมและสอบบาลีได้	๔.๒๑	๐.๗๔	มาก
๓. สำนักงานพระพุทธศาสนาสนับสนุนทุนการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร ที่สอบผ่านการศึกษาในแต่ละระดับชั้น	๓.๙๙	๐.๘๒	มาก
๔. การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการเรียนการสอนธรรมศึกษาแก่ประชาชนและนักเรียนโดยทั่วไป	๔.๐๑	๐.๗๙	มาก
๕. ส่งเสริมให้พระภิกษุเรียนมหาวิทยาลัยสงฆ์ เพื่อนำความรู้กลับมาพัฒนาวัด	๔.๐๕	๐.๗๘	มาก
๖. เชิดชูเกียรติผู้สอนพระปริยัติธรรมประโยคต่างๆและครูพระสอนศีลธรรมให้มีขวัญและกำลังใจ	๓.๘๕	๐.๘๕	มาก
๗. การสรรหาและพัฒนาครูสอนนักธรรมและบาลีที่มีความรู้ความสามารถ เพื่อสอนพระภิกษุและสามเณร	๓.๘๗	๐.๘๖	มาก
๘. สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และแจกทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนที่สอบธรรมศึกษาได้	๓.๗๒	๐.๙๔	มาก
รวม	๔.๐๐	๐.๔๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ด้านส่งเสริมการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก ธรรม บาลี และแผนกสามัญศึกษา โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๐$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ด้านส่งเสริมการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก ธรรม บาลี และแผนกสามัญศึกษา ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่ ๑ ที่ว่าสำนักงานพระพุทธศาสนาให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมในวัด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๔.๓๐$) รองลงมา ได้แก่ ข้อ ๒ ที่ว่าการจัดหาทุนการศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณรที่สอบนักธรรมและสอบบาลีได้ ($\bar{X} = ๔.๒๑$) และข้อที่ ๕ ที่ว่าส่งเสริมให้พระภิกษุเรียนมหาวิทยาลัยสงฆ์

เพื่อนำความรู้กลับมาพัฒนาวัด ($\bar{X} = ๔.๐๕$) ส่วนข้อที่ ๘ ที่ว่าสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และแจกทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนที่สอบธรรมศึกษาได้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๓.๗๒$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ด้านจัดการศาสนสมบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพระพุทธศาสนา

จัดการศาสนสมบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพระพุทธศาสนา	ระดับบทบาทการส่งเสริม		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการวางแผนในการก่อสร้างอาคารเสนาสนะภายในวัด	๓.๙๕	๐.๙๒	มาก
๒. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการควบคุมดูแลการก่อสร้างโดยส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมในความเป็นไทย	๓.๙๓	๐.๙๓	มาก
๓. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการก่อสร้างเสนาสนะด้วยการขอเงินงบประมาณอุดหนุนจากทางราชการ	๓.๙๒	๐.๙๒	มาก
๔. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดงานเพื่อหารายได้บำรุงวัด	๔.๐๓	๐.๘๘	มาก
๕. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการดูแลซ่อมแซมและปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัดที่ชำรุดทรุดโทรม	๔.๐๗	๐.๘๖	มาก
๖. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดการพื้นที่วัดเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน	๓.๙๑	๐.๗๖	มาก
๗. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการช่วยเหลือกิจการของชุมชนที่เป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์	๓.๘๔	๐.๗๘	มาก
๘. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการใช้พื้นที่วัดเป็นศูนย์กลางในการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อน	๔.๐๐	๐.๘๕	มาก
รวม	๓.๙๖	๐.๕๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ด้านจัดการศาสนสมบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพระพุทธศาสนา โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๖$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ด้านจัดการศาสนสมบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพระพุทธศาสนา ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่ ๕ ที่ว่าสำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการดูแลซ่อมแซมและปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัดที่ชำรุดทรุดโทรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๔.๐๗$) รองลงมา ได้แก่ ข้อ ๔ ที่ว่าสำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วน

ร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดงานเพื่อหารายได้บำรุงวัด ($\bar{X} = ๔๐๓$) และข้อที่ ๘ ที่ว่าสำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการใช้พื้นที่วัดเป็นศูนย์กลางในการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อน ($\bar{X} = ๔.๐๐$) ส่วนข้อที่ ๖ ที่ว่าสำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดการพื้นที่วัดเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๓.๙๑$) ตามลำดับ

ตอนที่ ๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการวิเคราะห์บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา จำแนกตามอายุ พรรษา วุฒิ การศึกษาสามัญ การศึกษานักธรรม และการศึกษาบาลี

ตารางที่ ๔.๘ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา จำแนกตามอายุ

บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา	อายุ								
	อายุน้อยกว่า ๓๕ ปี			อายุ ๓๕ - ๖๐ ปี			อายุ ๖๑ ปีขึ้นไป		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. พัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์	๔.๑๙	๐.๔๔	มาก	๔.๑๕	๐.๔๕	มาก	๔.๐๖	๐.๔๗	มาก
๒. ส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๔.๑๑	๐.๕๑	มาก	๔.๑๗	๐.๔๘	มาก	๔.๐๖	๐.๕๙	มาก
๓. ปฏิบัติงานด้านคุณธรรม จริยธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	๔.๐๑	๐.๔๒	มาก	๔.๐๐	๐.๔๔	มาก	๓.๙๗	๐.๔๗	มาก
๔. ส่งเสริมการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม บาลี และแผนกสามัญศึกษา	๓.๖๘	๐.๔๘	มาก	๓.๗๑	๐.๔๘	มาก	๓.๖๔	๐.๕๖	มาก
๕. จัดการศาสนสมบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพระพุทธศาสนา	๓.๙๗	๐.๕๑	มาก	๓.๙๗	๐.๔๙	มาก	๓.๙๑	๐.๕๐	มาก
รวม	๓.๙๙	๐.๒๙	มาก	๔.๐๐	๐.๓๑	มาก	๓.๙๓	๐.๓๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ตามความเห็นของพระสงฆ์ จำแนกตามอายุ โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง ๓ กลุ่มอายุ ดังนี้

พระสงฆ์ที่มีอายุน้อยกว่า ๓๕ ปี มีความเห็นว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๙$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการพัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนอง งานคณะสงฆ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๔.๑๙$) รองลงมา ได้แก่ ด้านส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ($\bar{X} = ๔.๑๑$) และ ด้านปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = ๔.๐๑$) ส่วนด้านปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๓.๖๘$) ตามลำดับ ตามลำดับ

พระสงฆ์ที่มีอายุ ๓๕ - ๖๐ ปี มีความเห็นว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๐$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๔.๑๗$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการพัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์ ($\bar{X} = ๔.๑๕$) และด้านปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = ๔.๐๐$) ส่วนด้านปลูก จิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๓.๗๑$) ตามลำดับ

พระสงฆ์ที่มีอายุ ๖๑ ปี ขึ้นไป มีความเห็นว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๓$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านการพัฒนากิจการ พระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๔.๐๖$) รองลงมา ได้แก่ ด้านส่งเสริมการจัด การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก ธรรม บาลี และแผนกสามัญศึกษา ($\bar{X} = ๓.๙๗$) และด้านจัดการศาสนสมบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = ๓.๙๑$) ส่วนด้านปลูก จิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๓.๖๔$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๙ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการ พระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา จำแนกตาม พรรษา

บทบาทการส่งเสริม กิจการพระพุทธศาสนา	พรรษา								
	๑ - ๕ พรรษา			๖ - ๑๐ พรรษา			มากกว่า ๑๐ พรรษา		
	\bar{X}	S.D.	แปล ผล	\bar{X}	S.D.	แปล ผล	\bar{X}	S.D.	แปล ผล
๑. พัฒนากิจการ พระพุทธศาสนา และสนองงานคณะ สงฆ์	๔.๑๕	๐.๔๗	มาก	๔.๑๔	๐.๔๒	มาก	๔.๑๕	๐.๔๕	มาก
๒. ส่งเสริมการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา	๔.๑๑	๐.๕๒	มาก	๔.๑๓	๐.๔๙	มาก	๔.๑๙	๐.๕๓	มาก
๓. ปฏิบัติสำนักด้าน คุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา	๔.๐๑	๐.๔๒	มาก	๓.๙๙	๐.๔๘	มาก	๔.๐๐	๐.๔๓	มาก
๔. ส่งเสริมการจัด การศึกษาพระปริยัติ ธรรมแผนก ธรรม บาลี และแผนก สามัญศึกษา	๓.๖๓	๐.๕๐	มาก	๓.๗๖	๐.๕๐	มาก	๓.๗๒	๐.๔๘	มาก
๕. จัดการศาสนสมบัติ ให้เกิดประโยชน์ สูงสุดในพระพุทธ ศาสนา	๓.๙๕	๐.๔๙	มาก	๓.๙๗	๐.๕๑	มาก	๓.๙๖	๐.๕๑	มาก
รวม	๓.๙๗	๐.๓๐	มาก	๓.๙๙	๐.๓๑	มาก	๔.๐๐	๐.๓๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ตามความเห็นของพระสงฆ์ จำแนกตามพรรษา โดยรวม อยู่ในระดับมากทั้ง ๓ กลุ่ม ดังนี้

พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑ - ๕ พรรษา มีความเห็นว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = ๓.๙๗) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการพัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนอง งานคณะสงฆ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (\bar{X} = ๔.๑๕) รองลงมา ได้แก่

ด้านส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ($\bar{X} = ๔.๑๑$) และด้านปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = ๔.๐๑$) ส่วนด้านปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๓.๖๓$) ตามลำดับ

พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๖ - ๑๐ พรรษา มีความเห็นว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๙$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการพัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนอง งานคณะสงฆ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๔.๑๔$) รองลงมา ได้แก่ ด้านส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ($\bar{X} = ๔.๑๓$) และด้านปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = ๓.๙๙$) ส่วนด้านปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มี ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๓.๗๖$) ตามลำดับ

พระสงฆ์ที่มีพรรษา มากกว่า ๑๐ พรรษา มีความเห็นว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๐$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ย สูงสุด ($\bar{X} = ๔.๑๙$) รองลงมา ได้แก่ ด้านพัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์ ($\bar{X} = ๔.๑๕$) และปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = ๔.๐๐$) ส่วนด้านปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๓.๗๒$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการ พระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา จำแนกตาม วุฒิการศึกษาสามัญ

บทบาทการส่งเสริม กิจการพระพุทธศาสนา	วุฒิการศึกษาสามัญ								
	มัธยมศึกษาหรือ ต่ำกว่า			ปวส.- ปริญญาตรี			สูงกว่าปริญญาตรี		
	\bar{X}	S.D.	แปล ผล	\bar{X}	S.D.	แปล ผล	\bar{X}	S.D.	แปล ผล
๑. พัฒนากิจการ พระพุทธศาสนา และสนองงานคณะ สงฆ์	๔.๒๑	๐.๔๒	มาก	๔.๐๖	๐.๔๘	มาก	๔.๐๘	๐.๔๖	มาก
๒. ส่งเสริมการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา	๔.๑๔	๐.๔๗	มาก	๔.๑๐	๐.๕๘	มาก	๔.๑๓	๐.๕๒	มาก
๓. ปฏิบัติงานด้าน คุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา	๓.๙๙	๐.๔๖	มาก	๔.๐๐	๐.๔๒	มาก	๔.๐๑	๐.๔๑	มาก
๔. ส่งเสริมการจัด การศึกษาพระ ปริยัติธรรมแผนก ธรรมบาลี และ แผนกสามัญศึกษา	๓.๖๖	๐.๔๕	มาก	๓.๗๖	๐.๕๔	มาก	๓.๖๕	๐.๕๖	มาก
๕. จัดการศาสนสมบัติ ให้เกิดประโยชน์ สูงสุดในพระพุทธ ศาสนา	๓.๙๕	๐.๕๒	มาก	๓.๙๗	๐.๔๗	มาก	๓.๙๘	๐.๔๗	มาก
รวม	๓.๙๙	๐.๒๙	มาก	๓.๙๘	๐.๓๔	มาก	๓.๙๗	๐.๓๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ตามความเห็นของพระสงฆ์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ โดยรวม อยู่ในระดับมากทั้ง ๓ กลุ่ม ดังนี้

พระสงฆ์ที่มีการศึกษามัธยมศึกษาหรือต่ำกว่ามีความเห็นว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = ๓.๙๙) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการ

พัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนอง งานคณะสงฆ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.21$) รองลงมา ได้แก่ ด้านส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 4.14$) และด้านปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 3.99$) ส่วนด้านปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.66$) ตามลำดับ

พระสงฆ์ที่มีการศึกษา ปวส.- ปริญญาตรี มีความเห็นว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ย สูงสุด ($\bar{X} = 4.10$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการพัฒนา กิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์ ($\bar{X} = 4.06$) และด้านปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 4.00$) ส่วนด้านปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มี ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.76$) ตามลำดับ

พระสงฆ์ที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีความเห็นว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ย สูงสุด ($\bar{X} = 4.13$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการพัฒนา กิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์ ($\bar{X} = 4.08$) และด้านปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 4.01$) ส่วนด้านปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มี ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.65$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๑ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการ
พระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา จำแนกตาม
วุฒิการศึกษานักธรรม

บทบาทการส่งเสริม กิจการพระพุทธศาสนา	วุฒิการศึกษานักธรรม											
	นักธรรมชั้นตรี			นักธรรมชั้นโท			นักธรรมชั้นเอก			ไม่มีวุฒินักธรรม		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. พัฒนากิจการ พระพุทธศาสนา และสนองงานคณะ สงฆ์	๔.๒๐	๐.๔๑	มาก	๔.๒๐	๐.๔๐	มาก	๔.๑๓	๐.๔๔	มาก	๔.๐๓	๐.๕๔	มาก
๒. ส่งเสริมการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา	๔.๒๔	๐.๔๙	มาก	๔.๑๗	๐.๕๔	มาก	๔.๑๑	๐.๔๘	มาก	๓.๙๗	๐.๕๓	มาก
๓. ปฏิบัติงานด้าน คุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา	๔.๐๓	๐.๔๔	มาก	๓.๙๗	๐.๔๔	มาก	๔.๐๒	๐.๔๑	มาก	๓.๙๗	๐.๔๗	มาก
๔. ส่งเสริมการจัด การศึกษาพระ ปริยัติธรรมแผนก ธรรมบาลี และ แผนกสามัญศึกษา	๓.๖๘	๐.๕๑	มาก	๓.๖๔	๐.๕๓	มาก	๓.๗๘	๐.๕๑	มาก	๓.๖๒	๐.๔๒	มาก
๕. จัดการศาสนสมบัติ ให้เกิดประโยชน์ สูงสุดในพระพุทธ ศาสนา	๓.๙๖	๐.๕๑	มาก	๓.๙๘	๐.๕๐	มาก	๓.๙๙	๐.๔๘	มาก	๓.๘๘	๐.๕๑	มาก
รวม	๔.๐๒	๐.๒๗	มาก	๓.๙๙	๐.๓๐	มาก	๔.๐๑	๐.๓๐	มาก	๓.๘๙	๐.๓๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงาน
พระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ตามความเห็นของพระสงฆ์ จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม
โดยรวม อยู่ในระดับมากทั้ง ๔ กลุ่ม ดังนี้

พระสงฆ์ที่มีการศึกษานักธรรมชั้นตรี มีความเห็นว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการ
พระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ
มาก ($\bar{X}=๔.๐๒$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้าน
ส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=๔.๒๔$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการพัฒนา
กิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์ ($\bar{X}=๔.๒๐$) และด้านปฏิบัตินักด้านคุณธรรม
จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X}=๔.๐๓$) ส่วนด้านปฏิบัตินักด้านคุณธรรม
จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มี ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=๓.๖๘$) ตามลำดับ

พระสงฆ์ที่มีการศึกษานักธรรมชั้นโท มีความเห็นว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการ
พระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ

มาก ($\bar{X} = ๓.๙๙$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการพัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนอง งานคณะสงฆ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๔.๒๐$) รองลงมา ได้แก่ ด้านส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ($\bar{X} = ๔.๑๗$) และด้านจัดการศาสนสมบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = ๓.๙๘$) ส่วนด้านปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ย ต่ำสุด ($\bar{X} = ๓.๖๔$) ตามลำดับ

พระสงฆ์ที่มีการศึกษานักธรรมชั้นเอก มีความเห็นว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๑$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการพัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๔.๑๓$) รองลงมา ได้แก่ ด้านส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ($\bar{X} = ๔.๑๑$) และด้านปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = ๔.๐๒$) ส่วนด้านปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๓.๗๘$) ตามลำดับ

พระสงฆ์ที่มีการศึกษานักธรรมชั้นเอก มีความเห็นว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๙$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการพัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงาน คณะสงฆ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๔.๐๓$) รองลงมา ได้แก่ ด้านส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ($\bar{X} = ๓.๙๗$) และด้านส่งเสริมการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก ธรรม บาลี และแผนกสามัญศึกษา ($\bar{X} = ๓.๙๗$) ส่วนด้านปลูก จิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๓.๖๒$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา จำแนกตาม การศึกษาบาลี

บทบาทการส่งเสริม กิจการพระพุทธศาสนา	การศึกษาบาลี								
	เปรียญธรรม ๑ - ๓ ประโยค			เปรียญธรรม ๔ - ๙ ประโยค			ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม		
	\bar{X}	S.D.	แปล ผล	\bar{X}	S.D.	แปล ผล	\bar{X}	S.D.	แปล ผล
๑. พัฒนากิจการ พระพุทธศาสนา และสนองงานคณะ สงฆ์	๔.๑๓	๐.๔๘	มาก	๔.๑๔	๐.๔๒	มาก	๔.๑๕	๐.๔๕	มาก
๒. ส่งเสริมการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา	๔.๐๘	๐.๔๙	มาก	๔.๑๙	๐.๔๓	มาก	๔.๑๔	๐.๕๓	มาก
๓. ปฏิบัติกิจสำนึกด้าน คุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา	๔.๐๔	๐.๔๕	มาก	๓.๙๕	๐.๔๔	มาก	๓.๙๙	๐.๔๔	มาก
๔. ส่งเสริมการจัด การศึกษาพระปริยัติ ธรรมแผนก ธรรม บาลี และแผนก สามัญศึกษา	๓.๗๖	๐.๕๐	มาก	๓.๖๙	๐.๔๒	มาก	๓.๖๖	๐.๕๐	มาก
๕. จัดการศาสนสมบัติ ให้เกิดประโยชน์ สูงสุดในพระพุทธ ศาสนา	๔.๐๐	๐.๔๘	มาก	๓.๙๑	๐.๔๗	มาก	๓.๙๕	๐.๕๑	มาก
รวม	๔.๐๐	๐.๓๐	มาก	๓.๙๘	๐.๒๖	มาก	๓.๙๘	๐.๓๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ตามความเห็นของพระสงฆ์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาบาลี โดยรวม อยู่ในระดับมากทั้ง ๓ กลุ่ม ดังนี้

พระสงฆ์ที่มีการศึกษาเปรียญธรรม ๑ - ๓ ประโยค มีความเห็นว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๐๐$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า

ด้านการพัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และ สนองงานคณะสงฆ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.13$) รองลงมา ได้แก่ ด้านส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 4.08$) และด้านปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 4.04$) ส่วนด้านปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มี ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.76$) ตามลำดับ

พระสงฆ์ที่มีการศึกษา เปรียญธรรม ๔ - ๙ ประโยค มีความเห็นว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.14$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการพัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์ ($\bar{X} = 4.14$) และด้านปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 3.85$) ส่วนด้านปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มี ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.64$) ตามลำดับ

พระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม มีความเห็นว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการพัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนอง งานคณะสงฆ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.15$) รองลงมา ได้แก่ ด้านส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 4.14$) และด้านปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 3.85$) ส่วนด้านปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ย ต่ำสุด ($\bar{X} = 3.66$) ตามลำดับ

ตอนที่ ๔ ผลการเปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของ
สำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา จำแนกตาม อายุ พรรษา วุฒิ
การศึกษาสามัญ การศึกษานักธรรม และการศึกษาบาลี

ตารางที่ ๔.๑๓ แสดงผลการเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงาน
พระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ที่มี อายุ ต่างกัน

บทบาทการส่งเสริมกิจการ พระพุทธศาสนา	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
๑. พัฒนากิจการ พระพุทธศาสนา และ สนองงานคณะสงฆ์	ระหว่างกลุ่ม	.๖๒๘	๒	.๓๑๔	๑.๕๕๐	.๒๑๔
	ภายในกลุ่ม	๖๗.๘๙๓	๓๓๕	.๒๐๓		
	รวม	๖๘.๕๒๑	๓๓๗			
๒. ส่งเสริมการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา	ระหว่างกลุ่ม	.๖๐๗	๒	.๓๐๓	๑.๑๕๗	.๓๑๖
	ภายในกลุ่ม	๘๗.๘๔๑	๓๓๕	.๒๖๒		
	รวม	๘๘.๔๔๘	๓๓๗			
๓. ปฏิบัติงานด้าน คุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา	ระหว่างกลุ่ม	.๐๕๗	๒	.๐๒๙	.๑๔๗	.๘๖๓
	ภายในกลุ่ม	๖๔.๙๙๐	๓๓๕	.๑๙๔		
	รวม	๖๕.๐๔๗	๓๓๗			
๔. ส่งเสริมการจัด การศึกษาพระปริยัติ ธรรมแผนก ธรรม บาลี และแผนกสามัญศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	.๒๕๐	๒	.๑๒๕	.๕๐๓	.๖๐๕
	ภายในกลุ่ม	๘๓.๒๒๖	๓๓๕	.๒๔๘		
	รวม	๘๓.๔๗๖	๓๓๗			
๕. จัดการศาสนสมบัติให้ เกิดประโยชน์สูงสุดใน พระพุทธศาสนา	ระหว่างกลุ่ม	.๑๘๒	๒	.๐๙๑	.๓๖๗	.๖๙๓
	ภายในกลุ่ม	๘๓.๑๒๘	๓๓๕	.๒๔๘		
	รวม	๘๓.๓๑๑	๓๓๗			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	.๒๔๐	๒	.๑๒๐	๑.๒๘๓	.๒๗๘
	ภายในกลุ่ม	๓๑.๒๘๕	๓๓๕	.๐๙๓		
	รวม	๓๑.๕๒๕	๓๓๗			

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงาน
พระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ที่มี อายุ ต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่
ระดับ .๐๕ ($F = ๑.๒๘๓$) ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า
บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของ สำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ที่มี
อายุ ต่างกัน ทั้ง ๕ ด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญที่ระดับ .๐๕

ตารางที่ ๔.๑๔ แสดงผลการเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ที่มี พรรษา ต่างกัน

บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
๑. พัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์	ระหว่างกลุ่ม	.๐๑๖	๒	.๐๐๘	.๐๔๐	.๙๖๑
	ภายในกลุ่ม	๖๘.๕๐๕	๓๓๕	.๒๐๔		
	รวม	๖๘.๕๒๑	๓๓๗			
๒. ส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	ระหว่างกลุ่ม	.๒๕๔	๒	.๑๒๗	.๔๘๓	.๖๑๗
	ภายในกลุ่ม	๘๘.๑๙๓	๓๓๕	.๒๖๓		
	รวม	๘๘.๔๔๘	๓๓๗			
๓. ปลุกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	ระหว่างกลุ่ม	.๐๒๕	๒	.๐๑๒	.๐๖๓	.๙๓๙
	ภายในกลุ่ม	๖๕.๐๒๒	๓๓๕	.๑๙๔		
	รวม	๖๕.๐๔๗	๓๓๗			
๔. ส่งเสริมการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลี และแผนกสามัญศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	๑.๑๓๔	๒	.๕๖๗	๒.๓๐๖	.๑๐๑
	ภายในกลุ่ม	๘๒.๓๔๓	๓๓๕	.๒๔๖		
	รวม	๘๓.๔๗๖	๓๓๗			
๕. จัดการศาสนสมบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพระพุทธศาสนา	ระหว่างกลุ่ม	.๐๑๐	๒	.๐๐๕	.๐๒๐	.๙๘๐
	ภายในกลุ่ม	๘๓.๓๐๑	๓๓๕	.๒๔๙		
	รวม	๘๓.๓๑๑	๓๓๗			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	.๐๖๒	๒	.๐๓๑	.๓๓๐	.๗๑๙
	ภายในกลุ่ม	๓๑.๔๖๓	๓๓๕	.๐๙๔		
	รวม	๓๑.๕๒๕	๓๓๗			

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ที่มีพรรษา ต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕ ($F = .๓๓๐$) ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ที่มี พรรษา ต่างกัน ทั้ง ๕ ด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕

ตารางที่ ๔.๑๕ แสดงผลการเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของ สำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ที่มี วุฒิการศึกษาสามัญ ต่างกัน

บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
๑. พัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์	ระหว่างกลุ่ม	๑.๗๑๓	๒	.๘๕๖	๔.๒๙๕*	.๐๑๔
	ภายในกลุ่ม	๖๖.๘๐๙	๓๓๕	.๑๙๙		
	รวม	๖๘.๕๒๑	๓๓๗			
๒. ส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	ระหว่างกลุ่ม	.๑๓๖	๒	.๐๖๘	.๒๕๗	.๗๗๓
	ภายในกลุ่ม	๘๘.๓๑๒	๓๓๕	.๒๖๔		
	รวม	๘๘.๔๔๘	๓๓๗			
๓. ปลุกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	ระหว่างกลุ่ม	.๐๑๐	๒	.๐๐๕	.๐๒๗	.๙๗๓
	ภายในกลุ่ม	๖๕.๐๓๖	๓๓๕	.๑๙๔		
	รวม	๖๕.๐๔๗	๓๓๗			
๔. ส่งเสริมการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก ธรรมบาลี และแผนกสามัญศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	.๗๘๘	๒	.๓๙๔	๑.๕๙๖	.๒๐๔
	ภายในกลุ่ม	๘๒.๖๘๘	๓๓๕	.๒๔๗		
	รวม	๘๓.๔๗๖	๓๓๗			
๕. จัดการศาสนสมบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพระพุทธศาสนา	ระหว่างกลุ่ม	.๐๔๖	๒	.๐๒๓	.๐๙๒	.๙๑๒
	ภายในกลุ่ม	๘๓.๒๖๕	๓๓๕	.๒๔๙		
	รวม	๘๓.๓๑๑	๓๓๗			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	.๐๒๓	๒	.๐๑๒	.๑๒๕	.๘๘๓
	ภายในกลุ่ม	๓๑.๕๐๒	๓๓๕	.๐๙๔		
	รวม	๓๑.๕๒๕	๓๓๗			

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญ ต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕ ($F = .๑๒๕$) ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ที่มี วุฒิการศึกษาสามัญ ต่างกัน ทั้ง ๕ ด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของ สำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ที่มี การศึกษาสามัญ ต่างกัน โดย ด้านพัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์ ($F = ๔.๒๙๕$) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕ ส่วนด้านอื่นที่เหลือ ไม่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ

.๐๕ เมื่อพบความแตกต่างผู้วิจัยจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ โดยวิธี ของ เซฟเฟ่ ดังปรากฏในตารางที่ ๔.๑๖

ตารางที่ ๔.๑๖ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ของระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการ พระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา พัฒนากิจการ พระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์ ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน

วุฒิการศึกษาสามัญ	\bar{X}	มัธยมศึกษาหรือต่ำกว่า	ปวส.- ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
		๔.๒๑	๔.๐๖	๔.๐๘
มัธยมศึกษาหรือต่ำกว่า	๔.๒๑	-	๐.๑๕*	๐.๑๓*
ปวส.- ปริญญาตรี	๔.๐๖		-	๐.๐๒
สูงกว่าปริญญาตรี	๔.๐๘			-

* แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๖ เมื่อทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ของระดับบทบาทการ ส่งเสริม กิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ด้านพัฒนา กิจการ พระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์ ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญ ต่างกัน พบว่า พระสงฆ์ที่ การศึกษา มัธยมศึกษาหรือต่ำกว่า มีความเห็นว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของ สำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา มากกว่า พระสงฆ์ที่มีการศึกษา ปวส.- ปริญญาตรี และสูงกว่า ปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนคู่อื่น ไม่พบความแตกต่าง

ตารางที่ ๔.๑๗ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ของระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการ พระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา พัฒนากิจการ พระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์ ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรม ต่างกัน

บทบาทการส่งเสริม กิจการ พระพุทธศาสนา	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
๑. พัฒนากิจการพระ พุทธ ศาสนา และ สนองงานคณะสงฆ์	ระหว่างกลุ่ม	๑.๓๕๐	๓	.๔๕๐	๒.๒๓๘	.๐๘๔
	ภายในกลุ่ม	๖๗.๑๗๑	๓๓๔	.๒๐๑		
	รวม	๖๘.๕๒๑	๓๓๗			
๒. ส่งเสริมการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา	ระหว่างกลุ่ม	๓.๑๓๒	๓	๑.๐๔๔	๔.๐๘๖*	.๐๐๗
	ภายในกลุ่ม	๘๕.๓๑๖	๓๓๔	.๒๕๕		
	รวม	๘๘.๔๔๘	๓๓๗			
๓. ปลุกจิตสำนึกด้าน คุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา	ระหว่างกลุ่ม	.๒๗๘	๓	.๐๙๓	.๔๗๘	.๖๙๘
	ภายในกลุ่ม	๖๔.๗๖๙	๓๓๔	.๑๙๔		
	รวม	๖๕.๐๔๗	๓๓๗			
๔. ส่งเสริมการจัด การศึกษา พระ ปริยัติธรรมแผนก ธรรมบาลีและ แผนกสามัญศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	๑.๓๓๙	๓	.๔๕๖	๑.๘๑๕	.๑๔๔
	ภายในกลุ่ม	๘๒.๑๓๗	๓๓๔	.๒๔๖		
	รวม	๘๓.๔๗๖	๓๓๗			
๕. จัดการศาสนสมบัติ ให้เกิดประโยชน์ สูงสุดในพระพุทธ ศาสนา	ระหว่างกลุ่ม	.๕๔๐	๓	.๑๘๐	.๗๒๖	.๕๓๗
	ภายในกลุ่ม	๘๒.๗๗๐	๓๓๔	.๒๔๘		
	รวม	๘๓.๓๑๑	๓๓๗			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	.๗๓๙	๓	.๒๔๖	๒.๖๗๑*	.๐๔๗
	ภายในกลุ่ม	๓๐.๗๘๖	๓๓๔	.๐๙๒		
	รวม	๓๑.๕๒๕	๓๓๗			

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงาน พระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรม ต่างกัน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญที่ระดับ .๐๕ ($F = ๒.๖๗๑$) ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของ สำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ที่มี วุฒิการศึกษานักธรรม ต่างกัน โดย ด้านส่งเสริม การเผยแผ่พระพุทธศาสนา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕ ($F = ๔.๐๘๖$) ส่วนด้านอื่นที่

เหลือ ไม่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕ เมื่อพบความแตกต่างผู้วิจัยจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ โดยวิธี ของเซฟเฟ่ ดังปรากฏในตารางที่ ๔.๑๘ – ๔.๑๙

ตารางที่ ๔.๑๘ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ของระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา โดยภาพรวม ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรม ต่างกัน

การศึกษานักธรรม	\bar{X}	นักธรรมตรี	นักธรรมโท	นักธรรมเอก	ไม่มีวุฒินักธรรม
		๔.๐๒	๓.๙๙	๔.๐๑	๓.๘๙
นักธรรมตรี	๔.๐๒	-	๐.๐๓	๐.๐๑	๐.๑๓*
นักธรรมโท	๓.๙๙		-	๐.๐๒	๐.๑๐*
นักธรรมเอก	๔.๐๑			-	๐.๑๒*
ไม่มีวุฒินักธรรม	๓.๘๙				-

* แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๘ เมื่อทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ของระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา โดยภาพรวม ตามความเห็นของพระสงฆ์ที่มี ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรม ต่างกัน พบว่า พระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒินักธรรม มีความเห็นว่า ระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีการศึกษานักธรรมตรี นักธรรมโท และนักธรรมเอก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนคู่อื่น ไม่พบความแตกต่าง

ตารางที่ ๔.๑๙ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ของระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ด้านพัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์ ที่มีการศึกษานักธรรม ต่างกัน

การศึกษานักธรรม	\bar{X}	นักธรรมตรี	นักธรรมโท	นักธรรมเอก	ไม่มีวุฒินักธรรม
		๔.๒๐	๔.๒๐	๔.๑๓	๔.๐๓
นักธรรมตรี	๔.๒๐	-	๐.๐๐	๐.๐๗	๐.๑๗
นักธรรมโท	๔.๒๐		-	๐.๐๗	๐.๑๗
นักธรรมเอก	๔.๑๓			-	๐.๑๐
ไม่มีวุฒินักธรรม	๔.๐๓				-

* แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๙ เมื่อทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ของระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ด้านพัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์ ตามความเห็นของพระสงฆ์ที่มี ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรม ต่างกัน พบว่า พระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒินักธรรม มีความเห็นว่า ระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ด้านพัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์ น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีการศึกษานักธรรมตรี นักธรรมโท และ นักธรรมเอก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนคู่อื่น ไม่พบความแตกต่าง

ตารางที่ ๔.๒๐ แสดงผลการเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ที่มี วุฒิการศึกษาบาลี ต่างกัน

บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
๑. พัฒนากิจการพระพุทธศาสนาและสนองงานคณะสงฆ์	ระหว่างกลุ่ม	.๐๑๖	๒	.๐๐๘	.๐๔๐	.๙๖๐
	ภายในกลุ่ม	๖๘.๕๐๕	๓๓๕	.๒๐๔		
	รวม	๖๘.๕๒๑	๓๓๗			
๒. ส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	ระหว่างกลุ่ม	.๓๔๑	๒	.๑๗๐	.๖๔๗	.๕๒๔
	ภายในกลุ่ม	๘๘.๑๐๗	๓๓๕	.๒๖๓		
	รวม	๘๘.๔๔๘	๓๓๗			
๓. ปฏิบัติศาสนิกค่านุจรธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	ระหว่างกลุ่ม	.๒๑๓	๒	.๑๐๗	.๕๕๑	.๕๗๗
	ภายในกลุ่ม	๖๔.๘๓๓	๓๓๕	.๑๙๔		
	รวม	๖๕.๐๔๗	๓๓๗			
๔. ส่งเสริมการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม บาลีและแผนกสามัญศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	.๖๙๗	๒	.๓๔๘	๑.๔๑๐	.๒๔๖
	ภายในกลุ่ม	๘๒.๗๗๙	๓๓๕	.๒๔๗		
	รวม	๘๓.๔๗๖	๓๓๗			
๕. จัดการศาสนสมบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพระพุทธศาสนา	ระหว่างกลุ่ม	.๒๐๔	๒	.๑๐๒	.๔๑๒	.๖๖๓
	ภายในกลุ่ม	๘๓.๑๐๖	๓๓๕	.๒๔๘		
	รวม	๘๓.๓๑๑	๓๓๗			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	.๐๓๙	๒	.๐๑๙	.๒๐๖	.๘๑๔
	ภายในกลุ่ม	๓๑.๔๘๖	๓๓๕	.๐๙๔		
	รวม	๓๑.๕๒๕	๓๓๗			

จากตารางที่ ๔.๒๐ พบว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ที่มี วุฒิการศึกษาบาลี ต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕ ($F=๒.๐๖$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ที่มี วุฒิการศึกษาบาลี ต่างกัน ทั้ง ๕ ด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕

เมื่อพบความแตกต่างผู้วิจัยจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ โดยวิธีของเซฟเฟ่ ดังปรากฏในตารางที่ ๔.๒๐ – ๔.๒๔

ตอนที่ ๕ ผลการรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา

ตารางที่ ๔.๒๑ แสดงข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา

แนวทางการส่งเสริมบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา	ความถี่
๑. พัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์	
๑.๑ ควบรวมกับคณะสงฆ์ในการปกป้องคุ้มครอง และช่วยเหลือพระสงฆ์กรณีพิพาทกับคฤหัสถ์	๒๑
๑.๒ ร่วมกับคณะสงฆ์ในการดูแลพระสงฆ์ชราภาพ	๑๔
๑.๓ ร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดสวัสดิการให้กับพระภิกษุสามเณรภายในวัด	๘
๑.๔ ร่วมกับคณะสงฆ์ในการออกระเบียบ ต่างๆ ที่ใช้บังคับกับคฤหัสถ์ เช่น การห้ามไม่ให้มีการดื่มสุรา ในวัด	๕
รวม	๔๘
๒. ส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	
๒.๑ ร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดโครงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่เยาวชน	๓๖
๒.๒ ร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดกิจกรรมเพื่อการเผยแผ่หลักพุทธธรรมในวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา	๑๑
๒.๒ ร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดอบรมพระนักเผยแผ่ พระวิทยากรที่มีคุณภาพในการเผยแผ่ศาสนา	๖
รวม	๕๓
๓. ปลุกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	
๓.๑ ร่วมกับคณะสงฆ์ในการกระตุ้นจิตสำนึกแก่เยาวชนด้วยการให้รางวัล เช่น รางวัลเยาวชนคนดี รางวัลเยาวชนจิตอาสา รางวัลเยาวชนกตัญญู	๑๕
๓.๒ ร่วมกับคณะสงฆ์ในการให้รางวัลแก่นักเรียนที่ตั้งใจศึกษา ใฝ่หาความรู้ ขยัน อดทน ในการศึกษาธรรมศึกษา	๔

แนวทางการส่งเสริมบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา	ความถี่
รวม	๑๕
๔. ส่งเสริมการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม บาลี และสามัญศึกษา	
๔.๑ ร่วมกับคณะสงฆ์ในการสนับสนุนอุปกรณ์การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนก ธรรม บาลี และแผนกสามัญศึกษา	๑๒
๔.๒ ร่วมกับคณะสงฆ์ในการสนับสนุนทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร เพื่อการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก ธรรม บาลี และแผนกสามัญศึกษา	๖
๔.๓ สนับสนุนการพัฒนาบุคลากรในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนก ธรรม บาลี และแผนกสามัญศึกษา	๒
รวม	๒๐
๕. จัดการศาสนสมบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพระพุทธศาสนา	
๕.๑ สนับสนุนงบประมาณในการก่อสร้างและบำรุงเสนาสนะภายในวัดเพื่อ การบริการชุมชน	๑๗
๕.๒ ร่วมกับคณะสงฆ์ในการบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์กลางในการ ช่วยเหลือชุมชน	๔
รวม	๒๑

จากตารางที่ ๔.๒๑ พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอแนะแนวทางการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ด้านพัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์ มากที่สุด โดยให้ข้อเสนอแนะว่า สำนักงานพระพุทธศาสนาควรร่วมกับคณะสงฆ์ในการปกป้องคุ้มครอง และช่วยเหลือพระสงฆ์ กรณีพิพาทกับคฤหัสถ์ รวมทั้งร่วมกับคณะสงฆ์ในการดูแลพระสงฆ์ชราภาพ รongลงมา รongลงมา ได้แก่ การส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยให้ข้อเสนอแนะว่า สำนักงานพระพุทธศาสนาควรจัดโครงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่เยาวชน และจัดกิจกรรมเพื่อการเผยแผ่ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย เรื่อง “บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา” ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ๒) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา จำแนกตามอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักรธรรม และวุฒิการศึกษาบาลี และ ๓) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประเภทวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์จังหวัดสงขลา ๒,๗๓๒ รูป กำหนดขนาดตัวอย่าง โดยใช้ตารางกลุ่มตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๓๘ รูป สุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง มีลักษณะเป็นแบบปลายปิด (Closed – Ended) และแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open – Ended) โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้ ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา และตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และกรณีตัวแปรต้นมากกว่าสองกลุ่มจะทำการทดสอบด้วยค่าสถิติทดสอบเอฟ (F-test)

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

๑. บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๘$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านพัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๔.๑๔$) รองลงมา คือ ด้านส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ($\bar{X} = ๔.๑๓$) ส่วนด้านส่งเสริมการจัด

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก ธรรม บาลี และแผนกสามัญศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๓.๖๙$) ซึ่งสามารถจำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้

๑.๑ ด้านพัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๔$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ด้านพัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์ ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่ ๗. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการปกป้องพระพุทธศาสนาและคณะสงฆ์ ($\bar{X} = ๔.๓๔$) รองลงมา ข้อ ๖. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการระงับอธิกรณ์ การวินิจฉัยปัญหาเพื่อยุติเหตุความขัดแย้ง ($\bar{X} = ๔.๓๒$) ส่วนข้อที่ ๔. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดสวัสดิการภายในวัดให้แก่พระภิกษุสามเณร และบุคลากรภายในวัด ($\bar{X} = ๓.๙๒$)

๑.๒ ด้านส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๓$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ ๖. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดให้มีธรรมทูตหรือธรรมจาริกอบรมสั่งสอนประชาชนตามกาลสมควร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๔.๒๗$) รองลงมา ข้อ ๗. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดให้มีศูนย์ปฏิบัติธรรมขึ้นภายในวัด และข้อ ๘. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดให้มีโครงการปฏิบัติธรรม ในวันเสาร์-อาทิตย์และวันหยุดนักขัตฤกษ์ ($\bar{X} = ๔.๒๖$) ส่วนข้อที่ ๒. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการอบรมพระสงฆ์สามเณรให้รู้จักวิธีการเผยแผ่ธรรมะ ($\bar{X} = ๓.๙๐$)

๑.๓ ด้านปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๙$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่ ๑. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดอบรมจริยธรรมตามโรงเรียนและสถานที่ราชการสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๓.๙๐$) รองลงมา ข้อ ๒. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดบวชสามเณรภาคฤดูร้อนและฤดูฝน เพื่อขัดเกลาหน่อเนื้อพระศาสนา ($\bar{X} = ๓.๘๔$) ส่วนข้อที่ ๘. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรมแก่เยาวชน ($\bar{X} = ๓.๘๙$)

๑.๔ ด้านส่งเสริมการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก ธรรม บาลี และแผนกสามัญศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๐$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ ๑. สำนักงานพระพุทธศาสนาให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมในวัด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๔.๓๐$) รองลงมา ข้อ ๒. การจัดหาทุนการศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณรที่สอบนักธรรมและสอบบาลีได้ ($\bar{X} = ๔.๒๑$) ส่วนข้อที่ ๘. สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และแจกทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนที่สอบธรรมศึกษาได้ ($\bar{X} = ๓.๗๒$)

๑.๕ ด้านจัดการศาสนสมบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพระพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๖$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ ๕. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการดูแลซ่อมแซมและปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัดที่ชำรุดทรุดโทรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๔.๐๗$) รองลงมา ข้อ ๔. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดงานเพื่อหารายได้บำรุงวัด ($\bar{X} = ๔.๐๓$) ส่วนข้อที่ ๖. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดการพื้นที่วัดเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน ($\bar{X} = ๓.๙๑$)

๒. ผลการเปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา จำแนกตาม อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ การศึกษานักธรรม และการศึกษาบาลี ดังนี้

๒.๑ บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงาน พระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ที่มี อายุ ต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ ระดับ .๐๕ ($F = ๑.๒๘๓$) ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

๒.๒ บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงาน พระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ที่มีพรรษา ต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ ระดับ .๐๕ ($F = ๓.๓๓๐$) ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

๒.๓ บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงาน พระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญ ต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญที่ระดับ .๐๕ ($F = ๑.๒๕๕$) ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านพัฒนา กิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์ ($F = ๔.๒๙๕$) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕ โดยพระสงฆ์ที่มีการศึกษามัธยมศึกษาหรือต่ำกว่า มีความเห็นว่า บทบาทการส่งเสริมกิจการ พระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา มากกว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิ การศึกษา ปวส.-ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี ส่วนด้านอื่นที่เหลือ ไม่พบความแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญที่ระดับ .๐๕

๒.๔ บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงาน พระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรม ต่างกัน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญที่ระดับ .๐๕ ($F = ๒.๖๗๑$) ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ โดยพระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒินักธรรม มีความเห็นว่า ระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ของสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดสงขลา ด้านส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา น้อยกว่าพระสงฆ์ที่มีการศึกษานักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท และนักธรรมชั้นเอก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้าน ส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕ ($F = ๔.๐๘๖$) โดย พระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒินักธรรม มีความเห็นว่า ระดับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ของ

สำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดสงขลา ด้านส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา น้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีการศึกษานักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท และนักธรรมชั้นเอก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนด้านอื่นที่เหลือ ไม่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕

๒.๕ บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดสงขลา ที่มี วุฒิการศึกษาบาลี ต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕ ($F = .๒๐๖$) ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

๓. ข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดสงขลา ด้านพัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์ มากที่สุด โดยให้ข้อเสนอแนะว่า สำนักงานพระพุทธศาสนาควรร่วมกับคณะสงฆ์ในการปกป้องคุ้มครอง และช่วยเหลือพระสงฆ์ กรณีพิพาทกับคฤหัสถ์ รวมทั้งร่วมกับคณะสงฆ์ในการดูแลพระสงฆ์ชราภาพ รongลงมา รongลงมา ได้แก่ การส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยให้ข้อเสนอแนะว่า สำนักงานพระพุทธศาสนาควรร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดกิจกรรมเพื่อการเผยแผ่ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดโครงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่เยาวชน

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดสงขลา สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้ ๑) บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านพัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ส่วนด้านปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มี ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้ เพราะทุกฝ่ายเห็นความสำคัญตรงกันในการพัฒนากิจการพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นบทบาทที่สำคัญยิ่ง โดยเฉพาะในประเด็นสำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการปกป้องพระพุทธศาสนาและคณะสงฆ์ ในการระงับอธิกรณ์ การวินิจฉัยปัญหาเพื่อยุติเหตุความขัดแย้ง ในการจัดทำทะเบียนประวัติพระภิกษุ สามเณร และบุคลากรภายในวัด การวางแผนการดำเนินงานและจัดทำโครงการเพื่อพัฒนาวัดประจำปี ซึ่งทั้งหมดทั้งปวง สงเคราะห์เข้าในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาในมิติด้านศาสนธรรม ด้านศาสนบุคคล ด้านศาสนพิธี และศาสนสถาน ซึ่งเป็นบทบาทที่ส่งเสริมเป็นไปเพื่อความเจริญมั่นคงของพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับในพระไตรปิฎก ได้กล่าวถึง บทบาทของ อุบาสกไว้ในลักษณะต่าง ๆ กัน ได้แก่ ๑) บทบาทด้านการสร้างเสนาสนะและถาวรวัตถุ เสนาสนะที่อยู่อาศัย^๑ ๒) บทบาทด้านการชำระอธิกรณ์และปัญหา พระพุทธศาสนาเมื่อมีความเจริญรุ่งเรืองขึ้นมาก็ไม่อาจที่จะพ้นจากภัยอันตราย จากสิ่ง รอบข้างได้จึงทำให้เกิดเป็นปัญหา

^๑ ราชบัณฑิตสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตสถาน ๒๕๔๒, หน้า ๕๒ .

ดั่งเช่นพระเจ้าปเสนทิโกศล อนาคตปิณฑิกเศรษฐี จูฬอนาถปิณฑิกเศรษฐี และนางวิสาขามหาอุบาสิกา และตระกูล อุบาสกอุบาสิกาใหญ่อื่น ๆ มาแล้วให้ทำการชำระ อธิกรณ์ที่เกิดขึ้น ปรากฏว่า^๒ อุบาสกได้ทำการชำระอธิกรณ์ร่วมกับอุบาสิกาและพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งมีพระ อุบาสิกาเป็นประธานในการวินิจฉัย ตรวจสอบมีการตรวจดูมือ เท้า สะดือ และที่สุดท้องของนางภิกษุณี ภายในมานและนับวันนับเดือนดู ก็ได้ความจริงว่า นางภิกษุณีได้ตั้งครรภ์ในเวลาที่นางเป็นคฤหัสถ์แล้ว จึงทำให้นางภิกษุณีรูปนั้นพ้นจากมลทินกล่าวหาได้ ๓) บทบาทด้านการปกป้องพระพุทธศาสนา การป้องกันภัยถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรือง บทบาทในด้านนี้อุบาสกได้กระทำไว้อย่างสม่ำเสมอ เช่น^๓ พระเจ้าอชาตศัตรู ได้ช่วยปกป้องคุ้มครอง พระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงเมื่อ ครั้งที่มีการทำสังคายนาครั้งแรก อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ **ธนภัทร ทวีศรี** ได้ทำการวิจัย เรื่อง^๔ ประสิทธิภาพการดำเนินงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรี ที่พบว่าพระสังฆาธิการมีความเห็นต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๐ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีระดับประสิทธิผลมากที่สุด คือ ด้านสถานที่ให้บริการ รองลงมา คือ ด้านการปฏิบัติงานของบุคลากร และที่อยู่ในระดับสุดท้ายคือ ด้านการวางแผนงาน ซึ่งอยู่ในระดับมาก และผลการศึกษาของ**พระมหากำพล คุณงกร** ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง^๕ “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมจริยธรรมแก่เยาวชน ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่าผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อบทบาทของพระสงฆ์ทุกด้านในระดับมาก โดยเห็นว่าพระสงฆ์ทำบทบาทในด้านภาวะผู้นำมากที่สุด รองลงมาคือด้านให้การศึกษา ด้านการเผยแผ่ธรรมะและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปโภคและระบบนิเวศ และด้านการให้ ความรู้ด้านการปกครอง และกลุ่มพระสงฆ์มีความพึงพอใจต่อบทบาทของพระสงฆ์เองทุกด้านในระดับมาก โดยเห็นว่ากลุ่มพระสงฆ์มีบทบาทในด้านภาวะผู้นำเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือด้านให้การศึกษา ด้านการเผยแผ่ธรรมะ ด้านสาธารณูปโภค และระบบนิเวศ และด้านการให้ความรู้ด้านการปกครอง กลุ่มพระสงฆ์มีความเข้าใจในการอบรมหลักธรรมคำสั่งสอนที่พุทธศาสนิกชนควรทราบในระดับมาก ๒) บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ตามความเห็นของพระสงฆ์ที่มี อายุ พรรษา ต่างกัน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ **จنگล**

^๒ ชู.ธ. (บาลี) ๒/๑๑ -๑๑๙.

^๓ วิ.อ. (บาลี) ๑/๑๐-๑๔.

^๔ ธนภัทร ทวีศรี, “ประสิทธิผลการบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรี”

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

^๕ พระมหากำพล คุณงกร, “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมจริยธรรมแก่เยาวชน ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

ศรีวัตพาน ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษา เรื่อง^๖ การปฏิรูประบบราชการที่มีผลกระทบต่อข้าราชการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ผลการศึกษาพบว่าด้าน การปรับปรุงโครงสร้างองค์กร ด้านการปรับปรุงระบบบริหารงานบุคคล ด้านการปรับปรุงระบบ การเงินและงบประมาณ ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กร และค่านิยมผลการเปรียบเทียบการปฏิรูป ระบบราชการที่มีผลกระทบต่อข้าราชการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จำแนกตาม อายุ พบว่าข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่มีอายุ แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิรูป ระบบราชการที่มีผลกระทบต่อข้าราชการด้าน บทบาทหน้าที่และโครงสร้างอำนาจ ด้านโครงสร้าง องค์กร ด้านระบบบริหารและวิธีการทำงาน ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านระบบการเงินและ งบประมาณ ด้านวัฒนธรรมองค์กร และค่านิยมไม่แตกต่างกัน และพระสงฆ์ที่มี การศึกษาสามัญ การศึกษานักธรรม และการศึกษาบาลี ต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาท การส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแย้งกับผลการศึกษาของ **พระครูสันติธรรมภากรัต (บุญชัย สนติกโร)** ได้ ศึกษาวิจัยเรื่อง^๗ “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัย พบว่าบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัด ราชบุรี จำแนกตามสภาพส่วนบุคคล โดยรวมพระสังฆาธิการที่มี วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษา ทางธรรม และวุฒิการศึกษาทาง เปรียญธรรม ต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัด ราชบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธ สมมติฐานที่ตั้งไว้ ๓) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาบทบาทการส่งเสริมกิจการ พระพุทธศาสนา ของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา พบว่าควรมีการส่งเสริมการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา มากที่สุด โดยเฉพาะ ร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดโครงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่ เยาชน รongลงมา คือ การพัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์ ได้แก่ ควรร่วมกับ คณะสงฆ์ในการ ปกป้องคุ้มครอง และช่วยเหลือพระสงฆ์กรณีพิพาทกับคฤหัสถ์

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

๑) จากผลการศึกษาพบว่าบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของ สำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ด้านปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ควรให้ความสำคัญ

^๖ ังกล ศรีวัตพาน.การศึกษาเรื่องการศึกษาเรื่อง การปฏิรูประบบราชการที่มีผลกระทบต่อข้าราชการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาบริการจัดการ**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

^๗ พระครูสันติธรรมภากรัต (บุญชัย สนติกโร), “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดราชบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , ๒๕๕๔). บทคัดย่อ.

กับประเด็นดังกล่าวมากขึ้น โดยการจัดทำโครงการต่างๆ ในการปลูกสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรม เช่น โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เป็นต้น

๒) จากผลการศึกษาพบว่าบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของ สำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ด้านจัดการศาสนสมบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดใน พระพุทธศาสนา ยังสร้างประโยชน์ได้น้อย ทางคณะสงฆ์และสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา จึงควร ร่วมกันในการบริหารจัดการศาสนสมบัติให้เป็นสาธารณสมบัติที่มีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการใช้ประโยชน์

๓) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสงขลา อาจนำเอาผลวิจัยที่พบในครั้งนี้ เสนอต่อคณะสงฆ์เพื่อนำมากำหนดเป็นนโยบายในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ในทุกด้าน

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการสร้างและพัฒนาบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ร่วมกับคณะสงฆ์

๒) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างครบถ้วน ได้แก่ คณะสงฆ์ ข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนา และประชาชน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. เอกสารชั้นปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. เอกสารชั้นทุติยภูมิ

(๑) หนังสือทั่วไป

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือการบริหารคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ การศาสนา. ๒๕๕๐.

_____. คู่มือการบริหารศึกษาคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา. ๒๕๓๘.

กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. คู่มือการพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๔.

กัลยา วานิชย์บัญชา. สถิติสำหรับงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

เกษม สหายทิพย์. ระเบียบวิธีวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ ๓). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รัตนสุวรรณ, ๒๕๔๓.

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ๒๕๔๕.

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๓๓.

จิตยา สุวรรณชฎ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาสังคม. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณสุขมหาวิทยาลัยมหิดล. ๒๕๒๗.

เดโช สนวนานนท์. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร: โพธิ์สามต้นการพิมพ์. ๒๕๑๘.

บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ชมรมเด็ก. ๒๕๔๓.

ประพันธ์ อาพันธ์สิทธิ์. จิตวิทยาสังคม. สงขลา: ภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ๒๕๔๔.

พิษณุ อภิสมจารโยธิน. การศึกษาผลการดำเนินงานโครงการส่งเสริมทักษะทางสังคม **Hail Trip**. กรุงเทพมหานคร : คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล. ๒๕๕๐.

มนสิข สิทธิสมบูรณ์. ระเบียบวิธีวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ ๘). คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๐.

ราชบัณฑิตสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตสถาน ๒๕๔๒.

ลือชา ธรรมวินัยสถิต. มนุษย์กับสังคม. เพชรบุรี: สถาบันราชภัฏเพชรบุรี. ๒๕๓๙.

ไวยุทธ เจียมบรรจง. จิตสังคมวิทยาเล่ม ๒. นนทบุรี: โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์ปากเกร็ด. ๒๕๒๙.

สงวน สุทธิเลิศอรุณ. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร: ส่งเสริมวิชาการ. ๒๕๒๕.

_____ . **ทฤษฎีและปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ อักษรพัฒนา
พาณิชย์. ๒๕๔๗.

สงวนศรี วิรัชชัย. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร: ศึกษาพรการพิมพ์. ๒๕๔๗.

สงศรี ชมภูวงศ์. **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์**. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราช
วิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช. ๒๕๕๔.

สนธยา พลศรี. **หลักสังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์. ๒๕๔๕.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. **พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน**. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
๒๕๔๐.

สุดา ภิรมณ์แก้ว. **มนุษย์กับสังคม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ๒๕๔๑.

อรุณ รักธรรม. **พระสงฆ์กับการพัฒนาชนบทไทย**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพาณิชย์. ๒๕๒๖.

(๒) วิทยานิพนธ์และงานวิจัย

จกกล ศรีวัดปาน. การศึกษาเรื่องการปฏิรูประบบราชการที่มีผลกระทบต่อข้าราชการ สำนักงาน
พระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาบริการจัดการ**. บัณฑิต
วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. ๒๕๕๑.

ญาณสุวัฒน์ อินท่าทอง. การศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานด้านศาสนสมบัติกลางของสำนักงาน
พระพุทธศาสนาจังหวัดชัยนาท. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. คณะรัฐศาสตร์:
มหาวิทยาลัยศรีปทุม. ๒๕๕๘.

ธนภัทร ทวีศรี. ประสิทธิภาพผลการบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรี.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๗.

พระมหาสมรรตชัย มั่งคามี. รูปแบบการจัดองค์การปกครองคณะสงฆ์ไทย. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสน
ศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีปทุม. ๒๕๕๒.

(๓) บทความ

เกริกชัย เรือไธสง และ นพพร จันทร์นำชู. “แนวทางการพัฒนาวัดตามมาตรฐานของสำนักงาน
พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในจังหวัดนครปฐม” **วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย**, ปีที่
๗ ฉบับที่ ๒ กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๕๘.

พระณปวร โทวาท สัญญา สัญญาวิวัฒน์ และ พระมหาสุทิตย์ อบอุ่น. “ต้นแบบการเผยแผ่
พระพุทธศาสนาของศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดในประเทศไทย”. **วารสาร
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี**, ฉบับ
Supplementary ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๙.

วิเชียร เส้นทอง บุญทัน ดอกไธสง บุญเรือง ศรีเหรียญ และ วิทยา เจียรพันธ์. “สัมฤทธิ์ผลในการ
บริหารจัดการคณะสงฆ์ไทยของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ”. **วารสาร
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์**, ปีที่ ๘ ฉบับ
ที่ ๓ กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๗.

- (๔) สื่ออิเล็กทรอนิกส์
- “พระพุทธศาสนาในกระแสการเปลี่ยนแปลง” [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://dekdeemedia.com/mcu/page06.html> [๑๕ มีนาคม ๒๕๖๐].
- บัญชีจำนวนวัด พระภิกษุ จังหวัดสงขลา แยกรายอำเภอ ประจำปี ๒๕๖๐. ข้อมูล ณ มกราคม ๒๕๖๐ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://ska.onab.go.th/attachments/article/194/watdata%201-60.pdf> [๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐].
- พิศาล แซ่มโสภา. “แนวทางการปฏิบัติงานสนองงานคณะสงฆ์” [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://phisalcham.blogspot.com/๒๐๑๓/๐๑/blog-post.html> [๓ ธันวาคม ๒๕๕๙].
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสงขลา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://pri.onab.go.th/index.php>. [๓ ธันวาคม ๒๕๕๘]
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสงขลา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://ska.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=39&Itemid=73 [๕ ตุลาคม ๒๕๕๙].
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.onab.go.th> [๕ ตุลาคม ๒๕๕๙].

๒. ภาษาอังกฤษ

- Allport. Gordon. **Personality : A Psychological Interpretation**. New York: Holt. 1973.
- Jonathan H.Turner. **The Structure of Sociological theory**. California: wads worth Publishing company. 1991.
- Jonathan H.Turner. **The Structure of Sociological theory**. California: Wadsworth Publishing company. 1991.
- Mintzberg H. **The Nature of Managerial Work**. Harper Row. 1973.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

๑. พระครูอรุณสุตลังการ, ผศ.ดร. : อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
๒. ดร.ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่ : อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
๒. ดร.ลัญจกร นิลกาญจน์ : อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ภาคผนวก ข

หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

ภาคผนวก ค

ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC)

คำดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC) แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามชุดนี้ จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ท่านเป็นบุคคลหนึ่งที่ได้รับเลือกให้เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม กรุณาตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงและตอบให้ครบทุกข้อคำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัย และเป็นแนวทางในการส่งเสริมบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ต่อไป

๒. แบบสอบถามชุดนี้ประกอบด้วย ๓ ตอนดังนี้

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา โดยใช้หลักเกณฑ์การกำหนดมาตราส่วนประมาณค่าเป็น ๕ ระดับ

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี และขอขอบคุณ ที่ท่านได้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษานี้

พระชนินสิทธิ์ สุทธิจิตโต (ภูเมศโปสยานนท์)
นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดขีดเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องหน้าข้อที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

๑. อายุ

- () อายุน้อยกว่า ๓๕ ปี
 () อายุ ๓๕ - ๖๐ ปี
 () อายุ ๖๑ ปีขึ้นไป

๒. พรรษา

- () ๑ - ๕ พรรษา
 () ๖ - ๑๐ พรรษา
 () มากกว่า ๑๐ พรรษา

๓. วุฒิการศึกษาสามัญ

- () มัธยมศึกษาหรือต่ำกว่า
 () ปวส. - ปริญญาตรี
 () สูงกว่าปริญญาตรี

๔. วุฒิการศึกษานักธรรม

- () นักธรรมตรี () นักธรรมโท
 () นักธรรมเอก () ไม่มีวุฒินักธรรม

๕. วุฒิการศึกษาบาลี

- () เปรียญธรรม ๑ - ๓ ประโยค
 () เปรียญธรรม ๔ ประโยค ขึ้นไป
 () ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม

ตอนที่ ๒ ข้อคำถามเกี่ยวกับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงาน
พระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา

คำชี้แจง โปรดขีดเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องหน้าข้อที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

ข้อคำถาม	ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ			
	๑	๒	๓	ค่า IOC
ด้านพัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์				
๑. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ใน การออกระเบียบปฏิบัติที่ยังประโยชน์แก่อุบัติให้เกิดแก่ พุทธศาสนิกชน	+๑	+๑	+๑	๑
๒. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ใน การแต่งตั้งคณะกรรมการวัด	+๑	+๑	+๑	๑
๓. สำนักงานพระพุทธศาสนาได้มีส่วนร่วมร่วมกับคณะสงฆ์ ในการวางแผนการดำเนินงานและจัดทำโครงการเพื่อ การพัฒนาวัดประจำปี	+๑	+๑	+๑	๑
๔. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ใน การจัดสวัสดิการภายในวัดให้แก่พระภิกษุสามเณร และ บุคลากรภายในวัด	+๑	+๑	+๑	๑
๕. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ใน การจัดทำทะเบียนประวัติพระภิกษุ สามเณร และ บุคลากรภายในวัด	+๑	+๑	+๑	๑
๖. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ใน การระงับอธิกรณ์ การวินิจฉัยปัญหาเพื่อยุติเหตุความ ขัดแย้ง	+๑	+๑	+๑	๑
๗. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ใน การปกป้องพระพุทธศาสนาและคณะสงฆ์	+๑	๐	+๑	๐.๖๗
๘. สำนักงานพระพุทธศาสนา ร่วมกับคณะสงฆ์ในการ ออกกฎระเบียบข้อบังคับแก่พุทธศาสนิกชน เช่น การ ห้ามเล่นการพนันห้ามดื่มสุรา	+๑	+๑	+๑	๑

ข้อคำถาม	ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ			
	๑	๒	๓	ค่า IOC
ด้านส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา				
๙. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการแนะนำสั่งสอนอบรมประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธี	+๑	+๑	+๑	๑
๑๐. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการอบรมพระสงฆ์สามเณรให้รู้จักวิถีการเผยแผ่ธรรมะ	+๑	๐	+๑	๐.๖๗
๑๑. สำนักงานพระพุทธศาสนาจัดให้มีการเทศน์บรรยายในวันสำคัญทางศาสนา	+๑	+๑	+๑	๑
๑๒. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดหาหนังสือ การไหว้พระสวดมนต์เพื่อผู้รักาศิล ฝรั่งธรรมได้ท่องได้ อ่านตามควรแต่โอกาส	+๑	+๑	+๑	๑
๑๓. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดให้มีกิจกรรมการบำเพ็ญกุศลในวันสำคัญ เช่น การหล่อเทียนเข้าพรรษา วันวิสาขบูชา เป็นต้น	+๑	+๑	+๑	๑
๑๔. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดให้มีธรรมทูตหรือธรรมจาริกอบรมสั่งสอนประชาชนตามกาลสมควร	+๑	+๑	+๑	๑
๑๕. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดให้มีศูนย์ปฏิบัติธรรมขึ้นภายในวัด	+๑	+๑	+๑	๑
๑๖. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดให้มีโครงการปฏิบัติธรรม ในวันเสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์	+๑	+๑	+๑	๑
ด้านปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา				
๑๗. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดอบรมจริยธรรมตามโรงเรียนและสถานที่ราชการสม่ำเสมอ	+๑	+๑	+๑	๑
๑๘. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดบวชสามเณรภาคฤดูร้อนและฤดูฝน เพื่อขัดเกลาหล่อเนื้อพระศาสนา	+๑	+๑	+๑	๑
๑๙. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดอบรมคุณธรรม จริยธรรมแก่เยาวชนอย่างต่อเนื่อง	+๑	+๑	+๑	๑

ข้อคำถาม	ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ			
	๑	๒	๓	ค่า IOC
๒๐. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการให้รางวัลแก่นักเรียนที่ตั้งใจศึกษา ใฝ่หาความรู้ ขยันอดทน	+๑	+๑	+๑	๑
๒๑. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการให้รางวัลแก่นักเรียนที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชน	+๑	+๑	+๑	๑
๒๒. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการส่งเสริมค่านิยม ๑๒ ประการตามนโยบายรัฐบาล	+๑	+๑	+๑	๑
๒๓. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการพัฒนาบุคคลต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน	+๑	+๑	+๑	๑
๒๔. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรมแก่เยาวชน	+๑	+๑	+๑	๑
ส่งเสริมการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม บาลี และแผนกสามัญศึกษา				
๒๕. สำนักงานพระพุทธศาสนาให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมในวัด	+๑	+๑	+๑	๑
๒๖. การจัดหาทุนการศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณรที่สอบนักระบบและสอบบาลีได้	+๑	+๑	+๑	๑
๒๗. สำนักงานพระพุทธศาสนาสนับสนุนทุนการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร ที่สอบผ่านการศึกษาในแต่ละระดับชั้น	+๑	+๑	+๑	๑
๒๘. การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการเรียนการสอนธรรมศึกษาแก่ประชาชนและนักเรียนโดยทั่วไป	+๑	+๑	+๑	๑
๒๙. ส่งเสริมให้พระภิกษุเรียนมหาวิทยาลัยสงฆ์ เพื่อนำความรู้กลับมาพัฒนาวัด	+๑	+๑	+๑	๑
๓๐. เชิดชูเกียรติผู้สอนพระปริยัติธรรมประโยคต่างๆ และครูพระสอนศีลธรรมให้มีขวัญและกำลังใจ	+๑	+๑	+๑	๑
๓๑. การสรรหาและพัฒนาครูสอนนักระบบและบาลีที่มีความรู้ความสามารถ เพื่อสอนพระภิกษุและสามเณร	+๑	+๑	+๑	๑
๓๒. สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และแจกทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนที่สอบธรรมศึกษาได้	+๑	+๑	+๑	๑

ข้อคำถาม	ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ			
	๑	๒	๓	ค่า IOC
๓๓. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการวางแผนในการก่อสร้างอาคารเสนาสนะภายในวัด	+๑	+๑	+๑	๑
๓๔. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการควบคุมดูแลการก่อสร้างโดยส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมในความเป็นไทย	+๑	+๑	+๑	๑
๓๕. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการก่อสร้างเสนาสนะด้วยการขอเงินงบประมาณอุดหนุนจากทางราชการ	+๑	+๑	+๑	๑
๓๖. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดงานเพื่อหารายได้บำรุงวัด	+๑	+๑	+๑	๑
๓๗. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการดูแลซ่อมแซมและปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัดที่ชำรุดทรุดโทรม	+๑	+๑	+๑	๑
๓๘. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดการพื้นที่วัดเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน	+๑	+๑	+๑	๑
๓๙. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของชุมชนที่เป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์	+๑	+๑	+๑	๑
๔๐. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการใช้พื้นที่วัดเป็นศูนย์กลางในการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อน	+๑	+๑	+๑	๑

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมบทบาทการส่งเสริมกิจการ พระพุทธศาสนาของ
สำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา

<p>แนวทางการพัฒนาบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงาน พระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา</p>
<p>๑. ด้านการพัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>๒. ด้านการส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>๓. ด้านการปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>๔. ด้านการส่งเสริมการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม บาลี และสามัญศึกษา</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>๕. ด้านการจัดการศาสนสมบัติให้เกิดประโยชน์&สูงสุดในพระพุทธศาสนา</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม

ภาคผนวก จ

ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)

ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)

บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัด

สงขลา

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	๓๐	๑๐๐.๐
	Excluded ^a	๐	.๐
	Total	๓๐	๑๐๐.๐
a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.			

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.๙๘๕	๔๐

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Item๑	๑๔๙.๘๓๓	๔๑๒.๒๘๒	.๗๑๑	.๙๘๕
Item๒	๑๔๙.๙๖๗	๔๑๙.๒๐๖	.๕๖๖	.๙๘๕
Item๓	๑๔๙.๘๓๓	๔๑๓.๐๔๐	.๘๐๒	.๙๘๕
Item๔	๑๔๙.๘๓๓	๔๑๓.๓๘๕	.๗๘๘	.๙๘๕
Item๕	๑๔๙.๙๓๓	๔๑๕.๒๓๗	.๗๓๘	.๙๘๕
Item๖	๑๔๙.๘๖๗	๔๑๐.๐๕๑	.๗๗๖	.๙๘๕
Item๗	๑๔๙.๘๖๗	๔๑๗.๒๙๒	.๗๖๕	.๙๘๕

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Item୯	୧୫୫.୯୦୦	୫୦୦.୯୫୫	.୩୩୦	.୯୯୫
Item୧୦	୧୫୫.୩୩୩	୫୦୦.୯୩୩	.୩୧୩	.୯୯୫
Item୧୧	୧୫୫.୩୩୩	୫୦୦.୯୩୩	.୩୩୩	.୯୯୫
Item୧୨	୧୫୫.୯୦୦	୫୦୦.୯୫୫	.୩୩୦	.୯୯୫
Item୧୩	୧୫୫.୩୩୩	୫୦୦.୯୩୩	.୩୩୩	.୯୯୫
Item୧୪	୧୫୫.୯୦୦	୫୦୦.୯୫୫	.୩୩୦	.୯୯୫
Item୧୫	୧୫୫.୩୩୩	୫୦୦.୯୩୩	.୩୩୩	.୯୯୫
Item୧୬	୧୫୫.୯୦୦	୫୦୦.୯୫୫	.୩୩୦	.୯୯୫
Item୧୭	୧୫୫.୩୩୩	୫୦୦.୯୩୩	.୩୩୩	.୯୯୫
Item୧୮	୧୫୫.୯୦୦	୫୦୦.୯୫୫	.୩୩୦	.୯୯୫
Item୧୯	୧୫୫.୩୩୩	୫୦୦.୯୩୩	.୩୩୩	.୯୯୫
Item୨୦	୧୫୫.୯୦୦	୫୦୦.୯୫୫	.୩୩୦	.୯୯୫
Item୨୧	୧୫୫.୩୩୩	୫୦୦.୯୩୩	.୩୩୩	.୯୯୫
Item୨୨	୧୫୫.୯୦୦	୫୦୦.୯୫୫	.୩୩୦	.୯୯୫
Item୨୩	୧୫୫.୩୩୩	୫୦୦.୯୩୩	.୩୩୩	.୯୯୫
Item୨୪	୧୫୫.୯୦୦	୫୦୦.୯୫୫	.୩୩୦	.୯୯୫
Item୨୫	୧୫୫.୩୩୩	୫୦୦.୯୩୩	.୩୩୩	.୯୯୫
Item୨୬	୧୫୫.୯୦୦	୫୦୦.୯୫୫	.୩୩୦	.୯୯୫
Item୨୭	୧୫୫.୩୩୩	୫୦୦.୯୩୩	.୩୩୩	.୯୯୫
Item୨୮	୧୫୫.୯୦୦	୫୦୦.୯୫୫	.୩୩୦	.୯୯୫
Item୨୯	୧୫୫.୩୩୩	୫୦୦.୯୩୩	.୩୩୩	.୯୯୫
Item୩୦	୧୫୫.୯୦୦	୫୦୦.୯୫୫	.୩୩୦	.୯୯୫

Item๓๑	๑๔๕.๗๐๐	๔๑๗.๗๓๗	.๖๕๖	.๕๗๕
Item๓๒	๑๔๕.๖๓๓	๔๒๐.๔๔๗	.๖๕๔	.๕๗๕
Item๓๓	๑๔๕.๕๖๗	๔๑๔.๕๕๕	.๖๕๓	.๕๗๕
Item๓๔	๑๔๕.๗๐๐	๔๑๑.๑๑๔	.๗๓๐	.๕๗๕
Item๓๕	๑๔๕.๕๐๐	๔๑๒.๑๕๐	.๖๗๕	.๕๗๕

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Item๓๖	๑๔๕.๖๓๓	๔๑๑.๒๐๖	.๗๑๗	.๕๗๕
Item๓๗	๑๔๕.๕๖๗	๔๑๓.๔๒๖	.๖๗๔	.๕๗๕
Item๓๘	๑๔๕.๕๖๗	๔๑๓.๐๗๒	.๗๑๕	.๕๗๕
Item๓๙	๑๔๕.๖๓๓	๔๑๕.๔๑๓	.๖๕๕	.๕๗๕
Item๔๐	๑๔๕.๖๐๐	๔๑๔.๗๖๕	.๖๐๗	.๕๗๕

สรุป ผลการทดลองใช้แบบสอบถาม (Try Out) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๓๐ คน มีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีของ Cronbach's Alpha = .๕๗๕

ภาคผนวก ฉ

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง บทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามชุดนี้ จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ท่านเป็นบุคคลหนึ่งที่ได้รับเลือกให้เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม กรุณาตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงและตอบให้ครบทุกข้อคำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัย และเป็นแนวทางในการส่งเสริมบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา ต่อไป

๒. แบบสอบถามชุดนี้ประกอบด้วย ๓ ตอนดังนี้

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา โดยใช้หลักเกณฑ์การกำหนดมาตราส่วนประมาณค่าเป็น ๕ ระดับ

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี และขอขอบคุณ ที่ท่านได้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย

พระชนินสิทธิ์ สุทธิจิตโต (ภูเมศโปสยานนท์)
นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดขีดเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องหน้าข้อที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

๑. อายุ

- () อายุน้อยกว่า ๓๕ ปี
- () อายุ ๓๕ - ๖๐ ปี
- () อายุ ๖๑ ปีขึ้นไป

๒. พรรษา

- () ๑ - ๕ พรรษา
- () ๖ - ๑๐ พรรษา
- () มากกว่า ๑๐ พรรษา

๓. วุฒิการศึกษาสามัญ

- () มัธยมศึกษาหรือต่ำกว่า
- () ปวส. - ปริญญาตรี
- () สูงกว่าปริญญาตรี

๔. วุฒิการศึกษานักธรรม

- () นักธรรมตรี
- () นักธรรมโท
- () นักธรรมเอก
- () ไม่มีวุฒินักธรรม

๕. วุฒิการศึกษาบาลี

- () เปรียญธรรม ๑ - ๓ ประโยค
- () เปรียญธรรม ๔ ประโยค ขึ้นไป
- () ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม

ตอนที่ ๒ ข้อคำถามเกี่ยวกับบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงาน
พระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา

คำชี้แจง โปรดขีดเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องหน้าข้อที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

ข้อคำถาม	บทบาทการส่งเสริมกิจการ พระพุทธศาสนา				
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
ด้านพัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์					
๑. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการออก ระเบียบปฏิบัติที่ยังประโยชน์เกื้อกูลให้เกิดแก่พุทธศาสนิกชน					
๒. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการ แต่งตั้งคณะกรรมการวัด					
๓. สำนักงานพระพุทธศาสนาได้มีส่วนร่วมร่วมกับคณะสงฆ์ในการ วางแผนการดำเนินงานและจัดทำโครงการเพื่อการพัฒนาวัด ประจำปี					
๔. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัด สวัสดิการภายในวัดให้แก่พระภิกษุสามเณร และบุคลากรภายใน วัด					
๕. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดทำ ทะเบียนประวัติพระภิกษุ สามเณร และบุคลากรภายในวัด					
๖. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการระงับ อธิกรณ์ การวินิจฉัยปัญหาเพื่อยุติเหตุความขัดแย้ง					
๗. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการ ปกป้องพระพุทธศาสนาและคณะสงฆ์					
๘. สำนักงานพระพุทธศาสนา ร่วมกับคณะสงฆ์ในการออก กฎระเบียบข้อบังคับแก่พุทธศาสนิกชน เช่น การห้ามเล่นการ พนันห้ามดื่มสุรา					

ข้อคำถาม	บทบาทการส่งเสริมกิจการ พระพุทธศาสนา				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา					
๙. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการ แนะนำสั่งสอนอบรมประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธี					
๑๐. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการ อบรมพระสงฆ์สามเณรให้รู้จักวิธีการเผยแผ่ธรรมะ					
๑๑. สำนักงานพระพุทธศาสนาจัดให้มีการเทศน์บรรยายในวัน สำคัญทางศาสนา					
๑๒. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการ จัดหาหนังสือ การไหว้พระสวดมนต์เพื่อผู้รักษาศีล ฟังธรรมได้ ท่องได้ อ่านตามควรแต่โอกาส					
๑๓. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัด ให้มีกิจกรรมการบำเพ็ญกุศลในวันสำคัญ เช่น การหล่อเทียน เข้าพรรษา วันวิสาขบูชา เป็นต้น					
๑๔. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัด ให้มีธรรมทูตหรือธรรมจาริกอบรมสั่งสอนประชาชนตามกาล สมควร					
๑๕. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัด ให้มีศูนย์ปฏิบัติธรรมขึ้นภายในวัด					
๑๖. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัด ให้มีโครงการปฏิบัติธรรม ในวันเสาร์-อาทิตย์และวันหยุดนักขัต ฤกษ์					
ด้านปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา					
๑๗. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัด อบรมจริยธรรมตามโรงเรียนและสถานที่ราชการ สม่่าเสมอ					
๑๘. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัด บวชสามเณรภาคฤดูร้อนและฤดูฝน เพื่อขัดเกลาหล่อเนื้อพระ ศาสนา					
๑๙. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัด อบรมคุณธรรม จริยธรรมแก่เยาวชนอย่างต่อเนื่อง					

ข้อคำถาม	บทบาทการส่งเสริมกิจการ พระพุทธศาสนา				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๒๐. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการให้รางวัลแก่นักเรียนที่ตั้งใจศึกษา ใฝ่หาความรู้ ขยัน อดทน					
๒๑. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการให้รางวัลแก่นักเรียนที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชน					
๒๒. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการส่งเสริมค่านิยม ๑๒ ประการตามนโยบายรัฐบาล					
๒๓. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการพัฒนาบุคคลต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน					
๒๔. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรมแก่เยาวชน					
ส่งเสริมการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม บาลี และแผนกสามัญศึกษา					
๒๕. สำนักงานพระพุทธศาสนาให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมในวัด					
๒๖. การจัดหาทุนการศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณรที่สอบนักธรรมและสอบบาลีได้					
๒๗. สำนักงานพระพุทธศาสนาสนับสนุนทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร ที่สอบผ่านการศึกษาในแต่ละระดับชั้น					
๒๘. การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการเรียนการสอนธรรมศึกษาแก่ประชาชนและนักเรียนโดยทั่วไป					
๒๙. ส่งเสริมให้พระภิกษุเรียนมหาวิทยาลัยสงฆ์ เพื่อนำความรู้กลับมาพัฒนาวัด					
๓๐. เชิดชูเกียรติผู้สอนพระปริยัติธรรมประโยคต่างๆและครูพระสอนศีลธรรมให้มีขวัญและกำลังใจ					
๓๑. การสรรหาและพัฒนาครูสอนนักธรรมและบาลีที่มีความรู้ความสามารถ เพื่อสอนพระภิกษุและสามเณร					
๓๒. สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และแจกทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนที่สอบธรรมศึกษาได้					

ข้อคำถาม	บทบาทการส่งเสริมกิจการ พระพุทธศาสนา				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๓๓. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการวางแผนในการก่อสร้างอาคารเสนาสนะภายในวัด					
๓๔. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการควบคุมดูแลการก่อสร้างโดยส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมในความเป็นไทย					
๓๕. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการก่อสร้างเสนาสนะด้วยการขอเงินงบประมาณอุดหนุนจากราชการ					
๓๖. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดงานเพื่อหารายได้บำรุงวัด					
๓๗. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการดูแลซ่อมแซมและปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัดที่ชำรุดทรุดโทรม					
๓๘. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการจัดการพื้นที่วัดเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน					
๓๙. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของชุมชนที่เป็นไปเพื่อสาธารณประโยชน์					
๔๐. สำนักงานพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการใช้พื้นที่วัดเป็นศูนย์กลางในการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อน					

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมบทบาทการส่งเสริมกิจการ พระพุทธศาสนาของ
สำนักงานพระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา

<p>แนวทางการพัฒนาบทบาทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาของสำนักงาน พระพุทธศาสนา ประจำจังหวัดสงขลา</p>
<p>๑. ด้านการพัฒนากิจการพระพุทธศาสนา และสนองงานคณะสงฆ์</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>๒. ด้านการส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>๓. ด้านการปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>๔. ด้านการส่งเสริมการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม บาลี และสามัญศึกษา</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>๕. ด้านการจัดการศาสนสมบัติให้เกิดประโยชน์&สูงสุดในพระพุทธศาสนา</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ - สกุล : พระชนินสิทธิ์ สุทธิจิตโต (ภูเมศโปทยานนท์)
- วัน/เดือน/ปีเกิด : วันที่ ๒๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๐๑
- สถานที่เกิด : ตำบลระโนด อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา
- สถานที่อยู่ปัจจุบัน : วัดโคกสมานคุณ ตำบลหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่
จังหวัดสงขลา
- ประวัติการศึกษา : พ.ศ. ๒๕๓๙ สำเร็จระดับปริญญาตรีพุทธศาสตรบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ตำแหน่ง/สถานที่ทำงาน : เลขานุการเจ้าคณะตำบลบ้านพรุ อำเภอหาดใหญ่
จังหวัดสงขลา
: เลขานุการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดโคกสมานคุณ
ตำบลหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
- ปีที่เข้าศึกษา : ปีการศึกษา ๒๕๕๘
- ปีที่สำเร็จการศึกษา : ปีการศึกษา ๒๕๖๐